

Onsdagen den 19 maj

Kl. 10.00

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

§ 1 Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkanden 1975/76:51 och 53
finansutskottets betänkande 1975/76:39
utrikesutskottets betänkande 1975/76:16
kulturutskottets betänkanden 1975/76:35, 38 och 40-42
trafikutskottets betänkanden 1975/76:26 och 27
näringsutskottets betänkande 1975/76:64
inrikesutskottets betänkande 1975/76:43

§ 3 Internationellt utvecklingssamarbete m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1975/76:14 med anledning av propositionen 1975/76:100, i vad avser internationellt utvecklingssamarbete m. m., jämte motioner.

(Redovisning av utskottsbetänkandet intas efter anförandena i ärendet.)

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Utrikesutskottet har i dag presenterat ett betänkande som till sitt innehåll är mycket omfattande. Jag har inte för avsikt att nu redogöra för hela betänkandet. Det får andra talare göra under debattens gång. Jag kommer i huvudsak att koncentrera mig till vissa frågor som är av kontroversiell natur.

Låt mig till att börja med säga att vi nu under många år har haft en intensiv debatt i Sveriges riksdag om den svenska u-hjälpen. Vi har så småningom uppnått enprocentsmålet, vilket innebär att 1 % av bruttonationalprodukten anvisas för hjälpen till andra länder. Samtidigt som detta har skett kan vi emellertid konstatera att klyftan mellan rika och fattiga länder förstörats i förhållande till vad som var förhållandet för några år sedan. Att den svenska insatsen överskridit 1 % av bruttonationalprodukten hoppas jag emellertid i Sveriges riksdag framstår som

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

mycket tillfredsställande. Det är glädjande att vi har nått dithän, och jag hoppas att vi också skall kunna vidmakthålla denna enprocentiga andel av vår bruttonationalprodukt.

Jag tror att vi får betrakta den svenska insatsen i det här avseendet som ett uttryck för den lojalitet som det svenska folket känner för de fattiga länderna. Men det är också fråga om en solidaritet mot Förenta nationerna på detta område. Hittills är det förutom Sverige endast två länder som har lyckats uppnå enprocentmålet för internationellt bistånd, nämligen Norge och Holland.

I den svenska u-hjälpsdebatten har det ibland funnits delade meningar om takten i anslagsökningen. Men jag vill konstatera att vi i vårt land har sluppit uppsplitande politiska strider. Visst har vi i riksdagen vid behandlingen haft delade meningar om olika ting, men någon uppsplitande politisk strid som allvarligt skulle ha splittrat riksdagen och den svenska nationen i denna mycket betydelsefulla fråga har det ändock inte varit. Den svenska nationen har välvilligt ställt upp i kampen för de fattiga folken.

Jag vill säga detta som en inledning och en kommentar till den punkt där vi nu befinner oss beträffande u-länderna. Jag vill samtidigt tillägga att detta uppnående av enprocentmålet naturligtvis inte heller för vårt land kunnat ske utan betydande uppoffringar, ty samtidigt som detta har skett har vi av andra anledningar kommit i en ekonomisk situation som för dagen är ganska besvärande och som kommer att förbli en mycket svår fråga under de närmast följande åren i svensk ekonomi.

I budgetpropositionen liksom i utskottets betänkande behandlas frågan om, som det heter, en ny ekonomisk världsordning. Detta krav från u-ländernas sida är ett nytt steg för att söka förmå industriländerna att mera allvarligt än hitintills medverka till att de fattiga länderna ges ökade förutsättningar att förbättra sina ekonomier. Bl. a. kräver man stabilisering av råvarupriserna, vidare att u-länderna får tillgång till exportmarknader i i-länderna och får möjligheter att dit sälja industriprodukter som u-länderna själva tillverkar.

När u-länderna kräver vad man kallar en ny ekonomisk världsordning är det alltså inte fråga om enbart att öka den hittillsvarande u-hjälpen med en eller annan tiondels procent, utan det är fråga om någonting långt därutöver. Det gäller en långtgående omdaning av ekonomin i hela världen, och man kan ställa sig frågan: Vad menas då med begreppet en ny ekonomisk världsordning?

Ännu har man inte närmare definierat innebörden av detta krav, och det kommer säkert att ta lång tid innan man har kommit så långt i debatten om begreppet en ny ekonomisk världsordning att vi närmare kan informera oss själva om vad detta betyder.

Man kan redan nu räkna med att stora motsättningar kommer att uppstå om begreppet en ny ekonomisk världsordning. Jag ser det mot bakgrunden av vetskapen om att redan nu de stora industriländerna har så svårt, eller kanske t. o. m. ovilligt finner sig i, att lämna en u-hjälp

som knappast närmar sig enprocentsmålet av bruttonationalprodukten när endast tre länder hittills har uppnått detta mål, och ingenting tyder på att framtiden skulle bli lättare då det gäller för u-länderna att övertyga industriländerna om en ny ekonomisk världsordning.

För vårt vidkommande kommer naturligtvis en ny ekonomisk världsordning – även om vi ännu inte vet räckvidden och innebörden av en sådan – att innebära ytterligare betydande insatser till förmån för u-länderna och självfallet ytterligare stora ansträngningar för att även vårt land skall kunna följa med i den utvecklingen. De uttalanden som har gjorts hittills av vårt land, från regeringens sida, har gått i positiv riktning. Och allt tyder på att den svenska regeringen och den svenska riksdagen, när vi så småningom kommer fram till en mer konkretiserad debatt kring frågan om en ny ekonomisk världsordning, kommer att inta en positiv attityd. Detta menar jag är förhoppningsfullt.

Men trots detta vill jag avstyrka bifall till den reservation och den motion rörande en ny ekonomisk världsordning som centerpartiet har fört fram och som har behandlats av utskottet. Det beror i huvudsak på att ingen ännu vet närmare vad man skall lägga in i begreppet en ekonomisk världsordning, och motionärerna vet naturligtvis lika litet som övriga.

Men jag vill redan nu säga att den här frågan säkert kommer att leva vidare under många u-hjälpsdebatter i fortsättningen, och så småningom kommer en ny ekonomisk världsordning att framstå i klarare dager än vad den gör just för tillfället.

Den andra frågan jag skulle vilja beröra i det här sammanhanget är en fråga som har varit kontroversiell i riksdagen tidigare, senast under föregående års debatt om u-hjälpen. Det gäller Vietnam och den svenska insatsen till Vietnam i form av ett industriprojekt som håller på att utvecklas och som går under namnet Bai Bang.

Få länder har väl fått lida så mycket som Vietnam under det långa krig som nu är förbi. När Vietnam för nästan jämnt ett år sedan kunde upphöra med krigshandlingarna så befann sig landet i en situation som innebar att det var totalt utblottat ekonomiskt och även på annat sätt.

Redan innan krigshandlingarna upphörde upptogs frågan om vilken hjälp som Sverige skulle kunna ge detta krigshärjade land, och så småningom utkristalliserades detta pappersindustriprojekt. Det var vietnameserna själva som begärde att Sverige skulle gå in och hjälpa till med detta, vilket också har skett.

När man nu går in med ett industriprojekt i ett så krigshärjat land som Vietnam kan man självklart inte begära att allt skall gå efter ett mönster och en modell som man har utarbetat vid ett skrivbord och tro att allt kommer att klaffa. Det är svårt att programenligt genomföra nya industriprojekt i vårt land, och vilka svårigheter möter man inte då i krigshärjade länder, och inte minst i Vietnam! Därför har det i Vietnam också varit många svårigheter; jag skall inte undanskymma det. Jag gissar att vi också i framtiden kommer att möta många svårigheter

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

och bekymmer som kommer att vålla ganska mycket besvär och stora insatser på olika sätt.

Emellertid kan man säga att detta pappersindustriprojekt nu är i full utveckling. Byggnadsarbetet pågår och har kommit ganska långt under det senaste halvåret. Allt tyder på att arbetet nu fortlöper friktionsfritt. Maskiner av svensk tillverkning är beställda. De tillverkas i Karlstads Mekaniska Werkstad, och när de är färdiga kommer de att levereras till Vietnam för att installeras av montörer som kommer att sändas ut.

Jag vill säga detta därför att vad som händer i vårt land nu har stor betydelse för Bai Bang-projektet i ett avseende. Vi har nämligen här hemma en fortlöpande kraftig prisstegring på industrivaror, även vid Karlstads Mekaniska Werkstad, och jag tror att vi får räkna med att notera ökade kostnader för den tekniska utrustning som levereras i Sverige, men även för den som köps internationellt. Priserna kommer att få justeras upp. Ännu har detta inte behövt ske. Det finns så pass stora reservationer att man klarar sig gott med det, tills vidare i varje fall. Vad som kommer att hända i slutänden lämnar jag som en öppen fråga. Men jag ville nämna de risker i detta avseende som man alltid ställs inför om man i ett krigshärjat land – och därtill ett u-land – gör stora insatser och framför allt insatser av industriell natur.

Förhoppningen som vi hyser är naturligtvis att Bai Bang-projektet skall stå klart så snart som möjligt och då kunna ta upp tillverkningen av de 50 000–55 000 ton papper som programmet för denna industri innebär.

Bai Bang-projektet kan icke från svensk synpunkt betraktas som någon stor industriell enhet. Det kommer att bli ett så pass litet företag att det knappast i Sverige skulle anses vara värt att genomföras byggnadsmässigt i dag. Om vi i Sverige bygger en massafabrik med tillhörande pappersbruk och begränsar produktionen till 50 000–55 000 ton är den att betrakta som ett litet projekt. Våra pappersbruk som nu byggs har visserligen en kapacitet som kan variera starkt, men jag känner inte till att det byggs någon pappersindustri som har en kapacitet under 100 000–150 000 ton. Det är väl i stället så att man mer och mer går upp i fråga om kapacitet till 150 000–200 000 ton.

Vår förhoppning är emellertid att Bai Bang-projektet skall bli för Vietnam vad man har hoppats när man från Vietnams sida själv har uttryckt en önskan om att Sverige skulle genomföra detta projekt. Ty det är papper som vietnameserna behöver, och papper av den typ som skall tillverkas vid denna nya industri. Om projektet kan lyckosamt genomföras kommer det naturligtvis att betraktas som en framgång för Vietnam självt, men det blir också en framgång för Sverige som har stått för genomförandet och för bestridandet av kostnaderna.

Så vill jag ta upp den tredje frågan som har betraktats som kontroversiell och som särskilt kontroversiell i dagens debatt. Jag hoppas emellertid att debatten inte enbart skall bli en debatt om Cuba. Det finns så mycket i utskottets betänkande som är värt att diskutera och kommentera att det vore synd om debatten skulle bli en enda lång Cubadebatt. Vissa

tecken tyder emellertid, anser jag, på att vi löper den risken. Jag har deltagit i många u-landsdebatter i Sveriges riksdag – i denna riksdag liksom i den gamla riksdagen – men vi har inte någon gång haft en talarlista som varit så omfattande som den vi har framför oss i dag. Det tyder på att debatten kommer att ta hela dagen i anspråk.

Jag skall alltså med ett par ord kommentera frågan om Cuba. Jag vill något redogöra för den behandling som Cubafrågan har givits i utskottet och för den hjälp som Sverige hittills har lämnat Cuba. U-hjälp till Cuba har givits under några år, och när jag ser på resultatet av de svenska insatserna vill jag påstå att de har varit framgångsrika.

Låt mig gå tillbaka några år och ställa frågan: Hurdant var läget i landet Cuba då amerikanerna gav sig i väg därifrån?

Ja, självfallet var Cuba då i en väldigt bekymmersam situation. Så småningom kom Sverige att gå in och ge u-hjälp, och den svenska hjälpen har i huvudsak satts in på två olika områden, som i Cuba var totalt utarmade genom brist på resurser.

Den svenska u-hjälpen har i huvudsak använts till att förbättra undervisningsväsendet och även skapa nya skolanläggningar. Utskottet har självt för ett par år sedan haft tillfälle att studera detta i Cuba, och jag tror att flera av utskottets ledamöter imponerades av det som skett med insats av den svenska u-hjälpen.

Det andra området som kommit att ägnas mycken hjälp från Sverige är hälso- och sjukvården. När amerikanerna gav sig i väg från Cuba och omvälvningen skedde gav sig även många av de läkare som fanns – Cuba har varit ett läkarfattigt land – i väg. De blev flyktingar – de bosatte sig i Florida och på andra håll i Amerika. Dessa människors önskan var naturligtvis att skapa ytterligare problem för Cuba; landet kan ju inte klara sig utan läkare när man vill bedriva den lilla sjukvård som kan komma i fråga.

Den svenska u-hjälpen till Cuba har framför allt använts för inköp av teknisk apparatur till sjukhusen men också för att bygga nya sjukhus och för att förbättra de sjukhus man tidigare haft. På Cuba har man också lyckats få i gång en utbildning av läkare som måste betraktas som tämligen omfattande i ett land som Cuba. Jag säger "i ett land som Cuba" därför att jag inte vill ge det intrycket att Cubas hälsovård och skolsystem kan jämföras med vårt eget lands. Det kan man inte göra. Sverige är givetvis mycket mera utvecklat än Cuba.

Regeringen har nu ansett att hjälpen till Cuba bör fortsätta och förbättras. Därför har man föreslagit en ökning av det svenska bidraget från nuvarande 60 miljoner till 70 miljoner för budgetåret 1976/77. Jag vill erinra om att vid sidan om dessa två huvudområden, alltså skola och undervisning samt hälso- och sjukvård, har med svenskt bistånd betydande industriella projekt ingångsatts på Cuba. Inte minst är detta fallet på jordbrukets område. Där pågår en stark utveckling, bl. a. med byggande av mejerier, som är i högsta grad anmärkningsvärd. Och det är där som många industriföretag här hemma kommer in i bilden, ty

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

den utbyggnaden har lett till att vi har fått en betydande export av svenska industriprodukter till Cuba. Om därför hjälpen till Cuba upphör – som föreslås i en moderat reservation – så innebär det att denna export från Sverige klipps av. Svenska företag kommer inte att kunna exportera sina produkter avseende byggnadsprojekt på Cuba, om vi inte bidrar till att de projekten kan genomföras.

Moderaterna i utskottet har som sagt föreslagit att hjälpen till Cuba skall upphöra. Det är samma yrkande som fördes fram vid förra årets u-hjälpsdebatt. Men dessutom har vi ett annat yrkande från mittenpartierna, nämligen att den nuvarande hjälpen till Cuba på 60 miljoner skall minskas till 40 miljoner. I moderaternas reservation har man uttryckt det på det sättet – jag kommer inte ihåg den exakta ordalydelsen i utskottets betänkande – att vad som har skapat den situation som nu råder vid behandlingen av detta ärende är Cubas deltagande i befrielsekriget i Angola. Moderaterna anser att Sverige inte skall ge bidrag till Cuba eftersom dess regering har låtit kubaner delta i befrielsekriget.

I mittens reservation anser man att 40 miljoner räcker för det som skall göras i fortsättningen och för att avsluta en del pågående projekt. Hur mycket mittenpartiernas resonemang påverkas av Cubas deltagande i Angolakriget är jag inte riktigt på det klara med, men det kommer väl att klarna under debatten.

De socialdemokratiska ledamöterna av utskottet har icke kunnat acceptera någondera av dessa båda reservationer. Vi tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen.

Cuba har här blivit en stor politisk angelägenhet. Vi har under årens lopp försökt diskutera u-hjälpsproblemen utan att göra dessa till en politisk fråga, som de blivit i och med dagens behandling av biståndet till Cuba. Vi har tidigare försökt undvika en sådan situation. Om vi vill hjälpa fattiga folk kan vi inte göra det efter den riktlinjen, som ibland har diskuterats, att vi lämnar u-hjälp till de länder där man har en regim som vi tycker om, men till länder som har regimer som vi inte kan acceptera, exempelvis – som fallet är på Cuba – en kommunistisk regim, lämnar vi inte någon u-hjälp.

I föregående års debatt sade jag: Skall vi följa riktlinjerna att gynna regimer som vi själva accepterar, kommer vi snart att inte ha någon användning för våra u-hjälpspengar. De flesta länder som vi ger u-hjälp har en regim som avsevärt avviker från vad vi kan acceptera. Vi skulle då inte kunna ge bidrag fritt som vi har kunnat göra hittills, trots att vi då och då haft att lösa kontroversiella frågor.

I dag säger moderaterna att vi skall slopa u-hjälpen till Cuba därför att Cuba sänt trupper som deltagit i befrielsekriget i Angola. Det finns många människor här i landet som anser att vi bör dra in u-hjälpen också till Indien efter sprängningen av atombomben för ett antal månader sedan. Men man kommer inte ifrån att Indien är lika fattigt även om landet har lyckats spränga en atombomb. Dessa människor kan inte sympatisera med att det fattiga Indien trots allt har råd att skaffa sig at-

ombomber och kanske så småningom även atomvapen. Men frågan vi har att ta ställning till är om det skall vara ett avgörande kriterium för om vi skall ge ett land u-hjälp eller inte. Jag tror inte att vi kan fortsätta resonemangen efter de riktlinjerna. Därför hoppas jag att vi inte skall komma i den situationen att riksdagen en vacker dag diskuterar frågan om vi skall dra in u-hjälpen till Indien därför att Indien har skaffat sig en atombomb.

Herr talman! Jag har redan använt mer tid än jag har antecknat mig för. Med det sagda och det som kommer att framföras av övriga socialdemokrater i utskottet vill jag redan nu yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter samtidigt som jag yrkar avslag på de 19 reservationerna.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Det råder stor enighet i vårt land om svensk utrikespolitik. Ett undantag är dock u-landspolitiken, där en sådan enighet knappast föreligger. Meningsskiljaktigheterna är dock inte så framträdande vid årets riksdagsbehandling, eftersom situationen närmast måste betraktas som avvaktande. Det är biståndspolitiska utredningens ställningstagande som avvaktas. På åtskilliga punkter har man nöjt sig med att konstatera att i avvaktan på biståndspolitiska utredningens betänkande företas ingen ändring.

Regeringen får emellertid inte tro att detta är en bestående enighet och att de av regeringen föreslagna åtgärderna är accepterade. Jag tror att utskottets ärade ordförande, herr Arne Geijer i Stockholm, är för optimistisk då han räknar med att biståndspolitiken skall fortsätta som hittills. När biståndspolitiska utredningen har framlagt sitt betänkande måste en omprövning ske av hela den svenska biståndspolitiken, och det är alls inte säkert att de nuvarande principerna i så fall kommer att gälla. Biståndspolitikens allmänna inriktning bör övervägas, och i synnerhet sådana frågor som ländervalet bör bli föremål för en noggrann prövning. Det är, som herr Geijer nämnde, redan diskussion om ett av länderna – Cuba. Det är inte alls säkert att det nuvarande ländervalet kommer att gälla i framtiden.

Vid val av länder som skall få svenskt bistånd bör i första hand beaktas det s. k. fattigdomskriteriet men också sådana faktorer som vad landet får i totalt bistånd, hur hög per capita-inkomsten är, vilken strävan som finns för att uppnå demokrati och jämlikhet m. m.

Ländervalet har redan börjat spela en viktig roll i u-landsdebatten. Centerns uppfattning är att Sverige i första hand bör hjälpa de fattigaste länderna. Därav följer att länder som kommit upp till en något högre inkomst per capita bör räkna med att det svenska biståndet så småningom avvecklas. Det är emellertid synnerligen lämpligt, det vill jag framhålla, att Sverige som kanske under många år haft samarbete med landet i form av bistånd fortsätter detta samarbete men då i andra former, t. ex. genom ökat handelsutbyte, kulturutbyte och andra former för ömsesidiga

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

förbindelser.

Det är givetvis mycket glädjande om ett u-land kommer upp till en sådan standard att biståndet kan avvecklas. I propositionen finns i år angivet ett fall, och det är Tunisien. Regeringen säger följande:

”Under första delen av 1970-talet upplevde den tunisiska ekonomin en rad gynnsamma år. Jordbruket gav i allmänhet goda skördar. Industrin och handeln präglades av kraftig expansion i kustområdena, medan den ekonomiska tillväxten endast i mindre utsträckning medfört förbättringar för redan eftersatta regioner och befolkningsgrupper. Utländskt kapital attraherades av fördelaktiga investeringsvillkor och landets behov av finansiella överföringar kom i allt större utsträckning att tillfredsställas genom kommersiella krediter.

Sverige har mot denna bakgrund inlett diskussioner med den tunisiska regeringen om en gradvis minskning av biståndsinslaget i det svensk-tunisiska samarbetet. Det svenska biståndsprogrammet beräknas kunna avslutas omkring år 1980.”

Centern har ingen invändning mot detta resonemang. Den väg som regeringen talat om beträffande Tunisien anser vi vara riktig. Det måste vara vår innerliga förhoppning att varje u-land så småningom skall komma upp till en nivå där samarbetet sker i andra former än biståndspolitik. Men det är synnerligen förvånande och ologiskt när regeringen föreslår att biståndet till Tunisien, som enligt Världsbankens senaste uppgifter har en per capita-inkomst på 460 dollar per år, skall upphöra samtidigt som regeringen föreslår ett ökat stöd till Cuba, som har en per capita-inkomst på 540 dollar per år. Hur kan man, herr Geijer, få någon logik i detta?

Centern anser att svenskt bistånd icke skall utgå till Cuba. Vår motivering för att upphöra med det svenska u-landsbiståndet till Cuba är att landet nu kommit upp till en sådan inkomstnivå per capita att det bör kunna klara sig självt. Med några få ord är detta motiveringen till centerns ställningstagande. Det finns länder som är så oändligt mycket fattigare och som bättre behöver biståndet, och då bör vårt land i första hand hjälpa sådana länder. Herr Geijer nämnde t. ex. Indien, och det är möjligt att det kan bli en diskussion om Indiens u-hjälp också. Vilken per capita-inkomst har Indien? Jo, Indien har 120 dollar per invånare, jämfört med 540 dollar för Cubas del. Ta t. ex. Bangladesh som har 80 dollar per invånare. Är det inte sådana länder man bör tänka på i första hand?

Centern har, liksom regeringen, protesterat mot att utländska trupper, bland dem kubanska, har ingripit i inbördeskriget i Angola, men vi har inte ansett att man som ett slags vedergällning skall dra in stödet till Cuba. Det kubanska attackkriget i Angola är emellertid ett av bevisen för att Cuba måste ha sådan ekonomi, att man anser sig kunna med vapen och trupper ingripa i ett annat lands inre angelägenheter, vilket direkt strider mot FN-stadgan. Cuba är som bekant medlem i FN, men trots det har man kunnat tillåta sig detta grova brott mot stadgan. Ob-

servera att det inte var, som herr Geijer sade, ett befrielsekrig utan ett inbördeskrig mellan olika befrielseströrelser, varav den ena som Cuba bekrigade stöddes av folkrepubliken Kina – en upplysning som kan vara av ett visst intresse.

Ytterligare kan anföras att Cubas ekonomiska resurser i dag är sådana att det blir möjligt att landet självt kan anslå medel till aktivt biståndsarbete i andra länder. Är det inte en egendomlig situation om det till ett land skall anslås biståndsmedel och detta land i sin tur skall ge bistånd åt andra? Varför kan man då inte lämna bistånd direkt till det andra landet i fråga?

Det finns således åtskilliga skäl för att det svenska u-landsbiståndet till Cuba skall upphöra. Det är förvånande att socialdemokraterna nu kan föreslå inte bara att biståndet till Cuba skall utgå med samma belopp som förra året utan att det skall t. o. m. öka från nuvarande 60 miljoner till 70 miljoner. När det gäller t. ex. Bangladesh, som endast har, som jag nämnde tidigare, en per capita-inkomst på 80 dollar per år mot Cubas 540, har regeringen föreslagit oförändrat belopp jämfört med förra året. Var finns logiken i det här? Man måste fråga sig: Är det av politiska skäl som socialdemokraterna så gärna vill ge stöd åt Cuba? Gillar socialdemokraterna den kommunistiska diktaturen på Cuba och Castrojuntans åtgärder så mycket att man för den skull skall ge svenskt u-landsbistånd? Det kanske kan komma ett svar på den frågan i dag.

När centern och folkpartiet nu föreslår avveckling av u-landsbiståndet till Cuba, så är det inte meningen att vi skall svika vad som utlovats, utan vi vill hålla våra löften. Därför föreslår vi att det belopp som SIDA anser att vi gjort utfästelser om, dvs. 40 miljoner, skall utgå. För nästa år är beloppet enligt SIDA 29 milj. kr. och för påföljande år endast 1 milj. kr. Därmed skulle biståndet kunna gå över i andra former – ett samarbete med Cuba som vi gärna ser kommer till stånd. Vi har föreslagit att en avvecklingsplan skall uppgöras för slutförandet av biståndet till Cuba. Det innebär en mild avtrappning. Några absoluta utfästelser till Cuba finns inte, utan ville man gå hårt fram kunde man avbryta biståndet omedelbart.

Herr Arne Geijers kommentarer beträffande Cuba var inte så upplysande. Han hoppades på att det inte här skulle bli en debatt enbart om Cuba, och det hoppas jag också. Men vi kan inte förstå skälet till att socialdemokraterna handlar på detta sätt. Det vill vi gärna veta i denna debatt.

Det är sant att Cuba hade svårigheter under den första tiden, och herr Arne Geijer, centern accepterade och stödde stödet till Cuba. Men den nya situationen – observera att den liknar Tunisiens – gör att vi vill att biståndet skall avvecklas. Det uppstod givetvis en svår situation, när USA lämnade Cuba och upprättade handelsblockaden. Det har varit ett skäl som vi beaktat när det gällt denna hjälp, även om man bör uppmärksamma att Cuba behöll de stora tillgångar, t. ex. i Havanna, som blev kvar och har använt dem sedan dess.

Herr Arne Geijer talade varmt om utvecklingen på Cuba. Det är glädjande att utvecklingen har gått bra, men det vittnar också om att centerns och folkpartiets ståndpunkt är den riktiga. Med en tillfredsställande utveckling på Cuba är vi framme vid den situationen att det svenska biståndet bör avvecklas.

Herr Arne Geijer framhöll att om biståndet till Cuba skulle upphöra, skulle svenska företag inte få någon möjlighet att arbeta där. Jag kan inte förstå varför inte Cuba liksom andra länder skulle kunna ha ett handelsutbyte med Sverige, i synnerhet efter detta samarbete på biståndsområdet under en längre tid.

Centerns inställning är inte den som herr Arne Geijer antydde. Centern anser helt enkelt att Cuba har kommit i den situationen att det finns andra länder som är mycket fattigare och mycket bättre behöver bistånd. Därför skall vi ge pengarna till sådana länder i stället.

På grund av den avvaktande hållning som utskottet intagit har Cu-
bafrågan blivit den största stridsfrågan under denna riksdag. Men det finns givetvis delade meningar också på andra punkter, vilket bestyrks av att utskottsbetänkandet innehåller 19 reservationer. Ändå har på åtskilliga punkter sammanjämkningar skett. Sådana är ju betydligt lättare att åstadkomma nu, när de doktrinära partierna, socialdemokraterna och kommunisterna, inte har majoritet i riksdagen.

Ett av de betydelsefulla problem som behandlades vid årets riksdag är, som herr Arne Geijer nämnde, frågan om en ny ekonomisk världsordning. Men som han sade råder det säkert delade meningar om vad man skall göra. I-länderna kommer kanske att ställa sig inte så litet kallsinniga i vissa sammanhang. Det gör även Sverige. Statsministern Palme sade i ett interpellationssvar i riksdagen den 4 december 1975 att vi inte kan göra det generella åtagandet att verka för utflyttning av vår industri till u-länderna. Det var alltså en reservation som omedelbart måste göras. Statsminister Palme har också gjort vissa kommentarer senare som visar att man kanske inte kan tillmötesgå allt som begärs från u-länderna. Det är rätt naturligt att det blir diskussion om sådana problem.

När vårt land nu har givit sin principiella anslutning till denna tanke, anser vi från centern att man också måste förbereda denna fråga i god tid.

Därför har vi föreslagit att en parlamentarisk utredning tillsätts som får till uppgift att utreda konsekvenserna för Sveriges del av en anpassning till besluten vid FN:s sjätte extra generalförsamling med kravet på en ny ekonomisk världsordning. Även om det svenska biståndet nu kommit upp till en sådan nivå att vi från centerpartiet inte har föreslagit några höjningar i år, är det självfallet att en ny ekonomisk världsordning måste innebära att Sverige kommer att få avstå ytterligare. Vårt land tillhör dock de högst utvecklade industriländerna, och skall man ha en ny ekonomisk världsordning så kan vi knappast tänka oss att behålla vårt försprång, utan vi kommer att få göra ytterligare eftergifter.

Nu har förslaget om en parlamentarisk utredning avstyrkts av utskot-

tets majoritet med hänvisning till diverse delfrågor som behandlas inom olika organ. Vi anser inte att detta är till fyllest. Det gäller ju en övergripande behandling av frågan i dess helhet, och då kan man inte bara plocka ihop diverse detaljer och förklara sig nöjd med den fragmentariska behandling som det innebär.

Det är emellertid av största betydelse, anser vi inom centern, att den stora tanken om en ny ekonomisk världsordning får en bred förankring hos svenska folket. Av det skälet bör alla partier vara med i en sådan utredning som vi föreslagit, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till reservation nr 1.

Som jag nämnde tidigare, har centern inte begärt någon ändring av det totalbelopp som regeringen i år föreslagit, men genom att vi vill minska bidraget till Cuba får vi 30 miljoner disponibla, och dem vill vi använda till att bistå u-länder som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen. Om igen framstår den socialdemokratiska politiken i en egen domlig dager, när man vill ge pengar till Cuba – som har en, skall vi säga, ganska hygglig ekonomisk ställning – men föreslår rent av en minskning av anslaget till de fattigaste länderna. Vi har i reservationen 5 föreslagit en höjning med 30 milj. kr., och detta anslag kan också i viss mån användas till ändamål som finns upptagna i en del av de andra reservationerna.

Det multilaterala biståndet vill jag säga något ord om. För nästa budgetår föreslås det multilaterala biståndet få 33,6 % av de totala anslagen. Men under budgetåret 1975/76 var det 36,7 %. Den utvecklingen beklagar vi från centerns sida. Visserligen har man konstaterat att det finns ett reservationsanslag på 150 miljoner, och det skulle vara orsaken. Vi menar dock att detta är någonting som borde beaktas mera. Man bör ge mera till den formen av bistånd.

Jag skall ytterligare, innan jag slutar, säga något om biståndet till de fattigaste länderna, som vi anser vara så betydelsefullt. Man bör naturligtvis beakta behoven på de platser där situationen är som svårast. Det beräknas att 80 % av det belopp som anslås för innevarande budgetår går till de mycket mycket fattiga u-länderna, dvs. länder med en bruttonationalprodukt per capita under 200 dollar per år. Den andelen kommer enligt årets budgetproposition att stiga till 85 %, och det hälsar vi med största tillfredsställelse. Det är just i den anda som centern har talat för vid andra tillfällen, att vi skall öka vårt bistånd till de fattigaste länderna. På den punkten – det är kanske den enda – kan jag instämma i vad utskottets värderade ordförande har sagt, nämligen att de fattigaste länderna bör vi hjälpa, och vi kan kanske sällan ta hänsyn till vilken regim som råder där. Det är folken i de fattiga länderna vi skall hjälpa.

Herr talman! Jag har liksom herr Arne Geijer valt ut vissa av punkterna i utskottets betänkande. Det jag har anfört föranleder mig att yrka bifall till reservationerna 1, 5 och 8.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Mörka fält finns i vår värld. De rent av dominerar. Hundratals miljoner människor svälter, hundratals miljoner lider av konstant undernäring med svåra följder för kommande generationer. Friskt vatten är för oräkneliga skaror en lyx, om det över huvud taget finns. Arbetslöshetens eller undersysselsättningens gissel slår hårt jorden över. Och förstörelsemedlens skugga ligger över vårt klot. Svenska biståndsinsatser, hur angelägna de än är, kan i detta läge endast få marginell betydelse.

Uppgiften att söka lindra nöden och eländet gäller oss alla, men det är naturligt att tankarna i första hand går till supermakterna, de som använder så stora delar av sina tillgångar till teknisk tävlan i rymden och till förstörelsevapen utan tidigare motstycke i historien. Det är beklagligt att intresset för bistånd tycks vara i avtagande hos en av de stora som dock under årens lopp gjort så gigantiska insatser för internationellt bistånd. Än mer beklagligt är att den andra supermakten och dess satelliter hela tiden varit så ointresserade av reell biståndsverksamhet. Av olika skäl har kritik mot detta föga hörts från tredje världens sida, men nu i Nairobi tycks bladet ha tagits från munnen även gentemot östblocket.

Åter till Sverige. Knappast har vi anledning att blygas över våra insatser totalt sett. Först av alla nådde vi, som påpekats, det av FN uppställda målet. Vi marscherar nu vidare och når en procent av 1976 års brutonationalprodukt. Och det skall inte stanna härvid; därom är utrikesutskottet enigt. Naturligtvis kan och skall vi göra mera. Stark åstundan härtill finns i alla partier. Å andra sidan finns också en annan opinion, vars motstånd det gäller att övervinna. Information och upplysning kan bidra härtill. Men det är också angeläget att biståndsmedlen av regering och riksdag förvaltas så att det inte ger näring åt olust och negativism.

Den svenska administrationen av u-hjälpen torde i stort sett förtjäna ett mycket högt betyg. Korruption är av tradition ytterligt sällsynt inom svensk förvaltning, och synes ej heller ha drabbat detta område, där tillfällena eljest är så rika. En bestående svaghet i systemet är dock det tidigare i riksdagen ofta påtalade dubbelkommandot, spänningarna mellan ämbetsverket SIDA och utrikesdepartementets ytterligt ambitiösa biståndsavdelning. Egentligen är det ganska förbluffande att regeringen här inte ingripit och lagt till rätta. Hur försvarar egentligen biståndsministern sin passivitet på den punkten?

Nu till utskottsbetänkandet. Vid föregående års riksdag föreslog moderata samlingspartiet att regeringens fullmakter i fråga om biståndsutfästelser skulle inskränkas, och partiet begärde förslag härom. Fullmakterna möjliggjorde då utfästelser för upp till 7 miljarder kronor, en gigantisk summa. Dessa fullmakter är helt stridande mot grundlag. Utskottsmajoriteten tillstyrkte motionen, som emellertid föll efter lottdragning. Utskottsbetänkandet hade dessförinnan blivit föremål för en rad ledare i den socialdemokratiska pressen, i vilka de borgerliga partierna beskylldes för att försöka slå u-hjälpen sönder och samman genom denna

begäran. En ledamot av utrikesutskottet gick så långt att han i TV förklarade att de borgerliga ville spolia u-hjälpen. När stormen nu gått över är det med tillfredsställelse vi kan notera att regeringen trots lott-dragningens resultat i stort sett handlat i enlighet med m-motionen och utskottsbetänkandet.

Som utskottet nu konstaterar har regeringen genom olika uttalanden och åtgärder företagit betydande inskränkningar i sin förut gällande rätt att göra bilaterala biståndsutfästelser. Regeringen har även utfäst – i och för sig självklart – att riksdagen skall få tillfälle att ta uttrycklig ställning till eventuella förslag om stigande eller avtagande landramar. Vi observerar detta med tillfredsställelse, samtidigt som vi inte kan underlåta att konstatera att yppade farhågor till trots u-hjälpen därmed ingalunda har spolierats. Detta konstaterande borde förhoppningsvis leda till att sinnena nästa gång blir mindre heta.

Till några länder nu – Vietnam först.

De båda vietnamesiska staterna har nu praktiskt återförenats, dvs. Syd-vietnam har kommit under Nordvietnam. Om detta skett genom fria val, som Parisavtalet förordat, eller på annat sätt – därom må var och en ha sin egen mening. Disputationer härom gör ingen nytta i denna debatt. Räknar man samman det svenska biståndsanslaget till de båda staterna, finner man att Vietnam blivit det största huvudmottagarlandet för svenskt bistånd. 350 miljoner det ena året och 325 miljoner det andra, att jämföra med 230 miljoner till Indien och 250 miljoner till Tanzania. Och icke nog härmed. Att döma av projekteringen av den svenska ambassadbyggnaden i Vietnam – en av de största i vår utrikesrepresentation – avser man tydligen att fortsätta med denna koncentration av bistånd till Vietnam.

Vi moderater kan för vår del på sikt icke acceptera en sådan prioritering. Beloppen till Vietnam bör i fortsättningen prövas och jämföras med behoven i andra länder, och även bestämmas under hänsynstagande till vilken hjälp som kommer från annat håll. I fråga om de nu föreslagna summorna till Vietnam har vi ingen erinran. Jag säger detta särskilt med tanke på förra årets debatt, där åtskillig tid spilldes på att förklara detta för talare som inte hade satt sig in i ämnet riktigt utan trodde att vi yrkade avslag på alla medel till Vietnam. Det var inte fråga om det då och det är inte fråga om det nu.

Däremot upprepar vi kravet från tidigare år att regeringen upptar nya förhandlingar med DRV om ansvaret för det stora skogsprojektet – jag skall inte trötta kammaren med någon rekapitulation. När detta projekt först omnämndes för riksdagen var kostnaderna för detsamma beräknade till 500 milj. kr. Sedan tecknade regeringen utan riksdagens hörande avtal med DRV. Nu beräknas i propositionen det svenska bidraget uppgå till 770 miljoner, varav 150 utgör reserv för prisökningar.

Senare har framkommit att projektet blivit ett halvt år försenat. I början av detta år var läget tydligen sådant att man från svensk sida gjorde allvarliga föreställningar hos vietnamesiska myndigheter om krafttag för

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

att projektet skulle löpa vidare i avsedd takt, och enligt vad utskottet informerats om inträffade härefter en markant förbättring, noga räknat - från den 1 mars. Disciplinen på arbetsplatsen blev bättre, en annan anda sägs ha kommit in i arbetet. Hur det står till i dag, om aktiviteten efter den 1 mars har fortsatt eller inte, vet utskottet ingenting om. Kanske vi i dag får besked av biståndsministern om vad som egentligen har hänt efter denna kraftansträngning.

I varje fall står det klart att redan inträdda förseningar är allvarliga nog. Avtalet är därtill så huvudlöst konstruerat - jag måste använda ordet huvudlöst - att Sverige bär kostnaderna även för förseningar eller annat som den svenska projektledningen icke rimligen kan bära ansvaret för. Det är mot denna bakgrund reservanterna önskar nya förhandlingar i syfte att få nordvietnameserna att överta en större del av ansvaret för projektets genomförande, ekonomi och finansiering. Redan har Sverige utfäst sig att bidra till skogsprojektet under en femårsperiod med inemot 800 milj. kr. - alltså 100 kr. per svensk. Det bör vara nog härmed och inga nya belopp av kanske imponerande storleksordning komma till. Nog bör DRV ha förståelse för en begäran om revision av avtalet på denna punkt.

Så till Cambodja. Det var inte många månader sedan det svenska folket skakades av rapporterna om hur det gick till när de röda khmererna grep makten i Cambodja. Erfarna observatörers närvaro - icke minst från svensk TV och press - gjorde att den fruktansvärda verkligheten den gången inte kunde döljas. Huvudstaden tömdes på folk. Alla drevs ut på risfälten eller i djungeln, oberoende av ålder och hälsa. Sjukhusen tömdes och bostäderna övergavs; icke ens familjeporträtten var det tillåtet att ta med. Identiteten och kontakten med det förflutna skulle helt utplånas. Hur många som i detta sammanhang satte livet till är okänt. Siffran 600 000 har nämnts. Det är en grymhet utan motsvarighet.

I vad som skett därefter ges knappast någon insyn. Endast uppfångade radiomeddelanden och flyktingrapporter, med den otillförlitlighet som alltid kännetecknar dessa, står till buds. Men vad som framkommit är illa nog. Enligt vad som publicerats i ett antal renommerade tidningar skulle en ny våg av utrotning i en andra omgång ha dragit fram över landet. Människor, tidigare eller befarade motståndare till regimen, skulle ha slagits ihjäl familjevis. För att spara på kulor och krut har nya avrättningsmetoder kommit till användning: plastpåsar, prygel till döds med käppar, yxor osv. Offrens antal i denna nya våg är okänt.

Den svenska regeringen säger i propositionen trots dessa ohyggliga händelser att den är beredd att inleda förhandlingar om humanitärt bistånd till landet. Den tillägger att några konkreta diskussioner dock ännu icke kommit till stånd. Fattas bara! Detta regeringsuttalande är ytterligt märkligt. Det verkar som om det helt hade förbigått den svenska regeringen vad som veterligen skett i Cambodja, när den utan vidare säger sig vara beredd till nya förhandlingar.

Här har också utskottet ingripit korrigerande och sagt: "Utskottet är

medvetet om att exceptionella förhållanden f. n. råder i Cambodja och att landet i hög grad avskärmat sig från omvärlden, något som försvårar eller omöjliggör en humanitär biståndsinsats där. Om sådana kanaler öppnas som gör det möjligt att effektivt bispringa nödlidande människor i Cambodja, bör Sverige dock stå fast vid sin uttalade beredvillighet att lämna humanitärt bistånd." Utskottet har alltså givit regeringen en befogad knäpp på näsan.

I en moderat reservation anser vi emellertid att riksdagen bör ge regeringen till känna att bistånd till Cambodja tills vidare ej bör förekomma. Frågan kan ställas om icke detta är ett väl kraftigt uttalande, men det är faktiskt så formulerat för att bli en markering av det ogillande vi måste känna inför händelserna i Cambodja. Det finns i dag ingen utsikt att regimen skulle avlägsnas eller avgå. Det finns inte någon verklighetsgrundad tro på detta. Att då ge humanitärt bistånd till en regering som farit fram på detta sätt är minst sagt ytterligt motbudande. Om något under skulle inträffa, finns alltid möjligheten att ge katastrofbistånd eller att gripa in på annat sätt, och det är därför som de moderata reservanterna har valt formuleringen "tills vidare ej bör förekomma".

Jag vill också ta upp ett tredje land – det kanske mest omdiskuterade i dag – nämligen Cuba. Låt mig först bara göra ett litet tillrättaläggande av herr Arne Geijers i Stockholm historieskrivning om amerikanerna. Cuba var en spansk koloni – inte en amerikansk – i 400 år fram till 1898, då Cuba kom under USA, eftersom USA ingrep och besegrade Spanien. Landet styrdes därefter av en amerikansk militärguvernör fram till 1902, då Cuba uppnådde sitt formella oberoende. Jag säger "formella" eftersom ett reellt beroende av Förenta staterna ostridigt har förekommit ända fram till revolutionen.

På sätt och vis kan man också säga att USA ännu icke helt har lämnat Cuba, eftersom USA har kvar en militärbas på ön – med ett indianskt namn, som jag inte vågar försöka uttala.

Moderaterna hemställde i fjol om att Cubahjälpen skulle upphöra. Skälen var då:

1. Cuba är ett av naturen rikt utrustat land. Herr förste vice talmannen Bengtson har ju nyligen belyst inkomstbildningen där i förhållande till andra länder i tredje världen.

2. Cuba ger självt bistånd till u-länder.

3. Cuba har under årens lopp från Sovjet mottagit enorma summor, inför vilka den svenska hjälpen helt förbleknar.

4. Cuba har ett ingående ekonomiskt samarbete med östblockets ekonomiska organisation. Comecon, och redan därmed bör landet kunna stå på egna ben. Att Cuba har rika möjligheter till inköp kunde utrikesutskottets ledamöter förvissa sig om vid besöket på Cuba för några år sedan – det som herr Arne Geijer i Stockholm talade om – då också några av oss såg hur dyrbart material låg spritt i hamnen utsatt för storm och vind – ett slöseri utan motstycke.

5. Cuba har därtill gynnats av sockerpriserna. Den svensk-kubanska

föreningen – som inför dagens debatt har bedrivit en omfattande aktivitet, på Sergels torg i går och i olika inlägg i Aftonbladet och nu senast i dag i Dagens Nyheter – har lämnat uppgifter om sockerpriset som är helt missvisande. Om någon är intresserad av detta går det att ta del av en tabell som jag har över det verkliga förhållandet och de verkliga noteringarna. Tabellen ger helt andra siffror – jag skall inte trötta kam-maren med dem.

Politiskt sett kan vi väl icke heller undgå när det är fråga om bistånd till Cuba att influeras av något som står i hjärt motsättning till vad som en gång – år 1970 – antogs gälla för svensk u-hjälp, nämligen villkoret om utveckling i demokratisk ordning. Jag syftar på förekomsten av tio-tusentals politiska fångar på Cuba. Det är ett känsligt ämne för besökande svenskar, och beröres det alls, sker det tydligen undflyende och i förbigående, men det förbigående, men det är dock ett faktum att dessa politiska fångar finns där.

Utskottet antyder nu att man kan tänka sig att Cubahjälpen så småningom skall nedtrappas, men det görs väldigt många förbehåll. Jag kan inte undgå att citera: "Det finns därför goda förutsättningar för att den dag" – det är det första förbehållet – "en nedtrappning av biståndet blir aktuell" – det är det andra förbehållet – "något som bör ske först sedan en varaktig förbättring i landets utvecklingssituation har kunnat konstateras" – det är det tredje förbehållet – "låta detta successivt avlösas" – det är det fjärde förbehållet – "av ett vidgat samarbete i andra former." Detta är förbehåll till ett antal och av en omfattning som för tankarna till det gamla romaruttrycket "på den grekiska kalenderns tid", dvs. en ytterligt obestämd framtid. Jag kan nämna att till skillnad häremot det norska stortinget har uttalat att all norsk hjälp till Cuba skall upphöra 1978 – utan förbehåll!

Detta var läget i stort sett redan i fjol, frånsatt utskottsbetänkandet. Men det har, såsom några här har varit inne på, tillkommit en mycket viktig omständighet, nämligen den kubanska militära inblandningen i *inbördeskriget* – icke befrielsekriget – i Angola.

Årets förslag om höjning av det svenska biståndet upp till 70 milj. kr. har inträffat i ett läge då kubanska trupper ingripit i en krigsskådeplats tusen mil bortom den egna ön. Det bör slås fast att Cuba har Latin-amerikas starkaste försvarsmakt, 117 000 man. Därtill kommer en folk-milis på 100 000 man och 10 000 i säkerhetstrupper. Infanteriet har 600 stridspansarvagnar, och flygvapnet har långt över 200 stridsflygplan. En sjättedel av den kubanska armén lär nu vara insatt som soldater eller som militära rådgivare utomlands. I folkrepubliken Kongo, i Somalia, i Guinea, i Sydjemen, i Guinea-Bissau, i Sierra Leone och i Ekvatorialguinea har det funnits eller finns kubanska rådgivare, liksom tidigare i Syrien och Algeriet. Ihärdiga rykten uppger att sådana rådgivare också börjat dyka upp i Laos och Vietnam. Den kubanska insatsen i Angola med 17 000 man – uppgifterna är osäkra, men 17 000 är den senaste siffran – anses ha varit helt avgörande för inbördeskrigets förlopp. Men

dessa trupper har ännu inte lämnat Afrika. Vad blir deras nästa uppgift? Ett slag trodde man att kubanerna skulle bli eller ålagts att bli en revolutionens utspets i Latinamerika. Om sådana intentioner funnits har de uppenbarligen inte kunnat förverkligas. Nu är intentionerna tydligt mer vidsträckta. Afrika och Asien hör till bilden.

Den sydafrikanska aggressionen i Angola fördömdes med rätta av en hel värld. Den kubanska aggressionen har fördömts av ett stort antal stater utanför östblocket. Även Sverige har framfört kritik, ehuru i modesta ordalag. Men är det rimligt att Sverige i detta läge icke blott fortsätter med sitt bistånd utan också höjer detta? Min fråga går till utrikesutskottets ordförande. Om kubanerna själva betalar denna militära aggressiva aktion långt ifrån hemlandet – har de då behov av biståndsmedel från Sverige? Om en annan stat – svårt är det inte att gissa vad det kan vara fråga om för en – betalar de summor som transporter och underhåll drar med sig, har då Sverige anledning att finansiera andra i och för sig nyttiga ting i det kubanska samhället?

Det har sagts av den kubanska föreningen men även av andra att om Sverige åberopar Angolastriderna som ett av skälen för att minska eller hindra biståndet till Cuba skulle detta vara en inblandning i den kubanska utrikespolitiken. Nej, herr talman, det är det inte. Man brukar skilja mellan utrikespolitik och krig. Krig är antingen utrikespolitikens fortsättning eller dess fiasko. Men det kan inte vara en inblandning i landets utrikespolitik om man uttalar sin förkastelse över en väpnad aggression långt från hemlandet.

Det har också sagts att vi är bundna till biståndet genom avtalet med Cuba. På den punkten ber jag att få hänvisa till vad utskottet har uttalat:

”Även om det sålunda inte rör sig om folkrättsligt bindande utfästelser, när det är fråga om de båda senare budgetåren i den treårsperiod som planeringsramarna normalt omfattar, är det å andra sidan uppenbart att sådana preliminära åtaganden möjliggör en ömsesidig planering som inte bör frångås utan att utomordentligt starka skäl föreligger.”

Det är en riktig bild, såvitt jag förstår. Det föreligger inga folkrättsligt bindande utfästelser, men det finns starka åtaganden.

Herr talman! En av våra viktigaste uppgifter i den här kammaren – för att anknyta till det föregående – är att söka väcka förståelse för u-hjälpen där den inte finns och att öka förståelsen där den finns. Det kan ske på många sätt, genom information och upplysning. Men här kommer den viktigaste invändningen mot regeringens u-landspolitik. Det är ett grovt hån mot u-hjälpens idé att ens fundera på bistånd till Cambodja i nuvarande läge. Det är likaledes ett hån mot samma idé att ge och höja anslag till en stat, vars militära aggressivitet på en annan kontinent med rätta fördömes. Regeringens politik är i denna del ett skol-exempel på hur man inte bör gå till väga om man vill förankra u-hjälpen hos svensk allmänhet och i svensk opinion. Regeringen förvandlar tyvärr delar av u-hjälpen till u-hjälpens värsta fiende.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 9 och 10.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Just i dessa dagar diskuterar riksdagens finansutskott den svenska långtidsutredningen. Alla funderar vi med allvar över hur den svenska ekonomin skall utvecklas fem år framåt. Oljelån skall betalas tillbaka. Den privata konsumtionen här hemma kan inte öka lika snabbt som 1974 och 1975, om vi skall klara det och samtidigt kunna bygga ut vården och barnomsorgen. Fackliga talesmän, politiker, ekonomer och ledarskribenter – alla uttrycker vi från våra olika utgångspunkter bekymmer över hur en tillväxt på 3 % om året i den svenska ekonomin skall räcka till. Och det är naturligtvis viktigt att vi gör det. Det handlar om att klara sysselsättningen, att få nya resurser för reformer och kunna infria de löften vi redan gett till de äldre om bättre pensioner och större trygghet.

Men det finns också, herr talman, andra långtidsutredningar, som handlar om andra länders folk. Hur går det de närmaste åren för de u-länder som inte av naturen begåvats med väldiga oljelager? Den frågan ställde och besvarade Världsbankens ekonomer i höstas.

Deras slutsats blev: De fattigaste u-länderna – med 1 000 miljoner människor – kan, om man ser till ett genomsnitt för hela gruppen, inte räkna med några förbättringar alls. Den beräknade tillväxten under FN:s s. k. andra utvecklingsårtionde är per person och år för den här gruppen länder 3 dollar, att jämföras med 900 dollar per person och år i de redan rika OECD-länderna, där Sverige är mest gynnat bland de gynnade.

Mönstret kommer alltså att stå sig. Klyftan mellan oss som redan har mer än vi behöver och dem som saknar det mesta minskar inte, den ökar år från år. I dag är inkomsten per person i de minst utvecklade länderna ca 1 000 kr., hos oss är den ca 40 gånger större.

De minst utvecklade u-länderna såg en liten ljusning för några år sedan när råvarupriserna steg. De eventuella förhoppningar man hann knyta till detta kom emellertid mycket snart av sig. Det gjorde däremot inte verkningarna av den dyra oljeimporten. Också vi har fått känna av den, givetvis, men vi kan kompensera oss med att ta mera betalt för det vi exporterar. De u-länder som bara har en ensidig och mycket priskänslig råvaruexport att förlita sig på har inte kunnat kompensera sig alls. De har blivit den världsekonomiska krisens hårdast drabbade offer.

Medan vi här hemma i Sverige oroar oss för ett underskott i vår bytesbalans på några procent av exporten, dras dessa länder med en skuldbörda som innebär att en fjärdedel, eller kanske mera, går åt till att betala räntor och amorteringar på utländska lån. Det samlade underskottet i bytesbalansen för u-länder utan oljeinkomster har vuxit från 12 miljarder dollar 1973 till 45 miljarder dollar två år senare.

Ändå görs, herr talman, stora ansträngningar i de här länderna för att komma till rätta med underutvecklingens problem. En ganska liten del av de resurser som sätts in i det arbetet kommer i form av bistånd utifrån. Och som de siffror jag nyss nämnde visar, går huvuddelen av de nya krediter man får – och det är mest krediter det handlar om –

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

åt till att betala igen den "hjälp" man fått tidigare.

Dess värre är det inte heller bara det internationella biståndet som går ut och in utan att ge något nämnvärt netto. De resultat man huvudsakligen genom egna ansträngningar ändå når, när det gäller att bryta underutvecklingen, räcker på grund av den snabba befolkningsökningen nätt och jämnt till för att bibehålla en oförändrad levnadsstandard.

Därav kommer det sig att trots att livsmedelsproduktionen i världen ökar mer än tidigare, så är det nu flera som är undernärda eller felnärda än tidigare. Trots att större insatser än någonsin görs för att bekämpa analfabetismen har det aldrig funnits så många analfabeter som just nu; hälften av världens befolkning har aldrig gått i någon skola. Och trots ett intensivare miljövårdsarbete än tidigare saknar fler och fler människor i världen tillgång till rent dricksvatten.

En enda värld – så löd appellen från miljövårdskonferensen. Som maning till gemensam kamp mot miljöskövling och massfattigdom var den appellen viktig. Som beskrivning av dagens verklighet är den däremot alltigenom felaktig.

Ett barn som föds i Sverige i år kan räkna med att leva fram till andra halvan av 2000-talet. Ett barn som föds i något av de fattigaste afrikanska länderna lever troligen inte mer än några år in på nästa sekel. De har inte själva valt var de skall födas. Den ena föds till trygg uppväxt, bra utbildning, välbetalt jobb, långt liv. Den andra föds till sjukdomar och brist på viktiga näringsämnen, dålig skola, om någon alls, arbetslöshet och tidig död. Var finns rättvisan i detta? Kan vi verkligen fortsätta att låta hundratals miljoner människor växa upp till så olika livsvillkor? Kan vi verkligen tro att en värld där de flesta människor lever i förtryck och misär, medan ett litet fåtal som redan har det bra ständigt får det ännu bättre, kan bli en värld i fred?

Det är sant att många av de grundläggande problemen i u-länderna bara kan lösas av u-länderna själva. Människorna i dessa länder måste själva skapa fungerande politiska och sociala system, avskaffa korruptionen, göra de stora försakelserna i den väldiga utvecklingsansträngning som är nödvändig, mobilisera människor att ta till vara de egna naturresurserna.

Men självfallet kan vi bidra i dessa ansträngningar, bidra till att hindra en utveckling där fattigdomen i sig blir ett hinder mot sådana sociala och politiska förhållanden som medger effektiva framsteg. Vi kan hjälpa till med kapital och andra resurser som behövs för utbildning och investeringar. Vi kan öppna våra marknader för u-ländernas varor, i stället för att kortsiktigt egoistiskt slå till med importrestriktioner så fort det börjar visa sig att u-länderna har framgång i sina exportansträngningar.

En framtid i solidaritet kräver en omställning i Sveriges ekonomi – så löd ett annat upprop, det som de kristna samfundet riktade till Sveriges riksdag och regering under den s. k. ekumeniska u-veckan i höstas.

I ord har vi redan åtagit oss att göra en sådan omställning. Det dokument om en ny ekonomisk världsordning som vi medverkat till och

skrivit under betyder bl. a. just detta. Det är därför som vi från mitt parti har krävt att regeringen nu område för område skall redovisa hur den anser att Sveriges politik bör påverkas av detta löfte. I vår partimotion och mera kortfattat i en av våra reservationer till utrikesutskottets betänkande har vi redovisat vilka krav det enligt vår mening här kan bli fråga om.

En sådan kartläggning kan inte göras en gång för alla. Därför har vi avvisat tanken på en långsamt arbetande parlamentarisk utredning. Och vi har gjort det därför att de mer principiella och långsiktiga överväganden som en sådan utredning skulle kunna göra finns det redan organ för. Vi har den biståndspolitiska utredningen, det pågår arbete om det inom SIDA och det görs vissa studier av Sekretariatet för framtidsstudier.

Vad vi begär av regeringen är att den redan i nästa års budgetproposition gör en översiktlig redovisning av innebörden av en u-landsinriktad anpassning av vår handelspolitik, industripolitik, jordbrukspolitik, arbetsmarknadspolitik etc. och att man också på respektive områden anger vilka nya steg mot en harmonisering av Sveriges och u-ländernas politik som planeras.

Vad en sådan kartläggning kommer att visa fram emot är – det vill jag säga trots att utskottets ordförande menade att vi inte vet så mycket om det – att viss industriproduktion med fördel kan bedrivas i u-länderna i stället för hos oss. Det betyder i sin tur självklart att vår industri utsätts för hårdare konkurrens. Strykning av importen får då inte bli det spontana svaret. I stället måste vi på sikt gå in för åtgärder för att skapa annan sysselsättning för människorna inom de regioner och branscher som drabbas.

Förmodligen kommer en dylik kartläggning också att visa, att vi inte kan fortsätta att mata våra grisar med fiskprotein från Sydamerika, att det inte går ihop med vårt tal om en rättvisare fördelning av världens livsmedelsresurser att vi ger lika mycket i matsubventioner till välnärda svenskar som i bistånd till världens alla fattiga. Antagligen kommer den också att visa att diskussionen om antalet kärnkraftverk i Sverige är ganska oviktig vid sidan om den stora och avgörande frågan hur vi över huvud taget skall kunna hejda ökningen av vår konsumtion av energi.

En uppriktig redovisning av innehållet i det löfte vi givit u-länderna kommer över huvud taget att visa, att vi successivt måste anpassa oss till en annan livsstil, spara på knappa råvaror och vara beredda att avstå mera av vår egen ekonomiska tillväxt.

Vad som krävs är handfasta förändringar i de industrialiserade ländernas ekonomier snarare än symbolhandlingar vilkas huvudsakliga effekt ändå bara blir att döva våra egna samveten. Av att vi blir fattigare blir inga andra länder automatiskt rikare. Utvecklingsländerna hjälps inte av att vi skrotar våra maskiner, isolerar oss i lokalsamhällen och odlar våra samveten. Det är först när internationell medvetenhet och medkänsla omvandlas till praktiska åtgärder som den får sin betydelse för u-länderna.

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Ord som inte följs av sådan handfast handling, låt vara att det måste bli fråga om en steg-för-steg-politik, kan tvärtom ytterligare fördjupa motsättningarna mellan rika och fattiga. På det riskerar den pågående UNCTAD-konferensen att ge ett allvarligt exempel.

När begreppet en ny internationell ekonomisk ordning lanserades av u-länderna och accepterades av FN våren 1974, så skedde det mot en bakgrund av allvarlig kris i jordens fattigaste länder. Men den politiska kraft med vilken u-länderna drev igenom deklarationen skapade samtidigt väldiga förhoppningar om att år av passivitet och svek nu skulle följas av år, då u-länderna inte bara ställde krav utan också mötte gensvar i form av praktiska åtgärder från i-ländernas sida.

Har dessa förhoppningar i någon liten utsträckning infriats? Ja, det kanske man kan säga. Vi har upplevt två år fyllda med konferenser kring den nya ekonomiska världsordningen, konferenser som det naturligtvis alltid går för sig att gyckla med, men som trots allt lett fram till ganska många praktiska förslag till lösningar. Allt har pekats fram mot 1976 års världshandelskonferens som det forum där man inte bara skulle kartlägga problemen som man gjort vid de andra konferenserna utan ta konkreta beslut för att angripa problemen praktiskt.

Ingen vet väl ännu vad överläggningarna nere i Nairobi kommer att leda till. Risken är naturligtvis stor att de rika länderna är så upptagna av sina egna ekonomiska problem att u-ländernas krav på ökat tillträde till våra marknader, handfasta åtgärder för att minska svängningarna i råvarupriserna, kompensation för plötsliga bortfall i exportintäkter, hjälp med marknadsföring, avskrivning av de väldiga skuldbördorna m. m. kommer att mötas med förslag om nya utredningar snarare än med ordentliga utfästelser.

I så fall tror jag inte att det hjälper mycket att industriländernas regeringar fortsätter att *tala* om en ny ekonomisk världsordning. Då vet u-länderna att det talet är lika litet värt som fagra löften i det förflutna om ökat bistånd.

Det är sant att Sverige i många avseenden för en bättre u-landspolitik än andra industriländer. Vi ger mer i bistånd och vi ger vårt bistånd på förmånligare villkor. Vi för traditionellt en ganska liberal handelspolitik. Men vi bör samtidigt komma ihåg att vi också har bättre förutsättningar än andra rika länder att bedriva denna politik. Vi har en starkare ekonomi och mindre av arbetslöshet, mycket tack vare den handlingskraft riksdagen visat de senaste åren.

Det anmärkningsvärda är egentligen att det fordrades så litet av svårigheter i vår ekonomi för att också den svenska regeringen skulle avvika från principer som Sverige internationellt slagits för och upplevts stå för. När arbetslösheten växte 1971-1972 gick också den svenska regeringen in för att binda en stor del av vårt bistånd till köp i Sverige. När lågkonjunkturen 1975 nådde Sverige slog också den svenska regeringen till mot delar av importen från bl. a. u-länder. Och det behövdes bara en avsaktning i ökningen av vår produktion för att regeringen och

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

en majoritet i riksdagen skulle hoppa av från löftet att nå enprocentsmålet för vårt bistånd redan budgetåret 1974/75.

Och hur är det i år? I siffror har biståndet ökat – visst. Men genom ett annat sätt att beräkna hur mycket som är 1 % av bruttonationalprodukten har regeringen klarat sig undan med 150 miljoner mindre än om man hållit fast vid den gamla beräkningsmetoden. Och ser man saken från u-ländernas synpunkt är det visserligen fortfarande totalt sett högre belopp som kommer dem till del. Men köpkraften i årets anslag från Sverige är lägre än förra årets på grund av den ogynnsamma utvecklingen när det gäller u-ländernas importpriser.

Det var mot den här bakgrunden SIDA, biståndsorganet, ansåg att biståndsanslagen för nästa budgetår med det nya sättet att beräkna borde vara 1,1 % av bruttonationalprodukten för att i praktiken inte bli lägre än förra året. I genomsnitt borde man, enligt SIDA, höja länderramarna med 12 %.

Det anser däremot inte regeringen att man skall göra. Varför får vi inte veta, eftersom propositionen på den här punkten liksom på så många andra punkter är ytterst lapidarisk, inte minst när det gäller – och det är synd – att kommentera biståndsorganets ganska utförliga motiveringar till sina anslagsframställningar.

Ett av resultaten av regeringens förslag är att det av FN upprepade gånger påpekade behovet av att göra särskilda satsningar på de minst utvecklade u-länderna blivit mycket litet tillgodosett. För länder ur den gruppen, som Indien, Tanzania och Bangladesh, föreslås t. ex. inga höjningar alls. Det betyder att våra insatser för dessa länder kommer att utgöra en sjunkande andel både av det svenska biståndet som sådant och av de samlade svenska resurserna. Det betyder dessutom, och i än högre grad, att insatserna sedda från u-ländernas synpunkt, från deras synpunkt som tar emot biståndet, reellt blir väsentligt lägre än tidigare år.

Att vi har nått FN:s s. k. 0,7-procentsmål är bra. Att vi genom en omläggning av vårt eget sätt att beräkna enprocentsmålet har kommit att hamna på en lägre nivå än om vi hade hållit fast vid den gamla metoden är mindre bra. Och minst av allt är det bra att bara folkpartiet i dag vill uttala sig för att våra biståndsanslag i framtiden bör utgöra en växande andel av de totala svenska resurserna.

Nu finns det de som säger att kraven i den nya ekonomiska världsordningen skulle göra frågan om biståndsanslagets storlek mindre intressant.

Men u-länderna själva begär i deklarationen om den nya ekonomiska världsordningen att industriländerna skall nå och överträffa 0,7-procentsmålet för u-landsbistånd. De begär en rättvisare fördelning av jordens resurser. Skall resursfördelningen bli rättvisare än i dag måste resurser på det ena eller andra sättet föras över från rika till fattiga länder. Dessa resursöverföringar måste i hög grad – naturligtvis inte enbart – ta sig uttryck i just ökat bistånd. Den nya ekonomiska världsordningen in-

skärper kravet på ett växande bistånd.

Särskilt viktigt är detta alltså för de fattigaste u-länderna.

Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att regeringen föreslagit en ganska kraftig höjning av anslaget till Cuba, ett land som fortfarande tillhör världens fattiga men där de ekonomiska framstegen ändå har varit betydande. Det fanns skäl att inleda ett biståndssamarbete med Cuba när detta skedde. Cuba var och är ett u-land och var vid den tidpunkten dessutom utsatt för en handelsblockad från de amerikanska staterna. Den politiken bidrog till att föra in landet i ett ensidigt beroende av Sovjetunionen och andra öststater.

I dag är situationen delvis en annan. De flesta av de latinamerikanska staterna – i varje fall ganska många – har dragit sig ur handelsblockaden. USA skulle sannolikt också ha gjort det om inte det kubanska engagemanget i Angola hade kommit emellan. Jämför man landets utvecklingsnivå med Tunisien, där de ekonomiska och sociala framstegen enligt den svenska regeringens egen bedömning har varit tillräckligt stora för att motivera en avveckling inom några år av det svenska biståndssamarbetet, står sig Cuba mycket bra. Barnadödligheten är bara en fjärdedel av den i Tunisien, andelen läskunniga är dubbelt så hög, nettoinkomsten per invånare är i stort sett densamma.

I en gemensam reservation har folkpartiet och centern därför föreslagit att samarbetet med Cuba enligt samma mönster som regeringen själv föreslagit för Tunisien nu bör ges en annan inriktning än de rent biståndspolitiska och att länderramen för nästa år sänks med 30 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Den anslagssumma som mittenpartierna har föreslagit innebär inte att några pågående biståndsprojekt behöver avbrytas och inte heller att några bindande avtal ensidigt sägs upp. Däremot betyder den att nya biståndsprojekt inte kan påbörjas.

Effekten av regeringens Cubapolitik har inte uteblivit. Vi som ofta är ute och talar för ökat svenskt ansvarstagande för världens fattiga har inte kunnat undgå att märka att förståelsen för svenska u-landsinsatser över huvud taget fått sig en knäck. Människor inser helt enkelt inte varför Sverige skall ge u-hjälp till ett land som anser sig ha råd att satsa mångdubbelt större belopp på att skicka trupper över Atlanten till en krigskådeplats där landets egna säkerhetspolitiska intressen inte alls är berörda.

Det är lätt att förstå den reaktionen.

Det har dess värre också varit lätt att konstatera vilket användbart vapen som det svenska Cubabiståndet blivit för dem som aldrig har haft särskilt mycket till övers för svenska biståndsinsatser över huvud taget. Röster som tidigare sällan hörts när det gällt att tala för mera u-hjälp har plötsligt fyllts av liv och engagemang. Men man talar för mindre bistånd, för man talar nästan bara om Cuba.

Visst skall vi diskutera Cuba. Men den här debatten måste ändå väsentligen handla om andra saker.

Den måste handla om hur vi skall kunna hjälpa u-länderna att utveckla

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

sitt eget jordbruk. Vi kan göra det bl. a. genom att ge mer pengar till FN:s jordbruksutvecklingsfond.

Den måste handla om hur och i vilken takt vi skall avveckla handelshindren mot u-länderna och vara beredda att ta emot en växande import av färdigvaror från dessa länder.

Den måste handla om hur vi skall bygga upp en effektiv beredskap mot den sortens fruktansvärda hungerkatastrofer som nyligen skördade miljontals offer i de fattiga länderna och som kan komma att göra det snart igen.

Den måste handla om hur vi skall hitta nya former för att tillsammans med den sakkunskap som finns inom svenskt näringsliv överföra industriellt och teknologiskt kunnande till u-länderna.

Den måste handla om hur mycket vi skall satsa på att stödja missionens och andra enskilda organisationers biståndsarbete.

Den måste gå in på frågan om det är rimligt att vi nästa år skall öka de svenska biståndsanslagen eller om dessa skall minska räknat i fast penningvärde.

Den måste handla om huruvida det är rimligt med hänsyn till våra resurser och u-ländernas behov att låta biståndet fortsätta att vara 1 % av vår bruttonationalprodukt eller om vi skall gå vidare och göra en större insats för en rättvisare och därmed tryggare värld.

Den måste handla om vilka konsekvenser för alla områden av svenskt samhällsliv som vårt löfte i FN att bidra till en ny ekonomisk världsordning innebär.

Det är detta, herr talman, som är de viktiga frågorna i årets biståndsdebatt. De berörs samtliga i folkpartiets reservationer, vilka jag härmed ber att få yrka bifall till.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Då de tre oppositionsledarna nu har haft ordet vill jag ta tillfället i akt att kommentera vad som sagts. Men man hinner inte så mycket på tre minuter som är den repliktid som står till förfogande.

Herr Torsten Bengtson, centerpartiet, ägnade en del av sin tid till att mycket starkt betona vikten av att stödja de fattigaste länderna. Det är klart att det är viktigt. Men det hade varit mer fullständigt om herr Bengtson samtidigt hade sagt att av hela den svenska u-hjälpen till enskilda länder går 80 à 85 % till de fattigaste länderna i enlighet med den definition av begreppet fattiga länder som upprättats inom FN.

Det är klart att länder som har en större bruttonationalprodukt per capita också får vissa anslag. Men det är inte möjligt att enbart gå på de fattigaste länderna, utan avvägningen måste ibland ha en annan grund. Det gör att resterande procent upp till 100 används till länder som kanske ligger något högre. Folkpartiet har f. ö. i en av årets reservationer särskilt yrkat på ett ökat anslag just till ett sådant land, nämligen Zambia.

Jag skall inte uppehålla mig mer vid det som herr Bengtson sade utan gå över till de problem som herr Hernelius tog upp, bl. a. Cubaproblemet.

Herr Hernelius yrkar på att hjälpen till Cuba skall avlösas. Det är klart att om biståndsländerna får en annan situation genom att deras bruttonationalprodukt växer och de kan klara sig bättre, så skall hjälpen avlösas. Det ligger i sakens natur. Frågan är bara när den tidpunkten inträffar. Det som nu har skett med Tunisien innebär att det steget är taget. Vi är medvetna om att Cuba också kommer i den situationen när det hjälpprogram genomförts som Sverige har stött under ett antal år.

Zambia hör till samma kategori av länder. Det är inte så stor skillnad beträffande bruttonationalprodukten. Zambia ligger på nära nog samma per capita-inkomst som Tunisien; det skiljer bara 30 dollar per år.

Nu knacker talmannen med sin klubba, och jag hinner inte kommentera herr Ullstens anförande.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Bland de borgerliga partierna har främst folkpartiet försökt framställa sig såsom det parti som slagit vakt om u-länderna. Det har varit folkpartisternas ständiga och ensidiga tjtande om enprocentsmålet, deras trumpetande om vetebiståndet för några år sedan samt deras krav på bistånd till de allra fattigaste u-länderna. Nu trumpetar folkpartiet liksom övriga två borgerliga partier om u-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning – detta utan att konkret diskutera hur den i praktiken skall kunna genomföras. De borgerliga partierna – och för resten även socialdemokraterna – tävlar om att vara värst i frasmakeriet om den nya ekonomiska världsordningen.

Betänkandet från utrikesutskottet, där de här nämnda partierna är representerade, behandlar den nya ekonomiska världsordningen på ett sätt, som säkert kommer att gå till historien som något av det mest makabra som presterats i svensk biståndsdebatt.

Vad som konkret måste diskuteras när det gäller den nya ekonomiska världsordningen är följande punkter, som har fastslagits av de icke-allerade staternas konferens i Alger:

1. Ömsesidig respekt mellan olika länder för det nationella oberoendet och jämlikheten.
2. Folkens fulla självbestämmanderätt över sina länders nationella tillgångar.
3. Respekt för varje lands väg till ekonomisk och social utveckling.
4. Den tredje världens länders rätt, för sina folks bästa, att nationalisera utländska monopols egendom, som direkt eller indirekt hindrar den ekonomiska utvecklingen i landet.
5. Internationella organisationers ansvar och plikt att garantera utvecklingsländernas intressen vad gäller planeringen och förverkligandet av internationella kontakter för ekonomiska och monetära förbindelser samt handelsförbindelser.

Algerkonferensen utpekade huvudfienden till underutvecklingen på följande sätt: "Imperialismen är det största hindret på vägen till själv-

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

ständighet och framsteg för de underutvecklade länderna, som kämpar för att uppnå en levnadsstandard med åtminstone ett minimum av välfärd och mänsklig värdighet. Imperialismen inte bara hindrar en ekonomisk och social utveckling av de underutvecklade länderna utan intar också en aggressiv inställning till dem som motsätter sig dessa planer och försöker påtvinga dem sådana politiska, sociala och ekonomiska strukturer som uppmuntrar till utländsk dominans, beroende och nykolonialism.”

Detta är kärnfrågorna i en ny ekonomisk världsordning. Dessa frågor måste diskuteras. Problemet kan alltså inte reduceras till hur stor procent biståndet i fortsättningen skall uppgå till, som en rad u-landsprofeter i den här kammaren försöker framställa det. Det avgörande måste vara biståndets innehåll och inriktning – ett obundet bistånd till progressiva regimer och rörelser.

Sverige är medansvarigt för utsugningen av tredje världen, men det är också riktigt att det finns progressiva delar i Sveriges biståndspolitik – som nu öppet angrips av de borgerliga partierna. Jag återkommer till detta senare.

Det finns alltså en icke progressiv del av Sveriges ansikte mot tredje världen. Det är de svenska transnationella företagens verksamhet i bl. a. Latinamerika. Det är Sveriges medlemskap i de rika kapitalistiska staternas internationella sammanslutningar som Världsbanken, Internationella valutafonden, OECD, GATT och oljeklubben. Det är dessa organisationer som bestämmer reglerna för valuta, handel, finansiering m. m. på de rika kapitalistiska staternas villkor. Det handlar vidare om en ökad bindning av biståndet, med andra ord ett tvång för u-länderna att köpa varor i Sverige. Detta är en åtgärd som har vidtagits för att tillgodose kapitalägarna i Sverige, och det är samtidigt ett svek mot u-länderna.

När de borgerliga och socialdemokraterna någon gång förmår sig till att diskutera svenskt privatkapitals investeringar i tredje världen, försöker de försvara detta med att det är till fördel dels för Sverige, dels också för tredje världen. U-länderna själva har en annan uppfattning, och svenska kapitalister har dessutom gjort så många uttalanden som vederlägger dessa ytliga påståenden. Vad man måste diskutera är för det första till vilka u-länder investeringarna går och avsikten med investeringarna, för det andra vilka regimer dessa u-länder har. Det visar sig då att Latinamerika tar emot storparten av svenska kapitalinvesteringar. Brasilien är det största av dessa länder. Det handlar dessutom enbart om länder med ytterst reaktionära regimer. De borgerliga partierna vill nu skydda denna svensk kapitalisms utsugningspolitik genom att utvidga investeringsgarantisystemet till att gälla inte enbart svenska biståndsländer utan också länder utanför den länderkretsen. Så mycket är deras tal om en ny ekonomisk världsordning värt.

Men, herr talman, svensk biståndspolitik handlar ju också om länderval. Som bekant påstår samtliga partier i riksdagen att man är överens om mål och medel för Sveriges utvecklingsbistånd. Av de olika bistånds-

motionerna verkar det som om man stödjer ungefär samma ideal på lång sikt. Biståndet skall medverka till utveckling och utjämning i mottagarländerna, det skall komma de fattiga och förtryckta till godo.

Problemet är bara att enigheten gäller just detta något diffusa ideal. Hur det i praktiken uppnås, vilka länder som skall få bistånd, är man mindre överens om. Detta visar sig mycket klart i dag i den här biståndsdebatten. De borgerliga partierna deklarerar nu helt öppet att de inte är överens med regeringen om de mål och medel som antogs av riksdagen för snart femton år sedan, då det i propositionen 1962:100 underströks att man måste beakta de sociala och politiska aspekterna av den utvecklingsprocess som biståndet avses främja. Även om det inte var givet, att det sociala och politiska system och de principer till vilka vi ansluter oss är för alla u-länder ändamålsenliga eller uppnåeliga, kunde det vara rimligt att inrikta biståndsgivningen så att den medverkar i politiskt, demokratiskt och socialt utjämnande riktning. Enligt propositionen står det inte i överensstämmelse med det svenska biståndets motiv eller mål att det bidrar till att konstruera en framstegsfientlig samhällsstruktur.

Dessa principer gäller så länge som biståndsutredningen ännu inte kommit med sina förslag. Frågan är hur principerna tillämpas i praktiken. Jag vill påstå att den överväldigande majoriteten i den här kammaren är efter år obekymrat trampat de grundläggande principerna under fötterna. Har ett land väl börjat få svenskt bistånd kan det åsidosätta alla utjämningsprinciper, föra en utvecklingsfientlig politik och ändå fortsätta med att få bistånd. Landets befolkning är ju så fattig, säger man från de borgerliga partiernas sida. Vi fortsätter att ge bistånd till Indien, Kenya och Zambia – för att nämna några länder – trots att dessa länders regeringar gjort och gör väldigt litet för att åstadkomma en utjämning och trots att biståndet sannolikt bidrar till att konservera framstegsfientliga strukturer i länderna. I stället för att diskutera dessa frågor försöker nu de borgerliga, med moderaterna i spetsen, att blanda bort korten genom att slå ned på Cubabiståndet.

Ett självklart krav för riksdagen att ställa vore att den finge tillgång till ett så omfattande material att en förutsättningslös diskussion om biståndets effekter i mottagarländerna kunde föras. Hur uppfylls biståndspolitikens avsikter genom de olika länderprogram som finns? Utan att förhäva sig och utan att lägga petiga i-landsvärderingar på förhållanden som är svåra att bemästra i länder som först nyligen vunnit självständighet, skulle även ett väl tilltaget nålsöga vara svårt för en del kameler att passera. Vart har det svenska vete som skeppades till Bangladesh efter en kampanj med biskopar, bönder och borgerliga ledarskribenter tagit vägen?

Jag frågar de borgerliga talesmännen här om de vill redogöra för detta, inte i första hand för kammarens ledamöter utan för publiken på läktaren. Jag kan fråga herr förste vice talmannen Bengtson, som är närvarande i kammaren, om han kan redogöra för hur det förhåller sig med detta

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

vete. Herr Bengtson var ju i Bangladesh i september förra året, och såvitt jag förstår fick han där en utförlig redogörelse för var det svenska vetet hamnade. Kom det de svältande till del eller var det så att en korruperad regim tog hand om delar av detta vete? När vi fått herr förste vice talmannens redogörelse för detta kan vi också diskutera vilka slutsatser vi skall dra härav för de framtida förbindelserna med Bangladesh.

Vilka är villkoren för den radikala oppositionen i Kenya och Zambia? Hur har regeringarna där det med sitt oberoende av Storbritannien och Sydafrika? Vilken omfördelning av inkomster och förmögenheter har skett i de här länderna?

Det finns fler frågor att ställa, men partierna i utrikesutskottet föredrar rejäla skygglappar. På sin höjd undrar medlemmarna där någon gång om inte det ena eller andra landet blivit för rikt för att längre få bistånd. Sämre grund för att fullfölja de klart uttalade målsättningarna är det svårt att tänka sig. Det skall mycket till för att ett land skall bli rikt, om det inte satsar på en utveckling för hela folket. De regimer som fortsätter att underordna sin politik den imperialistiska världsordningen kommer svårligen ur sitt beroende. Resultatet blir att den svenska biståndspolitikerna slår knut på sig själv. Genom att man låter spekulationer om eventuella rikedomar bli viktigare än faktisk utjämning är det de regimer som för en reaktionär, utvecklingshämmande politik som med största tillförsikt kan se fram emot diskussionerna i denna kammare i dag och kommande diskussioner.

Att de borgerliga partierna helt struntar i de principer som ligger till grund för svenskt bistånd och för länderval visar ju inte minst den debatt som förs här i dag. För länder som har lyckats vända underutvecklingens nedåtgående kurva kräver man att biståndet skall upphöra. Länder som har gjort sig kvitt utländskt förtryck skall vi inte ge bistånd.

Cuba är just nu utsatt för hela den samlade borgerlighetens attacker. USA har sedan Cuba genomförde sin revolution utsatt landet för ekonomisk blockad. USA har kunnat göra detta genom sin självutnämnda världspolisroll. USA har ständigt skickat över CIA-agenter och exilkubaner för att utföra sabotagehandlingar mot Cuba. Dessa USA-utbildade agenter har mördat och invalidiserat många kubanska medborgare. De borgerliga partierna har inte lyft ett finger i protest mot dessa barbariska handlingar.

Jag vill påstå att Cuba är ett av de få biståndsländer som i detalj redovisar på vilket sätt svenskt bistånd används. Cuba är också ett av de få biståndsländer som helt uppfyller de svenska principerna för bistånd.

Cuba har nära nog utrotat analfabetismen, Cuba ger alla medborgare ett arbete. Cuba har utjämnat skillnaderna mellan stad och landsbygd. Att Cuba trots stora svårigheter lyckats uppnå en väsentlig inkomstutjämning och börjat uppnå en basjämlighet för sin befolkning, där inga svälter och alla har samma tillgång till sjukvård, utbildning och andra sociala förmåner, är i sig inget argument för att avbryta biståndet. Behoven av utländskt bistånd för att förverkliga landets strävan mot eko-

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

nomisk utveckling, socialt likaberättigande och politiskt oberoende är fortfarande omfattande.

Skulle de borgerliga vinna vid den lottning, som troligen skall ske i den här frågan, innebär detta att de planerade projekt för vilka man tänkt sig svenskt stöd – ett skolboksprojekt, ett livsmedelsindustriprojekt och ett projekt för framställning av antibiotika – kommer att försvåras i betydlig grad.

Man kan helt enkelt påstå att de borgerliga motsätter sig eller försöker förhindra att barnen på Cuba skall få bättre undervisningsmateriel, försöker förhindra att människor som drabbas av infektionssjukdomar snabbt skall kunna botas.

Förra året signalerade president Ford att han kunde tänka sig att öppna förbindelser med Cuba om Cuba slutade upp att på MPLA:s begäran hjälpa Angola mot det fascistiska Sydafrikas försök att ointetgera Angolas nyvunna självständighet. Självfallet avvisade Cuba denna fräcka inblandning. Nu ställer borgarna upp på USA:s och Sydafrikas sida. Borgarna har påtagit sig samma roll som USA – att bestämma olika länders utrikespolitik. Vad är detta om inte biståndsimperialism?

Herr Hernelius påstod för en stund sedan att de sockerpriser som hade redovisats av Svensk-kubanska föreningen och i Aftonbladet inte var riktiga. Han sade sig ha andra sifferuppgifter. Då är det väl på sin plats att herr Hernelius redovisar de siffrorna och varifrån han har fått dem. Jag har siffror här som kommer från internationella sockerorganisationens statistik i London. De säger att råvarusockerpriset per skålpund i januari 1974 var 60 cent, i januari 1975 38 cent, i februari 1975 34 cent, i mars 1975 29 cent och i april 1975 24 cent. I januari 1976 var det 14 cent, i februari 1976 15 cent, i mars 15 cent och i april 14 cent. Det här är, som jag sade, siffror från den internationella sockerorganisationen i London.

Kan det möjligen vara så att herr Hernelius har sina siffror från någon amerikansk underrättelseorganisation? I så fall skall herr Hernelius vara försiktig med dem, därför att vi vet att den amerikanska underrättelseorganisationen många gånger tidigare har missbedömt läget på Cuba. Jag tänker på den amerikanska invasionen i Grisbukten – jag tror att det heter så. Jag tänker också på CIA:s fantastier, där man påstod att Castros enorma folkliga stöd på Cuba berodde på hans skägg. Då uppfann CIA en sorts skokräm, som man skulle smörja in Castros skor med när han befann sig i utlandet. När han sedan knöt skorna skulle medlet i skokrämen resultera i att Castro blev av med skägget. På så vis skulle han tappa det folkliga stödet på Cuba. – Om nu herr Hernelius har siffrorna därifrån tycker jag alltså att han skall vara litet försiktig med dem.

Herr talman! Huvudsyftet med de borgerliga partiernas krav på att skära ner eller helt slopa biståndet till Cuba tycks vara att likrikta hela den svenska biståndspolitik efter imperialistisk mall. Samma moderater som kräver slopande av biståndet till Cuba kräver också en nedskärning

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

av biståndet till Vietnam. Nästa steg är kravet att även biståndet till Vietnam helt slopas.

Till sist, herr talman, vill jag nämna ytterligare ett exempel på in-konsekvensen i de borgerligas agerande. Sydyemen är ett land som inte bara på papperet utan också i praktisk handling bedriver en politik som innebär att de knappa resurser detta land har fördelas på ett för medborgarna rättvist sätt. Sydyemen drabbades förra året – tror jag – av en naturkatastrof som ytterligare förvärrade landets redan tidigare svåra ekonomiska läge. Vi har i motion 1137 begärt att Sverige skulle ge katastrofbistånd till Sydyemen. Detta har utskottet avvisat och hänvisar till att Röda korset erhållit 3 milj. kr. för insatser i Sydyemen. Denna summa är otillräcklig. I Sydyemen lider man brist på bl. a. mediciner, mat och kläder.

I motion 1138 begär vi stöd till befrielseörelsen i Eritrea. Vi vidhåller även detta krav. Vi har tidigare gett utförlig argumentation i den här kammaren för bistånd till Eritrea.

Jag yrkar bifall till motionerna 350, utom punkten B, 1137 och 1138.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! En påminnelse om några punkter i riksdagens målsättning beträffande vilka länder vi skall ge bistånd.

Av den framgår att vi skall kunna ge bistånd till olika slags länder. I den mån herr Måbrink påstår att vi inte gör det har han fel. Och han har lika fel om han påstår att folkpartiet skulle ha någon annan mening än den som uttrycks i den målsättningen.

I en annan punkt sägs att ekonomisk och social utveckling är möjlig inom olika politiska system. Där tycks vpk ha en annan uppfattning. Med vpk:s sätt att se är progressiv politik, social och ekonomisk utveckling bara möjlig i rent kommunistiska länder.

När det gäller katastrofhjälpen finns ingen uttalad målsättning, men det får anses vara underförstått att katastrofhjälp skall ges till områden där katastrofer inträffar. Det tycks inte vpk mena. Om man skall ta herr Måbrink på orden tycks ni mena att svältande människor i icke-kommunistiska u-länder gott kan få dö.

Det finns dessutom en målsättning i svensk biståndspolitik – som också är FN:s målsättning, som Sverige anslutit sig till – som säger att vi skall koncentrera vårt bistånd till de minst utvecklade länderna. Den målsättningen är omöjlig att uppfylla med vpk:s sätt att se på vilka länder vi skall ge bistånd. Här har vpk inte bara en annan uppfattning än övriga partier i denna kammare utan också en helt annan uppfattning än den u-länderna har.

Därför, herr talman, är det bra för svensk biståndspolitik att det inte betyder särskilt mycket vad herr Måbrink säger.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c) kort genmäle:

Herr talman! Det kan synas onödigt att man skall upplysa riksdagsledamöter om vad som förekommer i riksdagen, men antagligen får man göra det i herr Måbrinks fall. Herr Måbrink kan observera att statsrådet Sigurdsen torsdagen den 27 november 1975 besvarade en interpellation om det svenska vetet till Bangladesh. Om herr Måbrink bekvämar sig att läsa riksdagens eget tryck kan han där finna en redogörelse för detta. Jag tycker knappast att jag skall behöva läsa upp detta svar, utan det kan väl herr Måbrink läsa själv. Sedan kanske han kan använda litet mildare tonart en annan gång när han frågar om sådana saker. Ta reda på fakta i första hand!

Jag skall bara tillägga att det inte var någon från vpk som frågade utan det var herr Börjesson i Falköping. Jag hänvisar alltså till riksdagens protokoll den 27 november 1975.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl ingen större anledning att ta upp en diskussion med anledning av de gamla skivbekanta som herr Måbrink spelade upp. Men om jag hörde rätt frågade han mig efter priset på, inte skokräm, utan socker. Jag har här en förteckning över sockernoteringarna i London månad för månad sedan 1964. Jag skall inte läsa upp alla de siffrorna. Jag kan bara konstatera att sockerpriset när det var som lägst, i början av 1967, var ungefär 19 öre per kilo. 1968 pendlade det mellan 20 och 30. 1974 nådde det toppar på upp till 400–500. Noteringen i mars i år var 152 – alltså ingalunda något lågpris, utan ett betydligt högre pris än någonsin tidigare med undantag för 1974 och den första månaden 1975.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska intressant att höra de tre borgerliga representanterna som trädde på ett snöre säga att det inte är stor idé att ödsla något krut eller någon argumentation på herr Måbrink. Om ni tycker det skall ni inte gå upp och argumentera. Det är tydligt att jag trampat på en del ömma tår.

Herr Ullsten! Med de principer som fastlagts av Sveriges riksdag för biståndet går det inte att säga att man skall ge bistånd till de allra fattigaste länderna. Man måste också ställa kravet att det kommer de fattigaste människorna till del i dessa fattiga länder.

Om det i de fattiga länderna finns reaktionära regimer, som inte har någon som helst ambition att i praktisk handling åstadkomma social och ekonomisk utjämning, och vi trots detta fortsätter att ge bistånd, så hamnar det ju i fickorna på en liten korrumberad klick i det aktuella landet. Det kan väl inte vara meningen att vi skall använda de svenska skattebetalarnas pengar på det sättet. Här måste vi konkret diskutera de olika länderna och titta på vilka som i praktisk handling arbetar för

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

den sociala och ekonomiska utjämningen.

Vid en sådan diskussion kommer vi fram till att inkomstklyftorna i Zambia de senaste åren ökat markant, trots att vi under en massa år pumpat in bistånd där. Skall vi verkligen fortsätta med det? Skall vi bara svepa förbi problemet utan att ta upp och analysera det? Vad beror det på att inkomstklyftorna ökar i detta land?

Vi är inte emot katastrofbistånd, herr Bengtson och herr Ullsten, men vi anser att om vi skall ge katastrofbistånd skall vi också ha garantier för att detta katastrofbistånd kommer fram till de områden i resp. land där de svältande befinner sig. Det får inte gå till på samma sätt som i Bangladesh, där 50 % av vetebiståndet såldes på den svarta marknaden, och de andra 50 % fördelades i administrationen. Herr Bengtson och de övriga visste att det fanns en sådan regim i Bangladesh när man drog i gång vetekampanjen. Det är det jag anklagar er för.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Måbrink insisterar på att det inte går att samtidigt koncentrera biståndet till de fattigaste länderna och bidra till den sociala och ekonomiska utvecklingen. Då tror sig uppenbarligen herr Måbrink veta mycket mer om detta än den samlade u-landsgruppen i FN, för vad den begärt är att vi skall koncentrera våra insatser till de fattigaste länderna.

Det är klart att biståndet kan bli mer eller mindre framgångsrikt beroende på den politiska regimen i landet. Det finns också politiska regimer med vilka vi avstår från att samarbeta därför att vi bedömer att ett samarbete inte alls skulle vara möjligt. Men till den kategorin hör icke något av de länder som Sverige f. n. samarbetar med. Dit hör inte Indien, dit hör inte Zambia och dit hör inte heller något av de andra länder herr Måbrink talade om.

Några ord om Bangladesh och i vilken utsträckning det svenska katastrofbiståndet – bestående av vete m. m. – kom fram. Visst har man i Bangladesh som i de flesta u-länder en dåligt utvecklad administration. Visst finns det i Bangladesh liksom i väldigt många andra u-länder korruption. Och alldeles säkert är det riktigt att en hel del av det svenska biståndet inte kom dem till del som vi i Sverige hade tänkt oss. Men om vi skall vara så kritiska i vår biståndsgivning när det gäller katastrofbistånd att vi helt avstår från att ge bistånd till länder som inte har den perfekta administration som herr Måbrink efterlyste, då skulle vi faktiskt inte kunna ge något bistånd alls. Det är den bistra sanningen.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom jag är en vänlig människa skall jag väl läsa litet högt för herr Måbrink, fast jag inte trodde det skulle behövas för en riksdagsledamot. Men jag kan alltid göra det så att någon felaktig uppgift blir rättad. Herr Måbrink kastar utan vidare ut att 50 % av biståndet gick till tjänstemän. I svaret den 27 november står: "Vid sidan

härav går ca 30 % till kategorier för vilka staten har försörjningsansvar och som inte på annat sätt får ransoneringskort, bl. a. polis, militär och övriga statsanställda. Ransoneringskortet till dessa grupper har närmast karaktären av löneförmån in natura.”

Jag kanske inte behöver läsa mer utan kan be herr Måbrink att titta på svaret själv för att få besked och kanske komma med litet riktigare uppgifter nästa gång han ger sig in i de här debatterna.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte FN:s biståndsprinciper som vi i första hand diskuterar, herr Ullsten, det är de svenska. Om vi skall tillämpa dem i praktiken kan man inte ha det länderval vi har i dag. Under alla omständigheter måste vi ha en grundläggande diskussion och en analys av de olika länder som nu under en rad av år fått ett bistånd, som vi utgått från skulle bidra till en utjämning av de ekonomiska och sociala skillnaderna i dessa olika länder. Man kan påvisa att så inte har skett i Indien, i Bangladesh, i Kenya och i Zambia. Det är ändå ett faktum, herr Ullsten. Skall vi då fortsätta att pumpa över hundratals miljoner av skattebetalarnas pengar till dessa länder? Då bryter ni ju – vilket ni gjort under en rad av år – mot de principer ni en gång varit med om att fastställa.

Det är möjligt, herr Bengtson, att jag sade att nästan 50 % av vetet fördelades till tjänstemän i administrationen. Var det dem, herr Bengtson, som ni i december 1974 talade så varmt om? Vad jag kan förstå var det inte det. Bangladesh har över 70 miljoner invånare. Två miljoner bor i Dacca. Och det var bland de två miljonerna i Dacca som de 30 % fördelades.

Vi är inte emot katastrofbistånd, herr Ullsten, men vi har ett ansvar inför svenska folket att se till att det katastrofbistånd vi skickar också kommer till de svältande människorna i de här områdena. Detta gjorde alltså inte de som drev kampanjen när det gällde Bangladesh. Trots att de var medvetna om den utbredda korruptionen i Bangladesh tog de inte hänsyn till det utan drev bara en kampanj om att nu måste vete sändas till Bangladesh.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Ullsten anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! En ny ekonomisk världsordning framstår understundom som ett slags nytt anrop i debatten om förhållandet mellan de rika och de fattiga länderna. Det finns all anledning att tänka efter och bestämma vad man vill ge orden för innebörd. De är i varje fall inte någon trollformel som gör alla svåra problem enkla.

Om man med en ny ekonomisk världordning menar en rättvisare fördelning av världens välstånd och också vill åstadkomma en sådan, så

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

betyder det att man måste angripa de underliggande orsakerna till den orättfärdiga fördelning som nu gäller. Det betyder i sin tur djupgående förändringar på sikt i de rika länderna – även i vårt land. Vår livsstil, vår konsumtion kan inte bli opåverkad. I en sådan process blir inte bistånd det enda eller det viktigaste uttrycket för internationell solidaritet. Det blir handelspolitik, industripolitik, finanspolitik, arbetsmarknadspolitik som blir de mer avgörande inslagen.

En del av oss har den uppfattningen att ett ekonomiskt system som är uppbyggt på ekonomisk tillväxt och konkurrens visst inte är en borgen för ett gott framtidssamhälle. Planering och samverkan framstår som säkrare alternativ och i varje fall som nödvändiga komplement för att nå bättre villkor för flertalet. Det må gälla länder eller individer. Målet för allt utvecklingsarbete måste ju vara att alla människor skall ha rätt till drägliga levnadsvillkor. Med ett sådant betraktelsesätt blir det avgörande att varje land tar sin del av ansvaret inför framtiden. Finns inte insikten om detta blir det inte mycket av en ny ordning.

Sverige har uttalat stöd för de allmänna målsättningarna för en ny ekonomisk världsordning som lagts fast i olika dokument inom FN och söker nu medverka i förverkligandet genom att utlova åtaganden av olika slag. Detta sker f. n. vid det pågående UNCTAD-mötet och förbereds inför världssysselsättningskonferensen som snart följer i ILO-regi.

Sverige måste i sitt agerande vid de internationella konferenserna i allmänhet förutsätta en uppslutning från andra länder för att åtgärderna skall få någon framgång, detta i synnerhet sett utifrån de staters sida för vars skull man vidtar åtgärderna. Men det borde vara möjligt för Sverige att i sin egen strategi för medverkan också försöka pröva olika egna initiativ och åtgärder och söka lösningar som kan tjäna som exempel eller modeller mera allmänt sett. Så har ju skett tidigare. Jag tänker t. ex. på upprättandet av och det starka stödet till verksamheten vid ITC. Jag tänker också på upprättandet av IMPOD-kontoret här hemma, för att nu nämna ett par exempel. Låt mig för all del också nämna vårt i förhållande till de flesta länder framgångsrika genomförandet av en-procentsmålet.

Detta och annat kan det emellertid finnas anledning att återkomma till sedan biståndspolitiska utredningarna avlämnat sitt betänkande. Utredningen hade av naturliga skäl i sina direktiv – som gavs i december 1972 – inte att ta upp frågor som härleddes ur en ny ekonomisk världsordning. Däremot har det stått klart från början för utredningen att den skulle pröva innebörden av en sammanhållen u-landspolitik. dvs. vad ett hänsynstagande till u-ländernas intresse betyder för Sverige, för vårt samhällsliv, och vad detta krav på svensk politik i andra delar än det rena u-landsbiståndet betyder. För att därifrån gå vidare till en diskussion om svenska åtaganden i en ny ekonomisk världsordning är steget inte särskilt långt. Avsikten med utredningens arbete i dessa stycken är inte att göra en fullständig genomgång av allting och inte att åstadkomma en katalog på alla tänkbara områden utan mera att visa på exempel

från några sådana för att få till stånd analys och en principiell diskussion.

Eftersom man också i regeringen synes vara i färd med att metodiskt studera olika områden som berör förhållandet till u-länderna menar utskottet, att riksdagen bör avvakta den biståndspolitiska utredningen och den redovisning från regeringen som signalerats komma i nästa budgetproposition innan man begär ytterligare en parlamentarisk utredning. Den biståndspolitiska utredningen består ju av riksdagsledamöter från alla de fem partierna i riksdagen.

Jag kan inte finna att det är särskilt stor skillnad på det tillvägagångssätt socialdemokraterna i utskottet vill tillämpa och det som herr Ola Ullsten i dag gjort sig till tolk för. Jag kan heller inte förstå anledningen till att folkpartiet lagt en reservation i denna fråga.

Viktigast är naturligtvis att de anpassningsåtgärder som behövs kan ske smidigt och så att minsta möjliga avbräck åstadkoms i det svenska samhället och i den svenska ekonomin. U-landspolitiken i den meningen får ses som en anpassad näringspolitik. Det är ju i själva verket samma omställning som svenskt näringsliv ständigt fått underkasta sig i en stark internationell konkurrens.

Om man med uppmärksamhet vill läsa årets budgetproposition kan man finna många exempel från de flesta departements huvudtitlar där det redovisas åtgärder, utredningar och förslag med hänsyftning på sambandet med u-landsfrågorna. Det gäller naturligtvis handelsdepartementet men det gäller också, som sagt, en lång rad andra departement. Det är en samlad bild av detta som jag tror kan vara ett utomordentligt underlag för konkreta förslag och en riksdagsdiskussion om något år.

Det finns emellertid en annan fråga som jag gärna vill rikta uppmärksamheten på i det här sammanhanget. Det är de tendenser som finns i många fattiga länder – utvecklingsländer – att skillnader i levnadsvillkor och annat förstärks mellan olika grupper. Jag vill gärna uttala all möjlig respekt för den avvisande hållning som u-länderna numera visar när man utifrån vill påverka sådana här förhållanden. Man måste se upp med detta, och benägenheten att stödja ett land som låter ojämlikheten breda ut sig kan inte annat än minska, som jag ser det. Denna bristande jämlikhet som jag syftar på kan gälla förhållandena mellan människor på landet och människor i staden, den kan gälla mellan män och kvinnor och den kan gälla små elitgrupper i jämförelse med den stora massan. Man möter de här problemen bl. a. i våra samarbetsländer, och jag finner anledning att påtala detta här.

Dessa förhållanden kan vara ett exempel som ger mig anledning att påpeka att det ofta uttalade kravet på en ny världsordning verkligen inte utesluter behovet av att vi i fortsättningen diskuterar biståndssamarbetet i allmänhet. De ouppfyllda löftena från de flesta andra rika länderna försvagar utvecklingsansträngningarna allvarligt. Men Sverige har också anledning att i fortsättningen pröva omfattningen av sitt u-landsbistånd i förhållande till de resurser som kommer att tas i anspråk vid en anpassning till en ny ekonomisk ordning.

Egentligen kan vi i nuläget inte släppa uppmärksamheten på ett enda problem för att vi insett behovet av en ny ekonomisk ordning. Följaktligen behöver vi också en fortsatt information och intensifierad opinionsbildning. För informationen har vi dock tämligen goda former och kanaler, och låt oss för all del använda dem. En tillfällig kampanj i så här svåra frågor tror jag mycket litet på.

Jag skulle sedan helt kort på den tid som står mig till buds vilja kommentera något av det som har sagts av ett par ledamöter av utskottet. Jag måste säga att jag är inte så litet förvånad över herr förste vice talmannen Bengtsons anförande. Han hade bestämt sig för att blåsa i strids-trumpeten riktigt ordentligt och syntes vilja ifrågasätta det mesta. Jag fann inte särskilt mycket av konstruktiva förslag. Han lämnade oss alltså ganska ovetande om vad han ville sätta i stället för det som han så hårt kritiserade.

Herr Bengtson signalerade emellertid att det skulle bli helt andra tag när den biståndspolitiska utredningen lagt fram sitt förslag, och det var egentligen det som gjorde att jag uppmärksammade hans anförande särskilt. Jag har nämligen inte alls hört att dessa tongångar framförts av de båda centerpartirepresentanterna i utredningen. Man har där ägnat sig åt en metodisk genomgång av u-landspolitiken, och såvitt jag förstår har man haft en strävan att fullfölja biståndspolitiken ungefär i de banor som den hittills följt. Men herr Bengtson synes nu vilja något helt annat.

När det gäller de frågor som herr Bengtson särskilt tog upp föreföll det mig som om han skulle tro att det i världen finns några för samarbete med oss ideala länder, som är mycket fattiga, som har en mycket väl utvecklad demokrati och som också i andra avseenden är så bra att vi skulle kunna bestämma oss för att arbeta där. Många av de tidigare talarna har redan sagt att en stor del av vårt bistånd går till de fattiga länderna. När det gäller möjligheterna att hitta länder som förenar denna fattigdom med andra utomordentliga egenskaper kan jag dock inte riktigt förstå hans resonemang. Sådana villkor är omöjliga.

Beträffande Cubabiståndet, som upprört herr Bengtson liksom också en del andra talare, vill jag säga att jag för min del har många skäl för att vilja fullfölja ett samarbete med Cuba. Jag kan inte finna anledning att i den situation som nu råder, på grundval av något slags represalietanke, avbryta ett samarbete med Cuba. Jag kan instämma i – och jag tror att det kom till uttryck redan förra året – att det med den ekonomiska utveckling som Cuba genomgår snart nog kan finnas anledning att utbyta ett vanligt bistånd mot andra typer av samarbete, men det skall då ske i ordnade former. Att i dagens läge bestämma oss för att avstå från att fullfölja ett långsiktigt, väl utbyggt samarbete med ett land som Cuba bryter mot mycket viktiga principer i vårt sätt att bedriva denna verksamhet. Möjligheten att verkligen för längre tid än det aktuella året diskutera vad man skall företa sig är för mig ganska avgörande när jag vill hålla fast vid anslaget på 70 milj. kr. för nästa år och även övriga indikativa utfästelser. Endast så bibehålles trovärdigheten i vårt sam-

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

arbete. Detta är betydelsefullt för Sverige och naturligtvis också för det land vi samarbetar med.

Jag skulle också till herr Hernelius vilja säga ett par ord, och först något om Cambodja. Jag kan förstå att man kan bli oerhört upprörd över grymheter. Det kan faktiskt också jag bli. Men jag tycker att man skall ta hänsyn till att det bakom dessa grymheter, som ju alltid sätts i gång av en mindre grupp av människor – de må vara beskaffade på det ena eller det andra sättet – ofta finns stora massor av människor som lider under dessa företeelser och under dessa dåliga ledare. Herr Hernelius uttalar helt brutalt att han inte kan tänka sig att bispringa nödlidande människor i Cambodja även om det, som utskottet uttrycker det, öppnas kanaler som möjliggör detta. Lagg märke till att vi tänker oss att avsätta de här pengarna för 13 månader framåt, och ingen vet vilka chanser som kan finnas för att komma människorna i Cambodja till hjälp. Det måste vara någonting annat som vägleder herr Hernelius och andra moderater när de så starkt tar avstånd från detta.

Om Nordvietnam har många talat, och det finns kanske inte så mycket mer att säga, men jag skulle ändå – eftersom moderaterna ensamma har en reservation här – vilja påstå att det inte finns någon anledning att förhandla om ett nytt avtal med vietnameserna om hur man skall fortsätta och avsluta skogsprojektet, om det skall ha till syfte att öva press på dem att utnyttja de svenska biståndspengarna bättre. Inom de ramar som är givna kommer projektet under alla omständigheter att fullföljas. Det finns alltså marginaler för kostnadshöjningar, och de marginalerna är vietnameserna väl medvetna om att de kan utnyttja till andra viktiga ting, om man kan genomföra det projektet för lägre kostnader. De ökade kostnader som uppstått hittills beror inte på vietnameserna själva utan på inflation och ekonomisk utveckling i de länder som levererar varor till projektet. T. ex. beror en del på ökade kostnader – priser för svensktillverkade produkter. Det är därför orimligt att pricka vietnameserna genom att säga att vi måste ha ett nytt avtal för att därmed tala om för dem att det nu finns mindre utrymme för andra insatser därför att det stora projektet har blivit dyrare. Jag ser ingen rim och reson i ett sådant förslag.

Allra sist, herr talman, vill jag yrka bifall till utrikesutskottets betänkande i alla delar och avslag på reservationerna. Dessutom, i händelse av behov, vill jag framställa följande yrkande:

att – vid bifall till det i reservationen nr 8 framställda yrkandet om minskning av landramen för bistånd till Cuba med 30 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag – ifrågakarande medel tillförs katastrof-biståndsreserven inom anslaget för Bilateralt utvecklingssamarbete (konto C 2).

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Tror fru Lewén-Eliasson att äta är detsamma som svälta, bara tvärtom? Det var det frågan gällde när fru Lewén-Eliasson påstod

att vi som något slags repressalieåtgärd skulle vilja dra in biståndet till Cuba, men det var just det jag *inte* sade i debatten. Jag sade tvärtom att Cubas ekonomiska situation nu är sådan att vi liksom i Tunisienfallet bör dra ner biståndet. Det är alltså raka motsatsen till fru Lewén-Eliassons tolkning av mitt tidigare anförande. Det är icke en repressalieåtgärd.

Sedan tycker jag det är märkligt att fru Lewén-Eliasson, när hon nu hade gott om tid, inte tog upp vad jag frågade efter så bestämt, nämligen en jämförelse mellan Cuba och Tunisien. Hur kan man i det ena fallet säga att Tunisien befinner sig i en sådan utvecklingsgrad att man kan trappa ned biståndet dit, medan man i fallet Cuba, som har högre per capita-inkomst, inte säger någonting sådant, utan tvärtom vill öka biståndet dit? Det är på tiden att vi nu, när debatten har pågått några timmar, kan få något svar från socialdemokraterna på frågan, var logiken ligger med hänsyn till skillnaderna mellan dessa båda länder!

Fru Lewén-Eliasson sade att jag var kritisk och att jag inte hade några konstruktiva förslag. Nej, så var det inte, men jag kan säga att jag var något reserverad därför att vi ju har en biståndspolitisk utredning som arbetar. Att det inte är särskilt enkelt att få fram förslag från den kan man väl förstå, eftersom det har dröjt ganska länge sedan den tillsattes men vi ändå inte vet när vi kommer att få betänkandet. Så alldeles enkelt är det väl inte att planera den svenska biståndsverksamheten i framtiden, och inte kan man väl heller begära att jag skulle stå här och hitta på konstruktiva förslag, när den biståndspolitiska utredningen inte har kunnat få fram någonting efter så lång tids arbete.

Vi säger därför att vi inte är övertygade om att biståndet kommer att utformas enligt samma linje som nu men att vi avvaktar utredningens resultat. Vi får vänta och se vad den kommer till, och sedan får vi ta ställning till vad som bör göras i fråga om svensk biståndspolitik i fortsättningen. Vi kan nu bara säga att vi är absolut villiga att lämna bistånd även i fortsättningen och att vi har samma inriktning kvar, nämligen att ge bidrag till de fattigaste länderna i första hand.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lewén-Eliasson använde ordet brutal som beteckning för vår inställning till Cambodja. Det är, fru Lewén-Eliasson, inte vi som är brutala. Det är regimen i Cambodja som är brutal utan motstycke i historien under senare tid. Det är den regimen som vi inte vill anförtro biståndsmedel åt. Det är nämligen otänkbart som läget nu är att biståndsmedel skulle komma in i landet utan regimen godkännande eller förvaltande. Det är anledningen till att vi t. v. inte vill ge något bistånd åt Cambodja.

Beträffande pappersbruket i Vietnam sade fru Lewén-Eliasson att det inte är vietnamesernas fel att det blir prisstegringar. Nej, det är klart att det inte bara är vietnamesernas fel. Det är en allmän inflation som pågår, och våra svenska varor, som vi levererar dit, kostar också pengar. Och vår svenska arbetskraft kostar väl också mer pengar.

Men för den som fick ta del av redogörelsen i utskottet för hurdant läget var under månaderna januari och februari innan omvändelsen kom den 1 mars står det ganska klart att en betydande del av ansvaret för förseningarna och därmed för kostnadsstegringarna ligger i dålig planering i Vietnam eller dåligt uppfyllande av våra ambitioner på den vietnamsiska sidan. Det kommer vi inte ifrån – det gjorde i varje fall inte de som redogjorde för ärendet i utrikesutskottet vid flera olika tillfällen.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lewén-Eliasson undrade varför folkpartiet har en reservation när det gäller konsekvenserna av Sveriges åtagande i FN att stödja kravet på en ny ekonomisk världsordning.

Anledningen är helt enkelt den att vi till kravet på en sådan redovisning som vi begär från regeringen har velat knyta en viss viljeyttring om vad detta åtagande från Sveriges sida skall innebära på det handelspolitiska området, på livsmedelsområdet, på det industripolitiska området, beträffande svensk arbetskraftspolitik och mycket annat.

Den socialdemokratiska skrivningen utmynnar i princip i samma krav på redovisning, men den koncentrerar sig i stället för på vad som skall ske på vad som redan skett. Men vi tycker inte att det är det allra viktigaste. När en sådan här redovisning begärs bör det finnas en viljeyttring från riksdagens sida.

När det sedan gäller vad herr Hernelius och fru Lewén-Eliasson har diskuterat beträffande Cambodja så måste jag säga att jag har samma inställning som fru Lewén-Eliasson. Vad utskottet säger och vad centern och folkpartiet skrivit under på är att *om* det skapas förutsättningar för att humanitärt bistå människorna i Cambodja så skall vi ta vara på de förutsättningarna. Det innebär på intet sätt att vi i mindre hårda ordalag fördömer det som händer i Cambodja, det politiska förtryck som pågår, att människorna körs ut från städerna – allt det grymma som sker i Cambodja. Om det har vi precis samma mening som herr Hernelius. Men vi drar inte den slutsatsen att det därför inte finns någon anledning för Sverige att hjälpa. Det finns kanske just därför stor anledning för Sverige att hjälpa – om vi skulle få de möjligheterna.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga till herr Ullsten: De båda frågor som vi diskuterat här just nu syns vi ha mycket lika uppfattning om.

Till herr Hernelius vill jag verkligen säga att för dem som lever i ett land med en brutal regim förefaller mig situationen ännu värre om man utifrån säger: Om vi kan hjälpa er så gör vi inte det i alla fall, därför att ni har en så brutal regim. Detta som kommentar till frågan om hjälp till folket i Cambodja. Det gläder mig emellertid att herr Hernelius nu vill hålla med om att de fördyringar som har uppstått och som eventuellt kan bli aktuella i Nordvietnam ligger utanför vietnamesernas kontroll och har andra orsaker.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Beträffande det här med omvändelsen i januari och den tidigare dåliga planeringen vill jag fråga: Har det aldrig föresvävat herr Hernelius att man kan ha de bästa ambitioner för att planera och genomföra en verksamhet men att det kan föreligga svårigheter om landet, dvs. Nordvietnam, ett halvt år tidigare hade stått mitt uppe i ett krig och kommunikationsleder, broar, hamnar och allt slagits sönder genom en brutal krigföring? Det var alltså det som vietnameserna nu skulle övervinna när de äntligen fick komma i gång med det här projektet.

I fråga om jämförelsen mellan Tunisien och Cuba vill jag framhålla att Tunisien är ett land som, såvitt jag vet, har haft många biståndsgivare, också sådana som har funnit att utvecklingen i Tunisien, ekonomiskt och i övrigt, är tillräckligt god för att man skall kunna börja diskutera att inte ge bistånd i vanlig mening till Tunisien i fortsättningen. Och det har Sverige också gjort – det var ju det vi diskuterade förra året. Vi har alltså inte plötsligt brutit biståndet till Tunisien, utan vi har i stället diskuterat fram en avtrappning av detta bistånd och dess ersättande i andra former.

Förhållandet mellan Cuba och den övriga världen är ju helt annorlunda än förhållandet mellan Tunisien och den övriga världen. Cubas isolering i förhållande till västvärlden är ju ett av skälen till att Sverige har varit biståndsgivare till Cuba. Vi kan i och för sig börja diskutera en avtrappning. Men vad man nu har föreslagit från borgerligt håll är ju att biståndet skall upphöra tämligen omgående. Det är alltså en helt annan ordning än vad vi tillämpat i fråga om Tunisien.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! För att börja med Vietnam är det alldeles uppenbart att ansvaret för prisstegringarna måste delas med hänsyn till vad som inträffade på den vietnamesiska sidan och på den svenska sidan. Vårt syfte är att Sverige inte skall betala för förseningar som har uppkommit till följd av slarv eller felaktigheter på den vietnamesiska sidan. Det är i den riktningen vi vill ha en avtalsrevision, och det står angivet i reservationen.

Att landet har varit i krig är vi alla medvetna om; det behöver vi inte upplysas om. Men det kunde i alla fall ske en ändring den 1 mars från den ena dagen till den andra, det omvittnades ju att plötsligt flöt transporterna, plötsligt anordnades de vägar som behövdes, osv. Vi vill få uppgift om den ändringen håller, och jag hoppas att fru Sigurdsen svarar på det senare. Det är mot den bakgrunden vi har begärt en revision av avtalet. Vi har icke yrkat avslag på anslagssumman i och för sig – jag upprepar det ännu en gång. Härvidlag råder enighet.

Beträffande Cambodja noterar jag med tillfredsställelse att herr Ullsten fördömer regimen på det sätt som vi har gjort på vårt håll, och jag hade inte väntat mig något annat. Jag har sett mindre fördömanden från andra sidor i den här debatten, och det kanske kan komma så småningom t. o. m. från vpk. Låt oss hoppas det.

Men den väsentliga frågan här är ju att om pengar skall slussas in för de nödlidande människorna i Cambodja – och det finns sådana i stort antal – så skall det gå via samma regim som slår ihjäl människor. Det är därför som det är så motbjudande att tänka sig förhandlingar med den regimen om humanitärt bistånd – pengar att läggas i den regeringens händer. Det är det vi vill markera vår olust inför. Om det undret skulle hända att regimen – jag sade det nyss – skulle avlösas av en ny, då är vi självfallet beredda att ge hjälp, och det markerar vi genom tillsvidarereservationen. Vårt hjärta klappar lika mycket för nödlidande människor i Cambodja som för nödlidande annorstädes i världen. Men vi kanske ser litet mera realistiskt på möjligheterna att slussa hjälp via den regim som där härskar just nu.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord om Vietnam. Eftersom jag har haft tillfälle att på platsen studera detta biståndsprojekt och eftersom jag har haft många kontakter med olika vietnameser som är ansvariga för projektet, har jag anledning att här säga att jag har uppfattat att de inte skjuter över sitt ansvar för projektet och fullföljandet av detsamma på Sverige utan att de är beredda att ta det. Jag menar att de inte behöver några påpekanden om detta. Inte heller finns det anledning att från svensk sida öppna en diskussion och skriva ett nytt avtal.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! När man tar del av utrikesutskottets betänkande kan man enligt min mening konstatera att det råder bred enighet kring biståndspolitiken i stort sett.

Jag blev därför förvånad när jag hörde herr förste vice talmannen Bengtsons signaler. Han sade ungefär så, att regeringen skall inte tro att den här enigheten kommer att bli bestående när biståndspolitiska utredningen har kommit med sina förslag. Och min förvåning ökade naturligtvis när jag sedan fick höra att fru Lewén-Eliasson var lika förvånad som jag. Jag är ju den som så småningom skall få utredningens förslag. Men fru Lewén-Eliasson, som sitter med i utredningen, var alltså lika förvånad. – I sin replik till fru Lewén-Eliasson verkade emellertid herr Bengtson litet mer beskedlig.

Jag hoppas alltså att den breda enighet som vi i stort sett har kring biståndspolitiken skall kunna bestå. Visst finns det meningsskiljaktigheter. Det visar ju de 19 reservationerna till dagens betänkande. Men av dessa är det ändå endast några få som tar upp principiella, ideologiska skillnader. Det gäller exempelvis ländervalet i ett par fall. Moderaterna är här konsekventa i sin konservativa syn, centern likaså. Ny för i år är däremot folkpartiets rättning höger. Jag skall be att få återkomma till det.

Låt mig först ta upp den nya ekonomiska världsordningen som så många av talarna har varit inne på. Sverige har i princip i FN ställt

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

sig bakom de flesta av u-ländernas krav här.

Vad innebär då en ny ekonomisk världsordning? Den frågan har rests av flera. Vi kan genast slå fast att ingen kan ge ett fullständigt svar på frågan. U-länderna har ställt samman en rad problem som de vill ha lösta för att få rättvisare villkor. Det gäller råvarupriser, handelsvillkor, skuldavskrivningar, tillgång till teknologi, ökat bistånd, ökat inflytande. Precis som utrikesutskottets majoritet framhåller är dessa krav mycket allmänt hållna. Åtskilligt förhandlingsarbete återstår innan man kan få en klar bild av innebörden i dem. De olika problemen behandlas nu och kommer i framtiden att behandlas i olika FN-sammanhang. FN:s konferens för handel och utveckling, UNCTAD IV i Nairobi, sysslar just nu med en del av frågeställningarna, framför allt dem som gäller priser på råvaror och avskrivning av skulder. I Paris pågår den s. k. nord-syddialogen.

Egentligen skulle jag vilja jämföra u-ländernas krav nu med de krav som arbetarrörelsen här i vårt land ställde när seklet var ungt. Man krävde bättre levnadsvillkor, jämnare fördelning av tillgångarna, högre löner, ökat inflytande – helt enkelt ett mer jämlikt Sverige. U-ländernas krav gäller en mer jämlik värld.

Det är förställigt att många människor här i Sverige ställer sig frågan: Hur kommer jag att påverkas av allt detta nya?

Självklart är att det på sikt kommer att innebära förändringar i vår egen vardag. Men en ny ekonomisk världsordning är inte någonting som kan förverkligas plötsligt. Den kommer att genomföras stegvis, och det kommer att ta tid, ungefär som det har tagit tid att förändra Sverige från ett fattigt u-land till en rik industrination.

Att överföra resurser från rika till fattiga länder är nödvändigt om man vill åstadkomma en utjämning mellan jordens folk. Men alltmer inser man att detta inte är tillräckligt. Hittills har vi i regel mätt olika nationers fattigdom eller rikedom genom att ange deras bruttonationalprodukt per invånare – det har också varit fallet i dagens debatt. Men den definitionen visar bara en del av problemet, och dessutom en mindre del. För att bilden skall bli fullständig måste man också se till hur tillgångarna fördelas inom landet.

Det innebär, att om det skall bli någon höjning av de fattiga människornas levnadsnivå, så krävs reformer i utjämnande syfte inte bara i i-länderna utan också i u-länderna. Detta börjar man mer och mer att inse och nu också diskutera i internationella sammanhang.

Nyligen har vi fått handlingarna till Internationella arbetsorganisationens, ILO:s, sysselsättningskonferens som skall hållas i sommar i Genève. Där utvecklas dessa tankegångar. Man förklarar att en plan måste utarbetas, som går ut på att alla människor i världen skall få sina basbehov täckta. Med det menas tillgång på t. ex. kläder, mat, bostad, skola och hälsovård.

De länder som har den politiska viljan att genomföra en sådan omfördelning ställs inför en utomordentligt svår uppgift. För att klara den

krävs dessutom inte bara politisk vilja. Det fordras också resurser. Här, herr talman, har verkligen de rika länderna och de internationella biståndsorganisationerna en utomordentligt stor uppgift genom att bl. a. ge bistånd. Bistånd och inrikes reformer i u-länderna måste i framtiden kopplas samman. Biståndet skall ingå som ett naturligt stöd till mot- tagarlandets egen planering av sin utveckling.

De tankegångar som förs fram i ILO-handlingarnas basbehovsplan överensstämmer väl med den svenska biståndspolitik. Vi har lagt fast att vårt bistånd skall bidra till ekonomisk och social utveckling för det stora folkflertalet i u-länderna. Av egen erfarenhet vet vi att ekonomisk tillväxt inte är nog. Fördelningen är avgörande. Förslaget i ILO-handlingarna visar att vi var framsynta när vi formade riktlinjerna för den svenska biståndspolitik.

Sverige är det industriland som i procent räknat av sin bruttonationalprodukt ger mest bistånd. Jag kan nu bekräfta att vi för 1975 nådde upp till 0,8 % i utbetalningar. FN-målet var som bekant 0,7 %. 1 % av BNP i anslag nåddes redan detta budgetår, och den anslagsnivån bibehålls i den nu framlagda budgeten.

Naturligtvis måste vi i Sverige på ett tidigt stadium vara lyhörda för vad som sker och förbereda oss och anpassa oss till de förändringar som kan komma i och med en ny ekonomisk världsordning. Vi måste också utveckla biståndspolitik till en u-landspolitik, dvs. vi måste skaffa oss en samlad syn på våra relationer till u-länderna och hur vi skall ställa oss till deras krav. Vi måste vidare tänka oss in i hur den svenska politiken skall stämma med dessa krav. En svensk u-landspolitik måste dessutom anpassas till vår egen inrikes trygghetspolitik. Genom vårt starka samhälle och genom vår redan utbyggda arbetsmarknads- och näringspolitik har vi antagligen större möjligheter än de flesta andra industriländer att klara detta. Regeringen kommer därför, som anges i budgetpropositionen, att i samband med att biståndspolitiska utredningen behandlas ta upp frågan om hur en svensk u-landspolitik skall utformas.

Många organisationer går nu ut med studie- och informationskampanjer omkring den nya ekonomiska världsordningen. Detta är mycket värdefullt. Våra folkrörelsers möjlighet att ge kunskap och information med tillfälle att diskutera, ställa frågor och anlägga synpunkter är en styrka i vårt demokratiska samhälle. Vi formar inga förslag utan en bred opinion. Till folkrörelserna utgår via SIDA statliga informationsmedel för sådana kampanjer.

Den tidigare nämnda ILO-rapporten slår fast "att ett lands nationella utvecklingspolitik måste spela den avgörande rollen, när det gäller att komma tillrätta med världsfattigdomen". Internationella åtgärder av biståndskaraktär måste kopplas samman med målmedvetna insatser.

Detta är som jag anförde tidigare också filosofin i den svenska biståndspolitik. I enlighet med riksdagens beslut 1970 har det skett en omfördelning av det direkta svenska biståndet till förmån för länder vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

sådana strukturförändringar som skapar förutsättningar för en utveckling präglad av ekonomisk och social utjämning.

Metoden att planera det svenska biståndet innebär att mottagarländerna räknar in våra treårsutfästelser i sin utvecklingsbudget. För att de skall kunna planera effektivt måste alltså Sverige stå för sina löften. Så har det fungerat hittills, trots att treårsutfästelserna inte är avtalsfästa. Problemet har lösts genom att regeringen på riksdagens uppmaning redovisat treårsramarna för utrikesutskottet.

Grunden för hela biståndssamarbetet är alltså att man står för givna löften. Vill man minska biståndet till ett visst land får detta ske genom att minskade belopp utlovas för tiden *efter* den pågående treårsperioden.

Denna för det svenska biståndet grundläggande princip accepterar nu inte längre de borgerliga partierna. Biståndet till Cuba skall enligt deras mening minskas eller brytas helt till kommande budgetår.

Jag sade inledningsvis att moderaterna är konsekventa i sin konserverativa politik. Attackerna går i år liksom förra året mot i första hand biståndet till Vietnam och Cuba, trots att dessa båda länder för en politik som stämmer väl överens med de av riksdagen antagna riktlinjerna för val av mottagarländer.

Jag kan i detta sammanhang svara herr Hernelius, som undrade hur Bai Bang-projektet i Vietnam utvecklats efter den 1 mars. Herr Hernelius och övriga ledamöter av utrikesutskottet hade fått en rapport om att förhållandena hade förbättrats. Jag kan försäkra herr Hernelius och kamraren i övrigt att denna förbättring fortskrider. Jag har fått rapporter om det från vår ambassad och från generaldirektör Michanek, med vilken jag har ett utmärkt gott samarbete, herr Hernelius. Michanek har nyligen med en delegation varit på besök i Bai Bang. Enligt rapporterna fortskrider förändringen till det bättre.

Jag kan också i detta sammanhang nämna att detta projekt har en mycket hög prioritet i Vietnams planering. Om jag minns rätt är det bara två projekt som har högre prioritet, och det är dels järnvägen mellan Hanoi och Saigon, dels en ny bro i stället för den provisoriska över Röda floden i Hanoi – den gamla är helt förstörd. Som nummer tre kommer alltså detta skogsindustriprojekt. Man kan säga att det bland industriprojekten har givits högsta prioritet av Vietnams regering.

Vietnam och Cuba stämmer som sagt väl med de riktlinjer för ländervallet som riksdagen antagit. Men moderaterna har aldrig accepterat dessa riktlinjer, vilket de övriga riksdagspartierna har gjort. Centern ville förra året sänka biståndet till Cuba med 10 milj. kr. och i år vill man sänka det med 30 milj. kr. Motiven var då liksom nu den gynnsamma ekonomiska utvecklingen i Cuba.

Folkpartiet däremot stödde förra året utskottsmajoriteten, som förklarade att Cubas ekonomiska situation visserligen hade förbättrats men att "det är för tidigt att säga huruvida denna gynnsamma ekonomiska utveckling kommer att fortsätta".

Man frågar sig naturligtvis då: Vad har hänt sedan föregående år, efter-

som folkpartiet omedelbart vill sänka biståndet till Cuba? Hur har det gått med landets ekonomiska utveckling? Ja, vi kan konstatera att sedan första kvartalet förra året har råsockerpriserna på världsmarknaden mer än halverats! Herr Måbrink och herr Hernelius har här lämnat olika uppgifter. Jag stöder mig emellertid på den statistik som den internationella sockerorganisationen i London ger ut, och den visar att priserna på världsmarknaden mer än halverats.

I ett sådant läge sällar sig alltså folkpartiet till högerkrafterna. Folkpartiet står inte längre vid sitt ord från förra året, nämligen att biståndet till Cuba skulle minskas bara om den gynnsamma ekonomiska utvecklingen fortsatte.

Herr Ullsten beskyllde regeringen för löftesbrott när han diskuterade anslagsramarna och enprocentsmålet. Vi redovisade i budgetpropositionen i januari 1974 att det var svårt att ange hur stor bruttonationalprodukten var, beroende på den situation som rådde i världen då. I kompletteringspropositionen i maj samma år sade vi att vi inte kunde anslå mer än 35 % om vi inte fick en inkomstförstärkning. Vi pekade också på valutareserven. Vi har alltså klart redovisat motiven för att det här målet inte kunde nås förrän ett år senare.

Jag kan inte finna att detta innebär något löftesbrott. Jämför det med vad folkpartiet i årets biståndssammanhang gör sig skyldigt till! Folkpartiets nya ställningstagande är inte något bevis på trovärdighet i politiken. Men att vara liberal är som bekant att vara kluven.

Jag vill understryka att hela frågan gäller vår trovärdighet gentemot u-länderna. Det gäller alltså inte bara storleken på årets bistånd till Cuba, utan framför allt en av grundprinciperna för vårt bistånd – att det skall vara långsiktigt och att mottagarländerna skall kunna lita på våra utfästelser.

I debatten har Cuba jämförts med Tunisien. Fru Lewén-Eliasson har tidigare bemött detta, och jag vill tillägga att det går inte att jämföra avvecklingen av biståndsanslaget till Tunisien med den minskning av anslaget till Cuba som föreslås i mittenpartireservationen. Med Tunisien har vi på ett tidigt stadium tagit upp en diskussion om en plan för avtrappning. Folkpartiets och centerns förslag beträffande biståndet till Cuba innebär att de slår till direkt och vill ta bort 30 milj. kr., och sedan skall vi diskutera i samförstånd med kubanerna.

Herr talman! I södra Afrika fortsätter kampen för befrielse. Moçambique och Angola vann sin nationella självständighet förra året. I Rhodesia och Namibia trappas befrielsekampen upp. Från svensk sida har vi sedan länge stött denna befrielsekamp i södra Afrika.

När afrikanerna nu själva skall överta styret i Moçambique och Angola står de inför mycket stora problem. Administrationen är sönderslagen; portugisiska tekniker, lärare och läkare har flytt ur de båda länderna. Endast en handfull afrikaner har fått utbildning. För att befästa läget behövs nu omedelbara och omfattande biståndsinsatser i både Moçambique och Angola.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Moçambique stängde den 3 mars i år sin gräns mot Rhodesia. Landet deltar därmed i FN:s beslut om ekonomiska sanktioner mot Rhodesia. För det redan fattiga Moçambique innebär detta kännbara inkomstbortfall. FN har haft en delegation i Moçambique som uppskattat landets omedelbara hjälpbehov för i år till ca 800 milj. kr. FN:s generalsekreterare har med anledning härav särskilt vädjat om extra bistånd till Moçambique. Den svenska regeringen kommer som svar på denna FN:s vädjan att i morgon besluta om 15 milj. kr. och 15 000 ton vete i extra bistånd till Moçambique under innevarande budgetår.

I Angola pågår nu återuppbyggnadsarbetet efter kriget. Vägar, broar och andra kommunikationsleder måste rustas upp. Den svenska regeringen har under april månad haft en delegation i Angola. Enligt den rapport som denna delegation lämnat är Angola i trängande behov av omedelbar hjälp. Landet måste börja fungera igen på alla områden. Regeringen kommer därför att anslå ytterligare 15 milj. kr. i bistånd till Angola.

Det är med stor tillfredsställelse som vi nu kan stödja de nya, självständiga staterna när de är i färd med att forma sin egen framtid. Vi har under många år stött befrielseströrelserna i deras kamp för nationellt oberoende. De tidigare portugisiska kolonierna liksom flertalet andra fattiga u-länder har ett oerhört hårt arbete framför sig. De har rätt att kräva stöd från den rika världen. Deras krav på en ny ekonomisk världsordning föranleder ibland axelryckningar från de rika ländernas företrädare. Kraven är orealistiska, säger man. Som kommentar skulle jag vilja citera president Nyerere, som i ett tal för en tid sedan yttrade bl. a.: "De rika länderna finns på samma planet som länderna i den tredje och fjärde världen. Det bor människor i båda dessa världar. Om de rika länderna fortsätter att bli rikare och rikare på bekostnad av de fattiga, måste de fattiga länderna kräva en förändring på samma sätt som proletariatet i de rika länderna tidigare krävde förändring. Och vi *kräver* förändring. För vår del är den enda frågan huruvida denna skall komma till stånd genom dialog eller konfrontation."

Så långt president Nyerere. Låt oss hoppas att det blir mer dialog och mindre konfrontation.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Som statsrådet Sigurdson sade kan vi givetvis glädja oss åt att vi nått enprocentsmålet och att vårt bistånd stigit till 0,8 % enligt de beräkningar som FN använder. Men samtidigt bör man observera hur detta har gått till. Det var Indien som i Förenta nationerna lade fram förslag om 1 %. Centerpartiet tog upp förslaget i en motion i riksdagen. Folkpartiet anslöt sig till förslaget året efter. För socialdemokraterna tog det många år innan man accepterade förslaget om enprocentsmålet. Sedan har det varit ett oavbrutet tillbakahållande från socialdemokraterna, och vi har måst motionera varje år.

Det har alltså varit en mödosam väg till detta mål.

Cuba och Tunisien är mycket jämförbara. Men varken i propositionen, i föredragningarna i utrikesutskottet eller vid något annat tillfälle har det gjorts någon jämförelse mellan de totala bidrag Cuba får och de bidrag Tunisien får. Detta har inte använts som motivering. Det är helt nyuppfunnet av fru Lewén-Eliasson i dag och har inte anförts någon gång tidigare. Kvar står att det som nu har föreslagits är ologiskt.

Jag vill rätta statsrådet Sigurdsen, när hon påstår att centern förra året ville sänka bidraget till Cuba. Nej, vi föreslog en höjning från 45 till 50 milj. kr. Men regeringen föreslog 60 milj. kr., vilket fru Sigurdsen tar som något slags axiom. Vi ville alltså höja bidraget med 5 milj. kr. Det var med tanke på prishöjningarna. Vi ville inte höja det egentliga bidraget till Cuba.

Nu är situationen annorlunda. Har det skett en förändring? Den frågan svarar naturligtvis folkpartiet självt på. Visst har det blivit en ekonomisk förbättring. Bruttonationalprodukten var 480 dollar per capita förra året mot 540 i år. Om Cuba inte deltagit i aggressionskriget i Angola, hade sannolikt handelsblockaden varit upphävd. Då hade siffrorna för Cuba blivit ännu bättre.

Fortfarande vill socialdemokraterna favorisera Cuba. Varför vet jag inte. Men det råder inte jämställdhet. Det finns ingen förklaring till att ni handlar som ni gör beträffande Tunisien och Cuba.

Det har talats om utfästelser. I propositionen sägs att dessa utfästelser skall redovisas till riksdagen i varje särskilt fall. Det har också utskottet mycket starkt understrukit i sin skrivning. Det finns alltså inga möjligheter att påstå att man har gjort utfästelser om 70 milj. kr. till Cuba. Utfästelsen är på 40 milj. kr., vilket vi från centern vill ge.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Cuba är ett samhälle som har lyckats ganska väl i sin ekonomiska och sociala utveckling – låt vara att detta förmodligen i stor utsträckning har skett med hjälp av ett massivt ekonomiskt stöd från Sovjet. Analfabetismen har bekämpats framgångsrikt. Barnadödligheten är mycket låg jämförd med många andra länders. Produktionsvärdet per person är jämförelsevis högt, som jag nämnde redan i mitt tidigare inlägg.

Cuba är emellertid en diktatur, ett samhälle med politiskt förtryck där människor sätts i fängelse för sina politiska åsikters skull. Det finns tusentals politiska fångar på Cuba. Det finns politiska fångar i andra u-länder också. Inget u-land är demokratiskt, om vi håller oss till vad vi i Sverige menar med demokrati. När Sverige befann sig på samma ekonomiska och sociala utvecklingsnivå som dagens u-länder, var inte heller Sverige någon demokrati. Syftet med vårt biståndsarbete skall bl. a. vara att skapa just bättre förutsättningar för politisk demokrati i u-länderna.

Andra u-länder är fattigare än Cuba. Det har Cuba självt visat genom att anse sig ha råd att sända över 10 000 soldater till Angola och hålla

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

dem kvar där månad efter månad.

Detta är det nya, fru Sigurdsen. Det är inte någon rättning höger att notera detta. Socialdemokraterna talar själva i årets biståndsbetänkande om den dag då en avtrappning av biståndet till Cuba blir aktuell. Det gjorde man inte förr.

U-landsgruppen har, som vi har varit inne på flera gånger, i FN drivit fram resolutioner vari sägs att de rika länderna skall koncentrera sina biståndsinsatser på de minst utvecklade länderna. Det har regeringen tolkat så att vi bör nertrappa biståndet till Tunisien, som har nått ungefär samma utvecklingsnivå som Cuba, eller något lägre. Samma skäl bör kunna anföras för den förändring av samarbetets innehåll vad gäller Sverige och Cuba som vi har föreslagit.

Cubas utrikespolitik är en helt annan sak. Vi har fördömt den kubanska inblandningen i det inbördeskrig som för några månader sedan pågick i Angola. Vi har lika hårt fördömt den sydafrikanska inblandningen, som blev den officiella motiveringen för MPLA att kalla på hjälp från Cuba.

Folkpartiet anser att de pengar som skulle ha gått till Cuba i stället skall satsas på att ekonomiskt stödja de fria afrikanska staterna i södra Afrika och på humanitär hjälp åt de befrielseörelser i området som kämpar mot den sydafrikanska och rhodesiska rasåtskillnadspolitik. Det är ett bättre sätt för omvärlden att hjälpa Afrika än att skicka trupper till den ena eller andra sidan i ett pågående inbördeskrig.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Sigurdsen slutade sitt anförande med att uttala en förhoppning om dialog i stället för konfrontation. Det är en förhoppning som vi alla delar och en förhoppning som har giltighet långt utöver u-hjälpsdebatten och som gäller både utrikespolitik och inrikespolitik i många sammanhang.

I övrigt vill jag konstatera att fru Sigurdsen som statsråd ju alltid har den möjligheten att blanda nyheter från sitt intressanta verksamhetsfält med redogörelser av så att säga neutral karaktär och sedan i denna blandning insmyga ett och annat ord av älskvärdhet till oppositionspartierna. För året vill jag notera att vi icke märkte samma rundpallar som i fjol. Vi märkte en betydligt mer återhållsam ton i debatten, vilket vi välkomnar.

I sak skall jag göra några kommentarer. Fru Sigurdsen sade att moderaterna inte var med om 1970 års uttalande. Jag har inte exakt minne av det, men jag tror verkligen att vi var med om det. Jag tror att meningarna möjligen delade sig i detaljer men inte i huvudsak.

Fru Sigurdsen åberopar 1970 års uttalande men hoppar som så ofta eljest noga över vad som står om att vi borde medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning – så står det faktiskt också. Detta kan ju inte gärna vara tillämpligt på Cuba. Det har inte åberopats så mycket i debatten under senare tid, därför att det är få länder som det

är tillämpligt på, men låt oss inte glömma den delen av 1970 års uttalande. Det är väl sådant som vi inte bara kan stoppa undan när det passar oss och åberopa när så är lämpligt.

Beträffande bundenheten i fråga om Cuba måste jag liksom herr förste vice talmannen Bengtson starkt reagera mot fru Sigurdsens framställning. Nu heter det plötsligt att riksdagen är bunden av de s. k. indikativa planeringsramarna, därför att siffrorna skulle ha presenterats i utrikesutskottet. Det är riktigt – vi talade om det i fjol, och vi talade om det året dessförinnan – att det kom en stencilrad papperslapp till utrikesutskottet där det antyddes några siffror för de tre kommande åren. Men detta är ju inte att binda riksdagen på minsta sätt. Det är en presentation och inte något annat. Jag har framför mig ett stenografiskt protokoll av en föredragning i utrikesutskottet, där det uttryckligen har angivits att det föreligger ingen sådan bundenhet i det förhandlingsprotokoll som upprättats mellan parterna. För Cuba har det gjorts klart att detta är indikativa planeringsfigurer och informationen skall vara konfidentiell. Jag ber därjämte att få hänvisa till utskottets koncentrat, som förefaller mig ge hela sanningen på den punkten.

Jag vill tillägga att fru Sigurdsen icke sade ett ord om Cambodja och regeringens inställning därvidlag. Det var nog klokt.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Till herr förste vice talmannen Bengtson och andra som tagit upp jämförelsen med Tunisien vill jag säga att den är riktig så till vida att båda länderna är på väg att uppnå en bättre ekonomisk standard. Vad jag vänder mig emot är skillnaden i tillvägagångssätt när vi som givarland närmar oss ett mottagarland för att få till stånd en förändring.

När det gäller Tunisien har vi startat på ett mjukt sätt, börjat diskutera en förändring av samarbetet till att avse andra former, det må gälla handelspolitiken eller andra ting, och vi har då kommit fram till en plan för nedtrappning. Men när det gäller Cuba vill ju mittenpartierna här i dag att vi skall ta bort 30 milj. kr. – och sedan skall vi i gott samförstånd med kubanerna sätta oss ner och förhandla om en nedtrappning. Det går inte att komma ifrån att det är en skillnad i sättet att hantera dessa båda länder.

Regeringens förslag på 70 milj. kr. är meddelat i de planeringsramar som utrikesutskottet får del av. De är inte avtalsfästa – det har jag sagt. Men det finns en moralisk förpliktelse bakom detta; det ligger ju en trygghet för dessa länder i att de får en planeringsram.

Jag tror det var herr Hernelius som talade om dubbelkommando mellan SIDA och UD:s u-avdelning. När det gäller Cuba har vi dock precis samma siffror för kommande budgetår. SIDA föreslår 70 milj. kr., och i dess styrelse sitter representanter för både centern och folkpartiet. De har mig veterligt inte reserverat sig utan står bakom detta förslag.

Herr Ullstens inlägg var mycket intressant. Han gav i viss mån svar

på de frågor som herr Hernelius sedan tog upp. Herr Ullsten talar just om att det i stort sett inte finns något u-land som är demokratiskt enligt den svenska modellen. Det är ju riktigt. Många av dessa länder är enpartistater, Tanzania, Zambia och andra. Jag tror vi skall se det som fullt naturligt att när dessa länder kommit bort från sitt koloniala beroende och kämpat en kamp för nationellt oberoende och skall börja bygga upp sitt samhälle, så är inte deras första tanke att bilda olika politiska partier för att få en parlamentarisk stat enligt traditionellt västerländskt demokratiskt mönster.

Sedan talar herr Ullsten mer klart ur skägget om vad den stora förändringen var. Det kan man ju inte läsa ut ur reservationen. Han talar om de kubanska truppernas närvaro i Angola.

Det har tidigare i kammaren förekommit diskussion om dessa frågor. Såväl Sven Andersson som jag har i de sammanhangen redogjort för regeringens kritiska inställning till både Sydafrikas och de kubanska truppernas ingrepp i Angola. Men det finns en enorm skillnad som man glömmer bort i den vulgära debatten. De sydafrikanska trupperna kom in mycket tidigt på sommaren, innan landet var självständigt. Det var däremot den självständiga MPLA-regeringen som begärde hjälp av kubanska trupper. Man såg ingen annan utväg.

President Nyerere, som nyligen var på besök här, sade i samband med denna kritiska debatt som han hörde i Sverige, att det är ju inte Cuba man i första hand bestraffar genom att ta bort 30 milj. kr., utan man riktar sig mot hela den tredje världen, för det var en nödvändighet att MPLA-regeringen i Angola fick hjälp.

Herr Hernelius betonade att det fortfarande finns kvar i riktlinjerna detta om en samhällsutveckling i demokratisk riktning. Herr Hernelius lyssnade förmodligen också till herr Ullstens redovisning av hur världen ser ut och att det finns så få u-länder som har det traditionella västerländska demokratiska mönstret.

Jag tycker alltså att både regering och riksdag har en moralisk förpliktelse för de planeringsramar som har meddelats till Cuba och som utrikesutskottet har fått del av.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Först ett ord om planeringsramarna. Det finns skäl för statsrådet Sigurdsen att läsa utrikesutskottets enhälliga betänkande där det står:

”Utskottet konstaterar att regeringen genom de gjorda uttalandena och åtgärderna sålunda företagit en betydande inskränkning i sin förut gällande rätt att göra bilaterala biståndsutfästelser och att riksdagen i fortsättningen bereds tillfälle att ta uttrycklig ställning till eventuella förslag om successivt stigande eller successivt avtagande landramar.”

Regeringen har inte stor frihet att bestämma något i detta fall, utan det är allt att gå till riksdagen och höra hur man skall göra.

Det är tillvägagångssättet som är olika i fråga om Cuba och Tunisien,

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

säger fru Sigurdsen. Detta är rätt märkligt, för nu har det retirerats från alla andra ståndpunkter. Men vad gjorde regeringen beträffande Tunisien? Jo, man kvarhöll biståndet vid oförändrat belopp. Varför har man inte gjort det i fråga om Cuba? Här har regeringen i stället föreslagit ökning av biståndet från 60 till 70 miljoner. Då finns det sannerligen anledning att fråga: Vad vill regeringen i fråga om Cuba? Vad är era avsikter i fortsättningen, eftersom ni successivt har höjt bidraget? Ni kommer inte ifrån jämförelsen med Tunisien, man har ändå en percapita-inkomst som är mycket högre på Cuba, för att nu inte jämföra med andra länder, som jag nämnt – Bangladesh som har 75 miljoner invånare mot Cuba med 9 miljoner invånare. Ändå ger ni mer till Cuba, som är så mycket mer välbeställt.

Vi från centerns sida började här förra året, för vi sade redan då ifrån att vi icke ville höja bidraget utan bara för prishöjningarnas skull gick med på en ökning med 5 miljoner. Vi sade att bidraget bör trappas ned. Vi har alltså fullkomligt klart sagt ifrån vår inställning till bidraget till Cuba.

Jag skulle alltså vilja fråga: Vad är regeringens avsikt i fortsättningen då det gäller Cuba?

Vidare gjorde fru Sigurdsen ett anmärkningsvärt uttalande, som också i förhållande till riksdagens beslut är ganska konstigt. Det var nödvändigt att MPLA-regeringen fick hjälp i Angola, sade statsrådet Sigurdsen. Det var en MPLA-regering som MPLA själv hade utnämnt, men det var inte landets regering vid den tidpunkten. Och observera att riksdagen tidigare sagt att man inte skulle ge bara MPLA stöd utan man skulle ge även FNLA stöd, därför att det var också en befrielseörelse. Därför framstår statsrådet Sigurdsens uttalande som så mycket märkligare. Det var under inbördeskrig som ställningstagandet gjordes och det var inte för att befria Angola från Portugal, för den saken var redan klar.

Här råder samma förhållande: Någon redovisning för hur det förhåller sig med Tunisien och med Cuba har inte lämnats i denna debatt, utan det har bara gjorts undanflykter. Faktum kvarstår emellertid att det är inkonsekvent att behandla två länder på det sättet.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Sigurdsen hänvisade till president Nyerere, som skulle ha sagt att det var nödvändigt att kubanerna ingrep i Angola, eftersom sydafrikanerna fanns där. Jag skall inte gå in på en analys av det sambandet. Men huruvida Sverige skall kritisera kubanerna för att de gick in i Angola är ingen debatt som fru Sigurdsen skall föra med mig. Regeringen har ju själv – i ganska modesta, för all del, men ändå tydliga ordalag – sagt att man ogillade det kubanska engagemanget i det angolanska inbördeskriget.

Sedan vill jag ställa en fråga till fru Sigurdsen: Är det inte på det viset, om vi bortser från all administrativ praxis när det gäller samarbete med u-länder och en del andra principer om länderval och vad det nu

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

kan vara, att det svenska biståndet till Cuba, som det nu har kommit att utvecklas och med den höjning som regeringen har föreslagit – det är ju inte fråga om någon mjuk nedtrappning utan om en höjning – har skapat en väldigt dålig situation i den svenska u-landsopinionen? Det är mycket svårare i dag att gå ut och tala för svenskt bistånd över huvud taget, därför att man, ibland kanske med väl enkla argument, hävdar att pengarna bara går till stridsvagnar och kanoner i Afrika. Det är trist att det skall ha blivit så. Men hade det inte varit möjligt för regeringen att förutse den reaktionen? Hade det inte varit möjligt för regeringen att undvika den? Jag är alldeles säker på att om viljan funnits så hade detta varit möjligt.

Vad vi från folkpartiet föreslår, herr talman, är inte att Sverige skall avbryta de diplomatiska förbindelserna med Cuba. Vi föreslår, eftersom landet nu har nått så pass långt i ekonomisk och social utveckling att det på sikt kan vara av med det svenska biståndet, att det samarbete som skall följa får bli ett handelspolitiskt samarbete i vanliga former som vi har med många andra länder.

Nog måste det ändå vara så, fru Sigurdsen, att riksdagen, om inte regeringen gör det själv, skall kunna ta initiativet till en sådan omorientering av samarbetet mellan Sverige och ett mottagarland. Det förutskickades ganska klart i förra årets biståndsbetänkande att om utvecklingen i ett visst u-land var sådan att en avveckling av biståndet på sikt kunde förutsättas, skulle riksdagen ges ett ord med i laget när det gäller att bestämma tidpunkten för detta. Det är precis det som riksdagen nu försöker göra när det gäller Cuba.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är mycket svårt att analysera ett muntligt uttalande av en gästande president som här återges. Jag skall avstå från att göra ett försök till en sådan analys och från att sätta det uttalandet i relation till den aktuella diskussionen här i dag. Jag har vidare framför mig 1970 års utlåtande nr 84 från utrikesutskottet, och jag kan där inte finna någon moderat reservation beträffande principerna för ländervalet. Kanske fru Sigurdsen har funnit andra sidor i utlåtandet än jag har funnit.

Men vad jag bestämt måste reagera mot är fru Sigurdsens påstående att riksdagen skulle vara moraliskt förpliktad att följa de indikativa planeringsramarna. Jag upprepar än en gång att detta inte har kommit till riksdagens kännedom. Det har angivits i en stencilerad papperslapp försedd med benämningen "Konfidentiellt", som uppvisats i utrikesutskottet. Skulle det binda riksdagen? Jag vet inte hur det står till med statsrätten på biståndsavdelningen inom utrikesdepartementet, men detta kan i varje fall inte vara förenligt med svensk statsrätt. Kan vi inte stryka den diskussionen på en gång? Det är inte så att riksdagen är bunden i detta avseende.

Sedan vill jag säga: Med vilken raskhet handlade inte regeringen när det gällde att avveckla biståndet till Pakistan – för att ta ett exempel

– med anledning av vad som inträffade på den kontinenten! Men det är tydligen så att för fru Sigurdsen och för regeringen är ett deltagande i militär aggression långt från hemlandets gränser till enorma kostnader inte något diskvalificerande för svenskt bistånd.

Jag erinrar mig en teckning från Dagens Nyheter för några månader sedan föreställande två fartyg, som möter varandra på Atlanten. Det ena fartyget bar benämningen "Bistånd till Cuba". Det andra bar benämningen "Trupper och vapen från Cuba". Är det ett läge som fru Sigurdsen tycker är trevligt när det gäller vårt bistånd?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Jag vidhåller att det finns skillnader mellan behandlingen av Tunisien och hur man vill behandla Cuba. Men i det fallet är det ju riktigt som herr förste vice talmannen Bengtson säger – och det har jag också framhållit i mitt första anförande – att centern är konsekvent och även i år föreslår en minskning. Dessa 10 milj. kr. innebär en minskning av det som regeringen föreslog i fjolårets budgetproposition. För folkpartiet är det däremot fråga om ett helt nytt ställningstagande i år när man ansluter sig till mittenreservationen. Det var alltså en laglig regering, herr Bengtson, som begärde hjälp från Cuba i en för den besvärlig situation, när man hade de sydafrikanska trupperna alldeles söder om Luanda.

Herr Bengtson frågar mig vad regeringen vill. Vi har ju i vårt budgetförslag presenterat vad vi vill. Regeringen får sedan naturligtvis anpassa sig till den ställning som riksdagen i dag kommer att inta när det gäller biståndet till Cuba. Det tycker jag inte att herr Bengtson behöver fråga mig om.

Herr Ullsten återkommer nu till detta med Cuba och Angola och säger att han finner diskussionerna om det svenska biståndet till dessa länder besvärande. Herr Ullsten framhåller sedan att det som jag tar upp i min argumentation inte behöver riktas till honom. Nej, men det är just det som behöver komma fram i den allmänna debatten litet mer än den enkelspåriga diskussionen om det kubanska engagemanget i Angola, och jag framhåller det vid varje tillfälle då jag är ute och informerar om biståndspolitik. Jag möter kanske oftare än herr Ullsten olika kommentarer och frågor som dessa: Vet vi att pengarna kommer dit de skall? Hamnar de inte på grund av korruption i fickorna på rika människor? Jag skulle från min sfär vilja redovisa att det är dessa frågor som jag kanske allra oftast möter.

Visst skall vi kunna diskutera en förändring i form av en avtrappning av biståndet, och detta är också vad vi har börjat med när det gäller Tunisien. Jag ifrågasätter inte att också Cuba kommer i en sådan situation att vi kan börja diskutera en nedtrappning av bidraget dit, men då skall det vara en varaktig förändring. Utrikesutskottet anförde ungefär det samma i sitt majoritetsbetänkande förra året, och även folkpartiet stod då bakom det. Nu har det skett en nedgång i den ekonomiska utveck-

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

lingen på Cuba, men folkpartiet följer trots det centern, som vill minska biståndet.

Till herr Hernelius vill jag säga att vi kan naturligtvis fortsätta att diskutera den moraliska förpliktelsen. Jag tycker att det är en moralisk förpliktelse när man har givit en utfästelse till ett land om en plane-ringsram, men herr Hernelius har tydligen en annan uppfattning.

Herr Hernelius säger också att vi har avvecklat biståndet till Pakistan. Vi har inte avvecklat biståndet till Pakistan. Efter kriget, när landet Bang-ladesh tillkom – men Pakistan är ju fortfarande kvar – gick huvuddelen av vårt tidigare bistånd till Pakistan till Östpakistan, som alltså numera är Bangladesh. Bangladesh är ett av huvudmottagarländerna för svenskt bistånd, och dessutom får också landet Pakistan svenskt bistånd.

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! Jag hade egentligen inte avsett att tala om Cuba, men i det föregående har det sagts sådant om Cuba, och även om Tunisien, som ger mig anledning att kommentera också debatten hittills.

Det har påståtts att vi skulle svika våra löften till Cuba. Ja, *regeringen* har gett löften, men riksdagen har inte gjort det. Herr Hernelius har påpekat att den information som lämnas till utrikesutskottet för åren framåt är en konfidentiell handling, och det har åtminstone en gång framhållits att det icke är regeringens papper utan en tjänstemannapro-dukt. Det förekommer ingen diskussion kring det papperet i utrikes-utskottet och ännu mindre i riksdagen.

Fru Sigurdsen återopade också SIDA:s petita på den här punkten. SIDA hade föreslagit 70 milj. kr. Ja, fru Sigurdsen, men SIDA:s styrelse har ju under de här åren förstått att det inte tjänar någonting till att den kommer med mot ländernas behov avvägda förslag till regeringen, efter-som regeringen inte intresserar sig för dem. Fru Sigurdsen vet att SIDA:s förslag i det här årets petita är en ren räkneprodukt, där man på de olika länderna har fördelat de pengar som står till förfogande. Dessutom föreslog SIDA högre totalt belopp än vad regeringen sedan stannade för och gjorde en procentuträkning där Cuba hamnade på detta högre belopp, men, fru Sigurdsen, det gjorde också en serie andra länder. Sedan går emellertid regeringen och ger detta högre belopp till Cuba men inte till de andra länderna. SIDA:s ställningstagande kan man i det här fallet inte återopä. SIDA har inte möjlighet – det har vi förstått – att göra värderingar olika länder emellan, utan vi har kommit fram till att det må vara först regeringens och sedan riksdagens sak att göra de bedöm-ningarna, som till övervägande del är politiska.

Centern föreslog redan i fjol en nedtrappning – det är vi ändå överens om – av biståndet till Cuba, och fru Sigurdsen har sagt att vi är kon-sekventa när vi gör det i år också. Då måste jag säga att det är märkligt om regeringen inte har informerat Cubas regering om att det i Sverige i fjol fanns och rimligen i år finns kvar en bred uppslutning kring en nedtrappning av biståndet till Cuba. Regeringen måste ha kunnat in-

formera Cubas regering om att det i Sverige är riksdagen som fattar beslut i anslagsfrågor och att regeringen inte har riksdagens majoritet i sin hand. Vad vi nu föreslår är att avtalade och pågående insatser fullföljs – inget avbrott i vad som avtalats.

För en månad sedan fick jag samtala med en riksdagsdelegation från ett utvecklat biståndsgivande land i vår närhet. Delegationen kom just från några dagars besök i Cuba och berättade att en framstående företrädare för den kubanska regeringen med, som jag ser det, berättigad stolthet framhöll att Cuba gav förhållandevis mer bistånd till andra länder än vad det annars föredömliga Sverige gjorde. Cuba anser alltså självt att resurser kan användas bättre i andra länder än på Cuba, och då måste man ha förståelse för att vi delar den uppfattningen.

Det har gjorts jämförelser mellan Cuba och Tunisien. Jag vill understryka att riksdagens beslut i dag inte innebär ett beslut om avveckling av biståndet till Tunisien. Den diskussionen hör framtiden till. Tunisien har en stor underutvecklad sektor på ett annat sätt än Cuba, och jag är inte beredd att utan vidare jämföra de två länderna.

Det finns en formulering i utrikesutskottets betänkande när det gäller Tunisien som jag nu börjar bli tveksam till. Vi har sagt att utskottet har "inhämtat att frågan" – avvecklingen av det reguljära svenska biståndet till Tunisien – "varit föremål för ingående överläggningar mellan biståndsmyndigheterna i Tunisien och Sverige, vilka lett till samförstånd både om sättet för biståndets avveckling och om dess avlösning av samarbete i andra former". Jag har inte från tunisisk sida kunnat få fram uppgifter om att det skulle råda ett samförstånd. Vi har fått den uppgiften i utskottet, och därför har formuleringen blivit denna. Men jag skulle gärna vilja få bekräftat från regeringen att det verkligen är ett samförstånd på den här punkten.

I reservationen 1 yrkar centern på en parlamentarisk utredning om konsekvenserna för Sveriges del av givna och framtida löften om stöd för en ny ekonomisk världsordning i linje med de program som gjordes upp vid FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar. Vi yrkar också på en ökad insats för information till svenska folket om dessa konsekvenser.

När man en gång i FN formulerade att 1960-talet skulle bli ett utvecklingsårtionde trodde man att det räckte för att lösa världens utvecklingsproblem att föra över teknik och resurser till de fattiga länderna och göra dem lika de rika. Vi inser nu att den vägen inte leder till målet, och det har många omvittnat i dag. Världen har fler fattiga i dag än då, och den har fler analfabeter. Om vi skall komma någon vart i kampen mot nöd och fattigdom och i kampen för global rättvisa och jämlikhet fordras något mer. De fattiga folken måste hjälpas att mobilisera sina egna mänskliga och materiella resurser. Samtidigt måste emellertid vi i de rika länderna lägga vår egen livsföring så att den underlättar och inte försvårar de fattigas möjligheter till en mänsklig tillvaro.

De rika folken kan inte i längden fortsätta med att förslita jordens

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

tillgångar och belasta dess mänskliga miljö. Vi kan inte för vår inbillade trygghet göra livet otryggt för de många människorna i den fattiga världen, lika litet som vi för en falsk trygghet för vår generation får göra livet otryggt för kommande generationer. Arbetet på en ny ekonomisk världsordning måste alltså också innebära en successiv anpassning av det svenska samhället. För att vår anslutning inte skall stanna vid tomma ord är det därför nödvändigt att vi ser över vilka förändringar som kan bli nödvändiga i vårt eget land. Det är också en förutsättning för att förändringarna skall kunna förenas med en fortsatt harmonisk utveckling av vårt eget samhälle. Då behöver vi inte gå tillbaka i utveckling utan bara förändra utvecklingen i en mänskligare och medmänskligare riktning, i en mindre materialistisk riktning.

Då denna anpassning påverkar hela folket, måste de utfästelser som görs och de beslut som fattas vara förankrade hos hela vårt folk. Därför måste allt ske med så stor öppenhet som möjligt och under medverkan av skilda partier och organisationer.

Herr Arne Geijer sade tidigare i dag att vi inte kan utreda konsekvenserna för Sverige av en ny ekonomisk världsordning, eftersom ingen närmare vet vad man skall lägga in i begreppet. Ja, men något har vi väl ändå menat med att ge programmen vår anslutning. Just nu medverkar ju den svenska regeringen i nord-syddialogen i Paris och i den fjärde UNCTAD-konferensen i Nairobi. Inom kort börjar HABITAT-konferensen i Vancouver, och i sommar har vi ILO:s sysselsättningskonferens. Alla dessa konferenser skall ge infallsvinklar för försök till lösning av problemet med världsnöden. Vare sig vi vill det eller inte, ges därmed också signaler för en alternativ utveckling i vårt eget land. När en svensk regering i fortsättningen medverkar i arbetet på en ny ekonomisk världsordning, måste den därför kunna åberopa en upplyst och ansvarsberedd svensk folkopinion.

Det är mot denna bakgrund som vi föreslår att en parlamentarisk utredning tillsättes med uppgift att se över vilka förändringar som måste till i vårt land, när ett framväxande internationellt program för en ny ekonomisk världsordning förverkligas. Mot samma bakgrund föreslår vi också ökade satsningar på information om de krav som en successiv anpassning till en ny ekonomisk världsordning kan komma att ställa på folk och samhälle.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 8. Under förutsättning att riksdagen fattar beslut i enlighet med reservationen 8, yrkar jag också bifall till reservationen 5.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Anslag av den storleksordning som riksdagen skall ta ställning till i dag kräver naturligtvis genomgång, analys och debatt. Det är emellertid inte min avsikt att i detta anförande ta upp omfattningen och inriktningen av den svenska biståndsverksamheten i annan mån än att, som varje gång då jag här i kammaren begärt ordet i denna fråga,

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

uttala min betänksamhet och oro över att tyngdpunkten alltmera förskjuts från multilateral till bilateral verksamhet.

Riksdagen har i sitt principbeslut på biståndsområdet för 14 år sedan, följande på den historiska propositionen 1962:100, gett ett klart förord för det multilaterala utvecklingssamarbetet. Ingenting som jag känner till har förändrat de skäl som då anfördes till förmån för den formen. Tvärtom behöver utvecklingssamarbetet genom FN vårt stöd i dag mer än någonsin. Men andelen multilateralt bistånd har gradvis minskat från omkring hälften av de totala anslagen till en tredjedel. Jag finner detta, som tidigare, illavarslande.

Men, herr talman, jag tror att det är väsentligt att vi nu ser bortom den tid då biståndsanslagen är de viktigaste inslagen i de rika ländernas relation till de fattiga. Det är naturligtvis riktigt när den fattiga världens ledare kallar biståndet för välgörenhet, när Tanzanias president säger – i ett tal i London i november 1975 – att biståndsidén är felaktig därför att den stora majoriteten av världens folk tvingas uppträda som ovärdiga tiggare, när u-landsdelegater vid UNCTAD 4 säger sig inte vilja ha u-hjälp av de rika länderna utan i stället sin rättvisa andel av världsekonomin. Och om jag säger att förkastelsesdomen särskilt drabbar det bilaterala biståndet, därför att det bygger på en ensidig beslutsprocess i det rika givarlandet och detta är något som är principiellt ovärdigt ett världssamfund som grundas på jämlikhet och de fattigas värdighet och tro på sig själva, så skyndar jag mig ändå, herr talman, att tillägga att den svenska bilaterala biståndsgivningen i åtskilliga avseenden är mer förredömlig än de flesta.

Herr talman! Det råder i dag en kris i relationerna mellan världens fattiga och rika. Jag säger detta trots allt tal om en ny samförståndsanda och kompromissvilja som uppges ha ådagalagts vid den sjunde extra generalförsamlingen i september 1975. Detta tal, som enligt min mening bör betraktas som uttryck för diplomatiskt-taktiskt manövrerande, kan inte leda oss att glömma verklighetens bistra realiteter. Det råder en kris i fråga om den ekonomiska och sociala utvecklingen i både u-länder och i-länder. Det råder en kris i de ekonomiska relationerna mellan ett fåtal dominerande länder och de många dominerade länderna. Det råder en kris i fråga om de strukturer och institutioner som reglerar samspelet och samarbetet mellan länder i en snabbt föränderlig värld.

Det är mot denna bakgrund som man skall bedöma u-ländernas krav på en rättvis andel av världens ekonomiska resurser och världssamfundets framtida ekonomiska utvecklingsmöjligheter, dvs. kravet på en ny ekonomisk världsordning, som så många talare redan har berört här i dag.

Åtskilliga har i de två senaste årens debatt om den nya ekonomiska världsordningen tyckt att den har alltför mycket inriktats på makroplanet, de internationella relationerna, och alltför litet fört fram den grundläggande frågan, som återfinns på mikroplanet, dvs. den ekonomiska och sociala utvecklingens mål och syfte, enskilda människors välfärd. Jag tror att det är av vikt att klarlägga att det ena inte utesluter det andra,

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

att dessa två grundläggande frågor för mänsklighetens framtid är två aspekter av samma problem. Det är därför av stor vikt att klarlägga vad som är den nya ekonomiska världsordningens syfte och förutsättningar.

All utveckling måste syfta till att de grundläggande mänskliga behoven av mat, rent vatten, bostad, elementär utbildning och hälsovård tillfredsställs och att människan frigörs på grundvalen av självtillit och självrespekt. Eller som den s. k. Riorapporten – jag återkommer till den senare – formulerar världssamfundets grundläggande uppgift: att uppnå ett liv i värdighet och rimligt välstånd för all världens människor.

I den fattiga världen måste detta ske genom två jämnlöpande strategier. För det första: Resurser frigörs för syftet att tillfredsställa de grundläggande behoven. För det andra: De produktiva krafterna stärks för ekonomisk och social utveckling. Att skapa förutsättningar för dessa två strategier måste vara syftet med den nya ekonomiska världsordningen, icke att flytta över makt från den rika makteliten i industriländerna till en fåtalselit i ett antal u-länder. Avskaffandet av de orättvisa ekonomiska relationerna i världen blir därmed grunden för en process i riktning mot tredje världens förmåga till utveckling i självtillit.

Det är påfallande, herr talman, hur tillfredsställande av enskilda människors grundläggande materiella och immateriella behov, som en integrerad del av den nya ekonomiska världsordningen, alltmer skjuts i förgrunden i den internationella utvecklingsdebatten. Detta var fallet förra sommaren i Hammarskjöldstiftelsens rapport. *What Now*. Det sker, som statsrådet Sigurdson redan har påpekat, i Internationella arbetsbyråns rapport till världssysselsättningskonferensen om några veckor: Sysselsättning, tillväxt och grundläggande behov. Det är ledtemat i den rapport. Att omskapa den rådande världsordningen, som om en tid kommer att avges av den s. k. Riogruppen under ledning av den holländske ekonomen och nobelpristagaren Jan Tinbergen.

Eftersom jag är medlem av denna grupp skall jag ta mig friheten att i all korthet återge några huvudpunkter av vad jag vid en internationell konferens i Philadelphia för en månad sedan hade att säga om den snart kommande rapporten.

Påpekandet om alla problems och krisers ömsesidiga samband är naturligtvis inget nytt och originellt. Men rapporten pekar ut tre stora problemområden framför andra, alla nära sammanhängande med varandra, nämligen:

1. kapprustningarna,
2. det hotande sammanbrottet i världens strukturer i fråga om livsmedelsdistributionen, utvecklingen och användningen av energi, valutafrågorna och miljöbalansen.
3. den tillvaro i djupaste och mest förnedrande fattigdom som är verkligheten för 1 000 miljoner människor i världen i dag.

Och detta är nytt för rapporter av detta slag, att man binder samman världsstrukturerna på makronivå med de växande sociala och politiska spänningar, ledande till allvarlig risk för en betydande militär konfron-

tation – och här får inte förbises tredje världens pågående upprustning och risken för kärnvapenspridning – som blir följderna om massfattigdomen inte utrotas.

Denna uppgift blir därmed för RIO-gruppen den viktigaste liksom för så många andra som arbetar med världens dominerande problem. Gruppen föreslår en överenskommelse mellan världens rikaste fjärdedel och dess fattigaste fjärdedel, där varje grupp påtar sig sitt särskilda ansvar. De rika skulle kraftigt öka resursflödet till de fattiga, som i sin tur skulle förbinda sig att inrikta utvecklingsprogrammen på att tillgodose de grundläggande mänskliga behoven för sina medborgare.

Några siffror belyser vad det kan vara fråga om. Regeringarna i de fattigaste länderna skulle kunna avsätta 65–80 miljarder kronor årligen, motsvarande 65 kr. per capita mot f. n. 14–18 kr., för insatser för att täcka medborgarnas mest grundläggande behov av varor och tjänster. Omkring 20–25 miljarder kronor torde, med förbättrat skatteunderlag och förbättrade beskattningssystem, de fattiga länderna själva orka med. Återstoden, 45–55 miljarder, skulle de rika länderna garantera genom fleråriga överenskommelser. Detta motsvarar mycket nära kravet att den industrialiserade världen äntligen uppnår det av FN satta 0,7 procentmålet för offentligt utvecklingsbistånd.

Rio-gruppen har också försökt bedöma effekten av ett sådant program, mätt i enskilda människors välfärd. Inom tio år efter programmets start skulle medellivslängden i de fattigaste länderna stiga med mer än tio år, barnadödligheten sjunka med mer än hälften, läskunnigheten fördubblas och födelsetalen drastiskt minska. Och programmet skulle ge sysselsättningstillfällen och en årlig 10-procentig köpkraftsökning för den fattiga majoriteten i de fattiga länderna.

Det är viktigt att stryka under att detta är en möjlig utveckling under vissa förutsättningar men däremot tyvärr inte den mest sannolika utvecklingen, så som världen ser ut i dag. Men detta, herr talman, är det yttersta syftet med den nya ekonomiska världsordning som vi nu försöker definiera och vara med om att förverkliga: utjämnandet av den ekonomiska makten och rättvisare ekonomiska relationer i världen. Självklart men beklagligtvis blir detta en gradvis och långsam process, framför allt på grund av de stora industriländernas fortsatta envetna motstånd. Vi vet inte i dag i vilken takt, i vilken ordning och på vilka områden u-ländernas krav kan komma att leda till resultat.

Därför går det inte heller att en gång för alla, t. ex. genom en utredning, klarlägga de praktiska konsekvenserna för Sveriges del av det stöd åt u-landskraven som vi upprepade gånger har uttalat. Att det kommer att påverka och förändra svensk ekonomi, svenska konsumtionsvanor och livsstilar är emellertid säkert. Det blir nödvändigt att etablera en kontinuerlig bevakning av detta, jämnsides med ett gradvis genomförande av en ny världsordnings konkreta innehåll. Många sektorer av svenskt näringsliv och svensk ekonomi är berörda, och de olika fackdepartementen – handels-, industri- och jordbruksdepartementen, för att

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

bara ta några exempel – måste se det som en nödvändig och självklar uppgift att gemensamt organisera en sådan bevakning och att i lämpliga former redovisa resultatet av dessa för riksdagen.

En första början är, som också påpekats i utrikesutskottets betänkande, gjord genom en snabbundersökning om effekterna av vissa av u-ländernas krav på industriområdet, verkställd på regeringens uppdrag under årets första månader av industriverket. I april lade industriverket fram en första översiktlig studie, som i grova drag illustrerar hur vissa produktions-samband och sysselsättningsförhållanden i den svenska industrin kunde komma att påverkas vid en antagen fördubbling av den svenska importen från u-länderna under perioden 1972–1977, jämfört med närmast föregående femårsperiod. Verket understryker att man bara kunnat ge en illustration, eftersom de nödvändiga förutsättningarna ännu saknas för att man skall kunna presentera en mer fullständig bild.

Industriverket påvisar både negativa och positiva effekter på produktion, sysselsättning och inkomster efter en anpassning av svensk industri till kraven på eliminering av handelshinder, överföring av produktion och exportfrämjande åtgärder för u-ländernas del. Till de positiva effekterna hör prissänkningar med åtföljande inkomstökningar för ifrågasvarande konsumenter, produktionsökningar inom de sektorer till vilka konsumenterna då styr sina ökade realinkomster och produktionsökningar inom de branscher som på grund av utlandets ökade inkomster får exportera mer. Negativa effekter kan förutses t. ex. på sysselsättningen inom branscher som berörs av produktionsminskningar, liksom i fråga om underleverantörer.

Sammanfattningsvis konstaterar industriverket att de *totala* effekterna av ett ökat tillträde för u-länderna till den svenska marknaden kan väntas bli jämförelsevis små. Under förutsättning att omställningstakten är måttlig räknar verket med att de totala produktions- och sysselsättningsminskningarna blir marginella. Men självfallet kan verkningarna av en ökning av importen från u-länderna bli påtagliga inom vissa branscher. Det gäller naturligtvis i första hand teko-, sko- och läderindustrin. Effekterna är emellertid beroende av en rad förhållanden – produktions- och marknadsförhållanden, liksom tekniska och kommersiella möjligheter att ersätta aktuella i-landsprodukter med u-landsproducerade varor. Det är att märka att verket inte här haft att väga in beredskapssynpunkter i sin studie. Den grundläggande frågan gäller över hur lång tidsperiod en omstrukturering av de här berörda branscherna skulle genomföras. Det framstår som om importens ökningshastighet blir avgörande för omfattningen av verkningarna på priser och sysselsättning, medan själva det förhållandet att en ökad import från u-länderna kommer till stånd i och för sig, enligt verkets bedömning, inte behöver innebära några avgörande problem på sikt.

Längre har det inte varit möjligt för industriverket att komma i denna första översikt. Den kommer emellertid enligt vad jag har erfarit att följas upp av en fördjupad analys inom industridepartementet och fort-

satta studier.

Herr talman! Sverige sägs ofta vara en pådrivare internationellt för rimliga och rättvisa u-landskrav. Och Sverige har förklarat sig berett att efter förmåga bidra till deras förverkligande genom något av en brobygggarroll. Självfallet tillhör det bilden av vår internationella trovärdighet att vi är beredda att vid varje framsteg internationellt snabbt ta konsekvenserna nationellt. Som politiker har vi ett stort ansvar för att hålla en debatt härom levande och medverka till att bygga en aktiv och levande folkvilja till förmån för en konstruktiv roll för Sverige i världen.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Det svenska utvecklingsbiståndets främsta mål är naturligtvis att hjälpa människorna i några få av jordens länder att få det bättre. Vi har därför anledning att så gott det går kontrollera effekten av vårt utvecklingssamarbete med mottagarländerna.

Den kontrollen är mycket svår. Den får inte innebära kontroll och värdering av mottagarländernas inrikespolitiska system, och den får inte heller utvecklas till någon form av förmynderi. Men i u-länderna är den offentliga förvaltningen ofta svagt utvecklad, och korrruptionen är tyvärr omfattande i flertalet av dessa länder. Berörda svenska myndigheter – främst SIDA och vederbörande beskickningar – har därför ett stort ansvar. En viktig men mycket grannliga uppgift för dem är att se till att biståndet kommer rätt och inte hamnar i fel fickor. Risken för det senare ökar givetvis i den mån biståndsverksamheten blir allt mindre projektinriktad.

Möjligen kan FN-organen ha större möjligheter att hindra mindre nogräknade härskare och administratörer att ta för sig för egen del av penningflödet från i-länderna. Om så är fallet är det ett skäl för oss att styra över en större andel av vår biståndsvolym från bilaterala till multilaterala biståndsformer.

Det talas numera mycket – och det har gjorts i debatten här i dag också – om den nya ekonomiska världsordning som FN:s sjätte extra generalförsamling debatterade. Vad denna nya ordning innebär och vilka följder den kan få för Sverige torde för de flesta svenska medborgare var mycket oklart, och inte mycket, om ens något, är för de flesta konkret gripbart. Så mycket kan man väl säga är klart som att följderna kan bli långt allvarigare för oss än t. ex. den händelseutveckling som ledde till regeringens beslut om en genomgripande reglering av importen av skor. Alltmer djupgående ingrepp har vi också att vänta ju mer u-länderna blir industrialiserade.

Det är därför angeläget att konsekvenserna – i första hand för svenskt näringsliv, svensk sysselsättning, råvaruförsörjning och ekonomi – analyseras utifrån olika alternativa utgångspunkter. Endast genom en sådan genomlysning av denna komplicerade problematik kan underlag skapas för de beslut som regering och riksdag kommer att ställas inför. Utan ett sådant beslutsunderlag kan man befara att statsmakterna framdeles tvingas handla i blindo.

Nr 130

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Utredningen av konsekvenserna för Sveriges del av en anpassning till beslutet om en ny ekonomisk världsordning bör naturligtvis anförts om till en parlamentarisk utredning med tillgång till framstående expertis. Det blir lätt så att utredningar som företas i ämbetsverk och departement leder till en ensidig låsning för där valda alternativ, och sedan kan man av prestigeskäl inte rubba och acceptera andra och eventuellt bättre alternativ.

Herr talman! Herr Hernelius har motiverat moderata samlingspartiets inställning till det svenska biståndet till Cuba. Jag instämmer i hans argumentering och slutsats. Låt mig emellertid säga ytterligare några ord om Cubafrågan.

Ett grundläggande drag i den svenska utrikespolitiken är att vi skall låta andra länder sköta sina egna angelägenheter. Ingen nation skall vara förmyndare för någon annan. Avsteg från den principen skadar de goda relationerna mellan länderna och kan också skada strävandena efter fred i världen. Denna svenska ståndpunkt är allmänt respekterad. Detta är inte minst fallet i de länder med vilka vi bedriver utvecklingssamarbete. Det ligger självfallet i alla staters intresse – även Sveriges – att andra stater också iakttar denna icke-inblandningsregel. Om ett land inte gör det, bör Sverige därför inte uppmuntra och stödja det landet.

Ur denna synpunkt är det fel och djupt olyckligt att fortsätta det svenska utvecklingssamarbetet med Cuba. Sedan länge har Cuba haft tekniker, militära instruktörer och rådgivare i en rad stater i Afrika, Mellanöstern och Sydamerika. Avsikten med denna verksamhet kan vara att främja tillkomsten av kommunistiska diktaturer, vare sig detta sker med eller mot folkens vilja. Enligt tillförlitliga uppgifter fanns kubaner i Guinea-Bissau redan före revolutionen i Portugal, och de var i Angola innan sydafrikanska trupper kom dit.

Den 15 april i år förekom i tysk press en uppgift om att kubansk personal tränas i ett läger i Östeuropa för verksamhet i befrielseströrelser i Sydafrika och i Europa. Det finns också många vittnesbörd om kubansk aktivitet i ett stort antal länder. Krigsinsatsen i Angola är naturligtvis den största och dyrbaraste.

Låt oss dock helt bortse från om det kan betraktas som försvarligt att ett land, som anser sig vara i behov av utvecklingsbistånd, använder sina resurser på detta sätt. Enbart det förhållandet att man så demonstrativt som i Cubafallet avviker från den icke-inblandningsregel, som Sverige anser så viktig, bör vara skäl nog för att avbryta vårt biståndssamarbete med Cuba. Jag är övertygad om att en stor majoritet av svenska folket skulle hälsa en sådan åtgärd med tillfredsställelse. En fortsättning av biståndet till Cuba skadar hela den svenska u-landshjälpens anseende och kan minska människornas vilja att ge sitt stöd åt fortsatt biståndssamarbete i stor volym.

Statsrådet Sigurdson sade i sitt anförande bl. a. att grundprinciperna för det svenska utvecklingsbiståndet är att det skall vara långsiktigt och att vi skall stå för givna löften. Jag har samma uppfattning. Men det

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

finns situationer då det är anledning att bryta även ingångna avtal. Eller menar fru Sigurdsen att vi i alla lägen skall stå vid givna biståndslöften, även om mottagarlandet kastar in stora resurser i ett dyrbart krig tusentals mil från hemmaplan? Jag tror inte att svenska folket anser det.

Med anledning av två moderata motioner har utskottet även i årets betänkande diskuterat frågan om informationen i Sverige om u-landsfrågor. Motionärernas yrkande gäller översyn av kriterierna för informationsbidrag resp. möjlighet för missionen och de humanitära organisationerna att få bidrag från SIDA:s informationsanslag. Liksom vid behandlingen i föl av likartade motioner förutsätter utskottet i år att den biståndspolitiska utredningen kommer att behandla informationsfrågorna och ta initiativ till eventuella förslag. Därmed vore det kanske inte anledning att orda mer om dessa frågor. Några reflexioner kanske dock kan vara motiverade.

Huvuddelen av de 9 milj. kr. som informationsanslaget föreslås bli nästa budgetår går till generella bidrag till studieförbunden och löntagarorganisationerna. Återstoden fördelas mellan en mängd föreningar och grupper av de mest skilda typer.

Jag har tittat på några fördelningar av det senare slaget. Enligt det material jag då gick igenom fick 74 organisationer tillhopa 759 000 kr., dvs. i genomsnitt drygt 10 000 kr. vardera till olika informationsprojekt. Beloppen varierade mellan 2 000 och 30 000 kr.

Inom SIDA har man, på grundval av dessa organisationers egna uppgifter om totalkostnaderna för det projekt som de sökt och fått bidrag till, försökt beräkna organisationernas egna insatsers värde i förhållande till SIDA-bidragens. Man har därvid funnit att organisationernas egna insatser i genomsnitt uppgår till 63 % och SIDA:s bidrag till 37 % av totalkostnaden för de undersökta informationsprojekten.

Några motsvarande beräkningar rörande de generella bidragen finns inte, vilket kan förefalla betänkligt. Det rör sig ju här om så mycket större belopp. Man har rätt att i detta sammanhang tala om att sila mygg och svälja kameler. Detta så mycket mer som det från mycket erfaret och vederhäftigt håll vid ett par tillfällen har sagts att de generella bidragen inte har någon annan karaktär än att tjäna såsom tillskott till de mottagande organisationernas allmänna administrationskostnader. Ett sådant förhållande vore allvarligt och värt att påtala. Om så är fallet, finns det verkligen stor anledning för den biståndspolitiska utredningen att ägna frågan om informationsanslagets disponering ingående uppmärksamhet.

Herr talman! Om i de kommande voteringarna i detta ärende den moderata reservationen 9 faller, kommer moderata samlingspartiets riksdagsgrupp att i andra hand rösta på mittenreservationen 8. Med anledning härav vill jag med ändring av vad som angivits i utskottsbetänkandet förklara att den till betänkandet fogade reservationen 14 av herr Hernelius och mig inte enbart skall vara beroende av bifall till reservationen 9 utan bör komma in fråga om väl reservationen 9 har fallit men kammaren där-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

efter bifaller reservationen 8. Om reservationen 14 i kontrapositions-
voteringen beträffande dispositionen av inbesparade medel på grund av
minskad landram till Cuba faller, kommer den moderata gruppen att
i andra hand rösta på reservationen 5.

Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk för att argumentera för re-
servationerna 16 och 17 vilka återstår. De är båda i sak gamla bekanta
men inte desto mindre av stor betydelse. Jag inskränker mig till att
yrka bifall till dem liksom till övriga reservationer där herr Hernelius
och mitt namn förekommer. Beträffande alla övriga punkter yrkar jag
bifall till utskottets hemställan.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Den nya ekonomiska världsordningen kommer att låta
vänta på sig alltför länge. Med knapp nöd lyckades man vid FN:s sjunde
extra generalförsamling förmå i-länderna att stå fast vid målsättningen
0,7 % av bruttonationalprodukten i offentlig u-hjälp. Man flyttar fram
tidpunkten då målsättningen skulle uppnås från mitten av 1970-talet till
slutet av decenniet. Ett av jordens rikaste och största länder – USA
– reserverar sig även mot detta åtagande. Bl. a. England och Italien lämnar
inga garantier för att de skulle nå upp till 0,7 % i u-hjälp under 1970-talet.

De östeuropeiska staterna ställer sig passiva. Eftersom de inte har något
kolonialt förflutet, anser de sig inte ha några förpliktelser att bistå u-
länderna. Vid världslivsmedelskonferensen i Rom förklarade Sovjetu-
nionens vice utrikesminister Rodinov att problemet med världssvälten
kan lösas genom höjning av produktionen av livsmedel. Världen kan
försörja 40 miljarder människor, förklarade han. Samtidigt upprättar Sov-
jet långsiktiga handelsavtal om spannmålsimport från överskottsländer.
I likhet med den övriga rika världen minskar Sovjet därigenom beroendet
av den egna produktionen och ökar i motsvarande grad importbehovet
av livsmedel.

De rika länderna har skaffat sig en energikrävande transportapparat,
som gör det möjligt att från jordens alla hörn frakta nödvändighetsvaror
och lyxartiklar till den rika världen så mycket man behöver och mera
till. Fyra femtedelar av den fisk som fångas i världshaven landas i de
rika länderna. Hälften av den fisken går till kreatursfoder, varigenom
fem sjättedelar av kalorivärdet går förlorat. Av den fisk som går direkt
till människoföda matas en stor del in i kylkedjor, som kräver så stora
investeringar att de fattiga länderna inte kan vara med.

Jämsides med denna utveckling går befolkningsökningen allt snabbare.
Människosläktet, som från tidernas begynnelse och fram till nu förökats
till fyra miljarder, kommer att fördubbla sitt antal på 30–40 år. Svälten
anmäler sig – inte punktvis på grund av missväxt eller naturkatastrof
på något enstaka håll i världen utan som ett permanent tillstånd för
stora människomassor. Med nuvarande bistånds- och handelspolitik kom-
mer enligt världslivsmedelskonferensen antalet svältande människor att
öka till det dubbla under de närmaste tio åren, dvs. från ca en halv

miljard människor nu till bortåt en miljard.

Såvitt jag kunnat uppfatta råder knappast några delade meningar om den situation jag nu försökt beskriva. Men vilka slutsatser har man kommit fram till vid de senaste årens världskonferenser och vid överläggningarna i FN:s generalförsamling?

Romkonferensens viktigaste resolution går ut på att en långsiktig lösning av u-ländernas svältproblem endast kan uppnås genom en stabil ökning av deras egen livsmedelsproduktion. Det är naturligtvis ett riktigt påstående. Men när den resolutionen används som motivering för passivitet och snålhet från de rika ländernas sida gentemot u-länderna, då tycker jag det är nödvändigt att påminna om bakgrunden till de rika ländernas välstånd. Sedan västeuropéerna löst sina överbefolknings- och svältproblem genom att tillgodogöra sig andra kontinenters resurser i form av matjord och övriga naturtillgångar, säger vi till den fattiga världen: I huvudsak måste era problem lösas genom att ni själva ökar er produktion.

Det är en ganska ofarlig resolution. Den behöver knappast märkas i de rika ländernas budget.

Det är enligt min uppfattning nödvändigt att lyfta fram de rekommendationer och åtaganden som gäller åtgärder på kortare sikt, åtgärder som även Sverige lovat att stödja.

Dit hör ett annat stycke i samma resolution som uppmanar de berörda i-länderna att genomföra en jordbrukspolitik som främjar en snar expansion av livsmedelsproduktionen. Då blir det genast litet mer komplicerat, för då kan det hända att vi tidvis drabbas av förluster på export till en världsmarknad med lägre priser än våra produktionskostnader, priser som skulle underlätta köp för de fattiga länderna. I samma resolution sägs det också att i-länderna skall ta hänsyn till inkomstnivån för producenterna, hålla rimliga priser till konsumenterna och se till att den egna jordbrukspolitiken inte motverkar ökningen av livsmedelsproduktionen i u-länderna.

Vi märker genast att det ena önskemålet på sätt och vis strider mot det andra. Det måste alltså bli fråga om avvägningar. Men huvudtanken i resolutionen måste naturligtvis vara att dessa avvägningar skall göras med hänsyn till u-ländernas bästa och inte med hänsyn till kortsiktiga eller långsiktiga fördelar för i-länderna. Varje annan tolkning av resolutionens innehåll gör hela resolutionen meningslös. Under den närmaste tioårsperioden – den som vi nu kan överblicka – kommer u-ländernas produktionsökning inte att räcka till för att hindra svälten. Därför står uppmaningen till i-länderna fast: Öka er livsmedelsproduktion så länge världen svälter!

U-ländernas egen produktion av livsmedel ökar f. n. med omkring 2,7 % om året. Den bör öka med minst 4 %. Skall detta bli möjligt, måste i-ländernas satsning på jordbruksutveckling i u-länderna tredubblas under de närmaste fem åren. 1974 gavs för detta ändamål 1,5 miljarder dollar. 1980 bör det beloppet ha ökat till minst 5 miljarder dollar.

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Det är mot den bakgrund jag nu beskrivit som folkpartiet i reservation nr 4 föreslår att FN:s jordbruksutvecklingsfond tilldelas 45 milj. kr. mer än vad regeringen föreslagit. Till FN:s befolkningsfond föreslås 10 milj. kr. mer och till livsmedels- och katastrofbistånd 25 milj. kr. mer än enligt regeringens förslag. Dessa yrkanden följs upp i reservationerna 18 och 19. Jag yrkar bifall till de reservationer jag nu har nämnt.

I motion 1129 har jag yrkat på att riksdagen uttalar sig för en förstärkning av den svenska fredskåren. Utskottet föreslår att motionen skall anses besvarad med den redogörelse utskottet lämnar i betänkandet. Jag är naturligtvis tacksam för den välvilliga behandlingen av motionen, och jag ämnar inte ställa något yrkande. Samtidigt vill jag dock uttrycka en viss besvikelse över att utskottet inte uttalat någon mening om motionsyrkandet.

Enligt utskottets redogörelse föreligger inom SIDA ingen önskan om avveckling eller förändring av rekryteringen till fredskåren. Jag vill gärna ta fasta på detta. Jag hoppas den översyn av det framtida personalbiståndet som nu pågår inom SIDA för fredskårens del skall leda till att yrkandet i min motion tillgodoses.

Den idealitet och det intresse för en personlig insats i de fattiga länderna som finns hos många unga människor bör även i fortsättningen tas till vara. En förstärkning av fredskåren ger möjlighet till detta.

I SIDA:s anslagsframställning finns i avsnittet om personalbiståndet en analys av svenskarnas benägenhet för u-landstjänst. Den beskrivningen har ett direkt samband med folkpartireservationen 15 i betänkandet, om bidrag till enskilda organisationer. SIDA skriver: "Svenskarnas benägenhet att göra u-landstjänst hämmas i högkonjunktur av att marknaden är så fördelaktig här hemma – och i lågkonjunktur av att man inte är benägen att ta risken av att lämna sin plats. Idealitet och en viss äventyrslystnad – eller att man har karriären bakom sig – är viktiga och ofta goda inslag i motiven för att ta u-landsuppdrag. Men de egenskaper som i första hand behövs för arbetet är stabilitet, samarbets- och utlärningsförmåga, dvs. det som vanligen ger högst poäng på arbetsmarknaden här hemma."

Denna beskrivning av motiven för personliga insatser i de fattiga länderna förtjänar minst två kommentarer.

För det första tyder den på att den egna karriären, hemmakonjunkturerna och i några fall äventyrslystnad utgör viktiga faktorer för de människor som går till u-landstjänst. De kan naturligtvis inte klandras för detta. Vi har ingen som helst rätt att kräva mer av u-landsarbetaren än av oss själva. För min del vill jag ändå i det längsta tro att det levande intresset för att hjälpa svältande och fattiga människor skall vara ett minst lika betydelsefullt motiv.

För det andra bör SIDA:s beskrivning av motiven för u-landstjänst jämföras med motiven som för de ideella organisationerna – främst de kristna samfundens missionärer – ut till tredje världen. Vi skall naturligtvis inte tro att motiven för människans handlande någonsin kan ren-

odlas eller blottläggas. Men så mycket torde stå klart att det inte är den egna karriären som driver missionärerna ut på missionsfältet. Utan tankar på löneklassplaceringar och karriär går de ut med det kristna budskapet. De vill dessutom hjälpa de fattiga folken på annat sätt, bl. a. genom undervisning och sjukvård.

I folkpartiets partimotion föreslås att bidraget till enskilda organisationer höjs med 25 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Vi är övertygade om att de pengar som ställs till dessa organisationers förfogande verkligen kommer u-ländernas folk till godo.

Genom missionens, fackföreningsrörelsens och Kooperationens insatser kan folkrörelser byggas upp i u-länderna. Detta kan främja den kulturella utvecklingen och uppbyggnaden av ett demokratiskt samhällssystem i en utsträckning som knappast kan övervärderas.

Folkpartiets representanter i utrikesutskottet, fru tredje vice talmannen Nettelbrandt och herr Ullsten, har i reservationen 15 yrkat bifall till förslaget om ytterligare 25 milj. kr. till de enskilda organisationernas verksamhet i u-länderna.

I förhållande till det totala biståndsanslaget är det inte fråga om större belopp än att alla välmotiverade ansökningar om stöd till de enskilda organisationerna bör kunna bifallas. Anslaget bör höjas så att den principen kan följas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 15 och i övrigt till samtliga de reservationer som stöds av folkpartiets företrädare i utskottet.

I detta anförande instämde herr Hyltander (fp).

Herr HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Vad handlar Cubafrågan om? Den handlar framför allt om två saker.

För det första gäller den att de borgerliga partierna vill skära ned eller helt klippa av ett bistånd som verkligen når ut till fattiga människor. Cuba har en mödravård och hälsovård och en skola som till skillnad från många andra u-länders når ut till de fattigaste folkgrupperna, når ut till de regioner i landet som har de minsta inkomsterna och de största svårigheterna, når ut också till bergstrakterna och glesbygderna.

Cuba för otvetydigt en politik som inte innebär att man ger mest resurser till de bäst ställda områdena, t. ex. Havannaregionen, utan att man i stället prioriterar de områden, städer och byar, som finns i de fattigaste delarna av landet. Det är otvetydigt en politik för jämställdhet som förs av den kubanska regeringen genom dess ekonomiska program.

Jag skulle vilja uppmana de borgerliga utskottsrepresentanterna: Fråga den SIDA-personal som arbetar på fältet i Cuba, om det inte förhåller sig på detta sätt: om det inte är så att biståndet till Cuba, kanske i mycket större utsträckning än andra länder som Sverige ger bistånd till, verkligen når ut till fattiga människor.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Nedskärningen med 30 miljoner eller moderaternas totala bortklippning av biståndet betyder konkret minskad mödra- och barnavård. Det är förlösningssutrustning som man tar bort. Det är spädbarnsvård som minskar. Det är en antibiotikafabrik som inte blir av eller som i varje fall får ställas på framtiden. Det är nya regionsjukhus över hela landet, men med koncentration till de fattigaste provinserna i Cuba, särskilt till bergstrakterna i Orientprovinnsen. Det är röntgenutrustning och diagnosutrustning till de sjukhusen som inte kan anskaffas på grund av att man från mittenpartiernas sida vill rösta bort 30 milj. kr. Det blir nedskärning av skolutrustning för skolbarnen, mikroskop till medicinarutbildning försvinner. Det är detta som är den konkreta innebörden i oppositionens krav på nedskärningar.

Nu sprider ju de borgerliga partierna en myt om att Cuba är ett rikt samhälle och därför inte behöver bistånd.

Cuba är ett samhälle där resurser och inkomster är relativt jämnt fördelade, men det betyder inte att Cuba är ett rikt samhälle. Att man på Cuba till stor del utrotat barnadödligheten och analfabetismen är ett stort socialt framsteg, men det betyder inte att Cuba är ett rikt samhälle.

Bara för två år sedan stod särskilt folkpartiet men också centern beredda att stödja bistånd till Cuba. Då ansåg man att den kubanska ekonomiska situationen var sådan att bistånd var motiverat, och ett bistånd på högre nivå än vad dessa partier vill ge i dag. Men för två år sedan låg sockerpriserna, som det har talats så mycket om tidigare här i debatten, 170 % högre än vad råsockerpriserna enligt Londonnotering är i dag. Cuba exporterar socker i så stor utsträckning att 80 % av landets hela export är socker. Liksom de flesta andra u-länder är Cuba beroende av en enda råvara – i Cubas fall socker. Priserna på socker var som sagt 170 % högre för två år sedan. Då var man beredd att ge bistånd till Cuba. Nu hävdar man att Cuba skulle ha nått en sådan ekonomisk situation att bistånd inte längre är nödvändigt.

För det andra vill de borgerliga partierna, vilket också framgår av de borgerliga reservationerna, bestraffa Cuba för att landet har svarat på en vädjan från Angola om militärt bistånd.

Enligt socialdemokratins mening skall Sverige inte använda sitt bistånd vare sig till politiska påtryckningar på en regering eller till bestraffningar i efterhand. Vi brukar kritisera supermakterna för den typen av biståndspolitik. Vi skall inte slå in på samma väg själva.

Dessutom finns det en fråga som i varje fall de unga centerpartisterna i CUF och de unga liberalerna, liksom de folkpartister i alla åldrar som har engagerat sig hårt i de kyrkliga organisationer som gjort en stor insats i kampen mot apartheidpolitiken i södra Afrika, borde betänka före omröstningen i kväll: Vad var bakgrunden när Cuba svarade på vädjan från MPLA? Sydafrika hade då, under förhösten 1975 – långt innan det fanns kubansk reguljär trupp i Angola – med trupper invaderat södra Angola i massiv skala. I oktober avancerade de sydafrikanska trupperna – stödda med pansar, stödda med logistiskt flyg, med Alouette-helikoptrar och

Panhardvagnar – snabbt norrut genom Angola. Det var i det läget: under en pågående sydafrikansk invasion, som MPLA begärde direkt militärt bistånd i form av trupper från Cuba, och det var då Cuba lämnade biståndet.

Jag tror att ingen här i kammaren kan påstå att Cuba har lämnat militärt bistånd för att utvidga sitt eget territorium. Det är inte så att Cuba har fört krig för att utvidga sitt lands gränser eller liknande. Skall vi då moralisera över att ett land, utan att göra det för egen vinnings skull, effektivt bidrar för att hejda den sydafrikanska apartheidregeringens invasion? Vilken inställning var och en än må ha till situationen i Angola, hur man än må politiskt värdera den, måste det stå klart att Cubas insats var avsedd som en solidaritetshandling utan syfte att nå egen vinning. Det är som en sådan solidaritetshandling som den kubanska insatsen också betraktas i mycket stora delar av den tredje världen. Tanzanias president Julius Nyerere underströk detta särskilt när han var i Sverige i början av den här månaden – första maj. Sydafrikas trupper kunde hejdas endast med hjälp av det kubanska biståndet.

Jag vill fråga dem som moraliserar i dag och dem som vill kasta den första stenen: Har det aldrig bekymrat er hur alternativet hade sett ut – att rasförtryckarregeringen i Sydafrika hade lyckats med sin militära invasion och fått utsträcka sitt välde till ytterligare ett land i Afrika? Det var det konkreta alternativet! Hur ser de unga centerpartisterna, som hävdar att de engagerar sig för MPLA, på den frågan? Jag ser på talarlistan att inte någon av de unga centerpartisterna i CUF har funnit denna debatt viktig nog att ta del i. Hur ser man på Sydafrikas roll? Hur ser de folkpartister som på 1960-talet engagerade sig mot apartheidregeringen på Sydafrikas roll i Angola?

Särskilt anmärkningsvärd är här folkpartiets omsvängning. Folkpartiet har nyligen gett ut en broschyr om sin politik som heter Sociala reformer utan socialism, där man kortfattat presenterar sin politik. I den broschyren ägnar man en sida åt internationellt bistånd. Ett enda land omnämns i folkpartiets presentation av sin politik – man säger att man inte gillar bistånd till Cuba. Det är den enda precisering som folkpartiet anser värd att göra när det gäller länderna i tredje världen. Det närmar sig enligt min mening det väl magstarka när folkpartiet i sitt yrkande här vill avslå begäran om pengar till Cuba, 30 milj. kr., för att i stället använda dessa pengar till länder i södra Afrika och för "de rörelser i detta område som verkar mot rasförtryck och för kolonial frigörelse". Hur var och en än må värdera den kubanska insatsen så borde det i vart fall vara uppenbart för folkpartiet att det är detta Cuba har gjort, och gjort just när många av de afrikanska folkens vänner i den svåraste tiden under Angolas befrielse från kolonialismen ställde sig helt vid sidan.

Och det är detta som historiskt är Västerlandets tragik. Demokratierna i industriländerna har inte givit ett stöd till de nationella rörelserna i de gamla kolonierna som underlättat självständigheten. Man har till stor del lämnat de nya nationerna i sticket i det ögonblick de bäst behövt

stöd för att kunna påbörja en fredlig omvandling efter självständigheten.

Herr talman! Västerlandet skall akta sig noga för att moralisera.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Diskussionen gäller egentligen stödet till Cuba, men herr Hellström har gått in på ett varmt försvar av den kommunistiska kubanska invasionen i Angola i stället. Jag skall dock hålla mig till det vi diskuterar här, nämligen stödet till Cuba.

Herr Hellström tog upp en del fluktuationer på sockerpriserna. Vi har utgått från Världsbankens uppgifter om per capita-inkomsten på Cuba, och den är 540 dollar. Då finns det ingen anledning att inte beakta vad vi sagt i det fallet, nämligen att nu bör biståndet till Cuba trappas ner.

Herr Hellström säger att man inte skall använda biståndet för bestraffning av Cubas utrikespolitiska aggressioner i Angola. Vi har icke – det får jag om igen upprepa – använt detta som bestraffning. Vi tog ställning långt före händelserna i Angola. Det var förra året vi sade att Cuba-biståndet skall trappas ner. Den konsekventa linjen har vi fortsatt i år. Det står ingenstans i någon handling från centerpartiet att vi skulle använda detta som ett utrikespolitiskt påtryckningsmedel på Cuba, utan det är endast så att vi kommit till den situationen, vilket också bestyrkts i dag, att man kan anse att biståndet till Cuba så småningom kan avvecklas.

Det är inte heller riktigt att fästa hela vikten vid sockret. Det utgör visserligen den största delen av tillgångarna, men det finns även mineraler och andra tillgångar. Skall man göra bilden fullständig får man säga att det finns flera tillgångar på denna ö med dess subtropiska klimat.

Sedan säger man att MPLA begärde stöd från Cuba. Det är väl lättförklarligt – man tar väl gärna emot ett sådant stöd. Statsrådet Sigurdson talade tidigare om den lagliga regeringen, men det fanns ju två regeringar. Det var först sedan Cuba hade ingripit som MPLA gick segrande ur striden, och då fick man konstatera att det bara fanns den regeringen. Tidigare fanns det två.

Jag vet inte hur det var med herr Hellströms medverkan i det fallet, men när riksdagen begärde att man skulle ge stöd åt den andra befrielse rörelsen också – FNLA – fick vi mycket riktigt av statsrådet Sigurdson året efter en förklaring att detta icke hade varit möjligt på grund av vissa praktiska svårigheter; det fanns ingen invändning i och för sig mot att FNLA skulle få stöd. Nu får vi aldrig veta riktigt vad UNITA:s och FNLA:s åsikter var, för de är besegrade och borta.

Cuba ville inte utvidga sitt territorium. Nej, säkert inte, men man ville utvidga den kommunistiska världen. Det var utan tvivel Cubas avsikt med ingripandet.

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först biståndsministern och nu herr Hellström driver såvitt jag förstår en politik som inte alls stämmer med regeringens. Den har faktiskt ganska bestämt tagit avstånd från det kubanska engagemanget i Angola. Det är det den här delen av debatten handlar om. Herr Hellström säger att anledningen till att Cuba engagerade sig i Angola var att Västerlandet här, som i så många andra liknande krisområden, svek de fria afrikanska staterna och de afrikanska befrielseströrelserna. Det senare kan jag hålla med om. Det var säkert en utlösande faktor. Med en annan politik från västmakternas sida kanske Angolatragedin inte hade behövt inträffa.

Men om nu herr Hellström tycker att Västerlandet gör för litet för länderna i södra Afrika och de befrielseströrelser som kämpar mot rasåtskillnadspolitikerna i Rhodesia och i Sydafrika, varför kommer då socialdemokraterna, utskottsmajoriteten och förmodligen också riksdagen att motsätta sig de förslag som folkpartiet för fram, förslag som just innebär att man skall öka stödet till de fria staterna i södra Afrika och till befrielseströrelserna? Det går faktiskt inte riktigt ihop.

Zambia har nämnts. Vi har tidigare ofta stött Zambia med förslag till ökning utöver regeringens förslag. Vi har gjort det just därför att Zambia, trots att landet i och för sig är ganska rikt, mätt med u-landsmått, befinner sig i en politiskt utsatt situation, inklämt som det tidigare var mellan två portugisiska kolonier, Namibia och Rhodesia. Dessa svårigheter för Zambia har delvis lättat efter Moçambiques och Angolas frigörelse, men inte helt. Det finns fortfarande skäl att stödja Zambia och just av de politiska skäl som herr Hellström åberopar.

Herr HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till herr Bengtson beträffande uttrycket BNP per capita som används på ett missledande sätt när man vill diskutera vilka u-länder som är de fattigaste.

Det är faktiskt så att ungefär 40 % av befolkningen i andra u-länder lever fattigare än BNP per capita visar för de allra fattigaste länderna. BNP per capita är inget bra mått på vilka länder som skall få bistånd. Det har heller aldrig i FN:s resolutioner avsetts att vara ett sådant mått.

Herr Bengtson säger sedan att det nämns ingenting om det militära engagemanget, att det inte ligger någon bestraffningsaktion i centerns uttalanden i reservationerna. Men det militära engagemanget nämns i reservationerna. Och hela debatten här i dag har i hög grad handlat om det kubanska engagemanget i Afrika. Då menar jag att det är ett moraliserande, ett moraliserande som vi inte skall ägna oss åt, när man vill skära ned biståndet till Cuba därför att landet hejdade den sydafrikanska invasionen.

Vidare refererar herr Bengtson felaktigt riksdagens beslut. Riksdagen uppdrog åt flyktingberedningen att se om FNLA kunde kanalisera bistånd för humanitära insatser till människorna i de områden som man be-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

härskade. Flyktingberedningen fann att så inte var fallet – inte av praktiska skäl utan i första hand därför att FNLA är en organisation som inte sysslar med sådana saker.

Jag tycker det ligger en cynism i det som ni föreslår, herr Ullsten, att vilja öka biståndet till befrielseörelserna i södra Afrika och till de utsatta länderna där genom att ta pengarna just från det enda land som faktiskt har hejdat Sydafrikas utbredande i södra Afrika. Min ståndpunkt står inte alls i strid med regeringens uppfattning. Regeringen liksom jag tror alla här i kammaren och alla vettiga människor måste beklaga och vara djupt upprörda och förtvivlade över alla krig som inträffar. Men man måste också se på bakgrunden till ett krigsutbrott. Bakgrunden är, som Sven Andersson uttalade i sitt Gävletal, att det stod klart att MPLA:s beslut att kalla på kubansk hjälp främst var dikterat av behovet att möta den sydafrikanska aggressionen. På intet sätt kunde man jämställa de båda insatserna – alltså Cubas och Sydafrikas.

Eftersom min tid är ute vill jag sluta med att säga, att utan den sydafrikanska reguljära invasionen i Angola hade det inte blivit någon kubansk militär hjälp.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Den föreslagna minskningen omnämns inte i reservationen som en straffåtgärd därför att Cuba invaderade Angola. Det är inte heller så mitt yttrande skall tolkas.

Vad herr Hellström sade om flyktingberedningen är riktigt, men faktum kvarstår att det var riksdagen som beslöt att man skulle ge stöd till FNLA. Det förändrar alltså inte situationen. Sedan är det naturligtvis riktigt att en per capita-inkomst inte är helt tillförlitlig. Men vad skall man annars jämföra med? Det är svårt att hitta någon annan jämförelsegrund, och då får man försöka använda denna. Det har också redan anförts i debatten av både herr Arne Geijer i Stockholm och mig att den svenska u-hjälpen nu till 85 % går till den kategori som FN betecknar som fattiga länder.

Jag tror vidare att herr Hellström är den förste socialdemokrat jag hört som försvarar invasionen – mot Förenta nationernas stadga – i Angola av Cuba som är medlemsstat i FN.

Herr HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Om det nu skall refereras till Förenta nationerna vill jag säga att det faktiskt är så att säkerhetsrådet har antagit ett afrikanskt resolutionsförslag, där man som enda nation fördömer Sydafrika.

Är det vidare, herr Bengtson, verkligen en rimlig u-landspolitik att säga att vi skall ge bistånd till dess att ett land får näsan över vattnet när det gäller möjligheterna att klara medborgarnas mest elementära behov i fråga om läs- och skrivkunskap, hygien och mat för barnen, så att inte majoriteten av dessa dör före tre års ålder, ofta i samband med födseln? Det är ungefär det läget som Cuba har uppnått. Är det då dags

att säga att det landet har blivit så rikt, mätt i BNP per capita, att vi skall minska på biståndet? Jag menar att det inte bör ske. Det är också till insatser på sådana områden som jag nämnt som det svenska biståndet till Cuba går.

Tydligen är det så – det tycker jag att herr Bengtsons inlägg bekräftar – att referensen i er reservation vad gäller Cubas militära engagemang i Angola är ett försök till bestraffning. Ni har i debatten först med herr Arne Geijer i Stockholm, sedan med fru Lewén-Eliasson och därefter med stadsrådet Sigurdson sagt, att ni anser att det förhållandet att Cuba ingrep och hejdade den sydafrikanska invasionen skall medföra att Cuba inte längre skall uppbära det bistånd som man nu har. Något sådant resonemang fördes aldrig om Indien när det gällde atombomben och det fördes ingen sådan diskussion om Etiopien, som om jag inte är fel underrättad deltog med trupper på främmande lands territorium under Koreakriget. Men en sådan debatt förs just och enbart när det gäller Cuba. Det är således en bestraffningsaktion.

Jag menar att man moraliserar över en insats som ändå faktiskt – det kan man studera i all västerländsk press, t. ex. i Financial Times – föranleddes av att en massiv sydafrikansk truppstyrka fanns i södra Angola på förhösten. Sydafrika företog en invasion i Angola under oktober månad, trängde långt upp och kom nära huvudstaden i samband med självständigheten. Det var då Angola begärde hjälp, och det är det som ni nu moraliserar över.

Herr andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Fru NILSSON i Kristianstad (c):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten angående anslaget till Cuba. Jag vill helt ställa mig bakom det som framhållits av centerpartiets ledamöter i utrikesutskottet.

Fru Thorsson nämnde i sitt anförande att utvecklingssamarbetet genom FN behöver vårt stöd. Jag vill gärna instämma i det påståendet, och jag är en smula orolig över den tendens som gör sig gällande i fördelningen mellan multilateralt och bilateralt utvecklingssamarbete. Jag vill också påpeka att det i centerpartiets partimotion föreslås att anslagsposten Övriga multilaterala bidrag skall höjas med 30 milj. kr. Under den anslagsposten beräknas medel för bl. a. Förenta nationernas jordbruksutvecklingsfond och vissa andra multilaterala biståndsformer. Där ingår också en särskild fond för att bistå de u-länder som har drabbats hårdast av den ekonomiska krisen.

Enligt centerpartiets mening finns det goda skäl att tillföra denna anslagspost ytterligare medel. Detta framgår av reservationen 5, som jag yrkar bifall till, under förutsättning av bifall till reservationen 8.

I centerpartiets partimotion 1975/76:727 angående en ny ekonomisk världsordning m. m. har vi även funnit anledning att ge vår syn på den

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

internationella konferens om boende- och bebyggelsemiljö som skall hållas i Vancouver under tiden 31 maj–11 juni i år, den s. k. HABITAT-konferensen. Den utgör en länk i Förenta nationernas miljöprogram men skall i huvudsak begränsas till boende- och bebyggelsemiljöfrågor.

Från centerpartiets sida har vi i motioner i riksdagen även tidigare understrukit vikten av att decentraliseringstanken får utgöra grunden för nationella och internationella åtgärder, syftande till global jämlikhet. Enligt vår mening är en i praktisk handling omsatt decentraliseringspolitik förutsättningen för att åstadkomma global jämlikhet.

Ett välkommet tillfälle att försöka få internationell uppslutning för detta syfte erbjuder HABITAT-konferensen. U-länderna framhöll vid miljökonferensen i Stockholm 1972, när beslutet om HABITAT-konferensen fattades, att de för dem akuta miljöproblemen är sådana som hänger samman med den mänskliga bebyggelsen. Den förberedande kommittén för konferensen har också som ett av flera huvudteman satt upp mänsklig bebyggelse och den naturliga miljön. Vi har i vår partimotion försökt beskriva den nuvarande utvecklingen, och jag nöjer mig därför med att här framhålla följande.

Mer än hälften av befolkningen i den rika världen bor i samhällen med mer än 20 000 invånare. Samtidigt går en ström från mindre tätorter till större städer. De största befolkningskoncentrationerna, med 7–8 miljoner invånare, växer dubbelt så fort som mindre tätorter. År 2000 kan, om utvecklingen får fortsätta i samma riktning, sammanhängande storstadsområden med upp till 30 miljoner invånare uppstå. En annan företeelse är att folkmängden minskar i stadskärnorna, medan ytterområdena växer mycket starkt. Urbaniseringen i de rika länderna är till skillnad från situationen i de fattiga länderna en följd av industrialiseringen och liksom i vårt land i många fall en följd av medvetet politiskt handlande.

I de fattiga länderna går en massiv och okontrollerad ström av människor från landsbygd till storstad. Många av de största städerna växer med 8 % per år, och en ständigt växande slum bildas.

Människoströmmen till storstäderna är i dag av sådan omfattning att storstadsbefolkningen år 2000, om denna strömning får fortsätta, kommer att vara lika stor som landsbygdsbefolkningen. Det blir här fråga om en genomgripande förändring av de fattiga ländernas hela sociala struktur. Slumområden av hittills okänd omfattning kommer att skapas, klasskillnaderna i världen och inom de olika länderna kommer att öka, stora markområden kommer att tas i anspråk för utbyggnaden av tätorterna, och viktiga områden med livsmedelsproduktion går därmed förlorade.

Om man därtill lägger miljöproblem, sociala och ekonomiska problem av den art som vi kan möta i exempelvis världens storstäder bör koncentrationspolitikens följder framstå klara även för dem som ännu lever kvar i ett ensidigt stordriftstänkande.

För mig, som företräder ett politiskt parti som år efter år i flera decennier varnat för den koncentrationsutveckling som ägt rum i vårt eget land,

framstår det faktum att det nu skall hållas en internationell konferens för att diskutera hur man skall komma till rätta med de miljömässiga problem som en sådan koncentrationspolitik fört med sig som ett klart bevis för att centerpartiet hävdade en riktig linje i detta avseende.

Det säger sig självt att vi ifrån centerns sida betraktar konferensen i Vancouver som synnerligen betydelsefull. De frågor vi drivit på det nationella planet här hemma lyfts nu upp på ett internationellt plan.

Utskottsbetänkandet redogör för förberedelsearbetet inför den förestående konferensen och slår också fast att konferensen är avsedd att vara ett forum för utbyte av erfarenheter.

Konferensen har tillkommit främst på begäran av u-länderna. Dessa skall genom konferensen kunna skaffa sig ett bättre faktaunderlag inför uppgiften att välja utvecklingsstrategier på det centrala samhällsområde som boende- och bebyggelsemiljön utgör.

Utskottet säger: "I-ländernas framgångar och misstag på detta område kan bli en värdefull del av detta faktaunderlag, även om dessa erfarenheter ofta inte går att direkt tillämpa på de förhållanden som råder i u-länderna." Jag vill starkt understryka detta uttalande.

HABITAT-konferensen erbjuder ett enastående tillfälle att försöka vända den centraliseringspolitik som vägleder alltför många länders nationella handlande. Kan dessa länder övertygas om att denna centralisering inte i längden kan tillåtas fortsätta har vi tagit ett steg framåt på vägen mot ett decentraliserat världssamhälle – ett samhälle som är bäst ägnat att ge människorna arbete samt social och ekonomisk trygghet.

Herr talman! Jag har vid dagens debatt framfört dessa synpunkter inför Förenta nationernas HABITAT-konferens med den förhoppningen att regeringen skall ta fasta på dem vid konferensen, som snart tar sin början, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Vad gäller övriga punkter ber jag att få yrka bifall till samtliga reservationer som centerpartiledamöterna i utskottet står bakom och i övrigt till utrikesutskottets hemställan.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Minst en tredjedel av världens befolkning svälter och minst en miljard är analfabeter. I många länder är det fler som svälter och fler som är analfabeter nu än för tio år sedan. Misären och okunskapen ökar i absoluta tal på samma gång som befolkningen ökar.

I denna situation, som så ofta tidigare, framträder kyrkoherde Malthus, lika fräck och obekymrad om fakta som 1798, då han hävdade att befolkningen tillväxer i geometrisk progression samtidigt som jordens resurser bara ökar aritmetiskt. Sedan dess har som bekant många av jordens folk, bl. a. Sveriges, gått från massfattigdom och svält till ett relativt välstånd för majoriteten av befolkningen samtidigt som de mer än fördubblat sin medellivslängd och mångdubblat sitt befolkningstal.

Kyrkoherde Malthus moderna lärjungar formulerar inte sällan sina katastrofteorier på ett skenbart radikalt språk. Men om Malthus nu ibland

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

uppträder i en falsk röd kappa, gör han knappast större intryck på arbetarklassen i något land än han gjorde de närmaste decennierna efter sin bombastiska debut 1798. Kropparbetarna, de som kämpar för en bättre framtid för sig och sina barn, har lyckligtvis en stark tilltro till den vetenskapliga och tekniska utvecklingen och en sund skepsis till populistiska kotknackare.

När eländet existerar mitt i allt överflöd, är det verkligen inte lätt att övertyga arbetarklassen och de förtryckta folken om att jordens resurser håller på att ta slut. Det finns skäl att åter och åter erinra om att nöden inte är begränsad till u-länderna. Den finns i massformat i de flesta kapitalistiska industriländer. I England beräknas minst 20 000 personer ha dött av kyla och undernäring den gångna vintern. I USA finns officiellt 10 miljoner arbetslösa – det är en kronisk arbetslöshet som sedan många år varit av samma storleksordning. Minst hälften av alla färgade ungdomar i USA under 25 år går arbetslösa. Pensionärer letar efter mat i bättre lottade medborgares soptunnor. Konventionellt räknar man sedan ett tiotal år med att 30 miljoner av USA:s befolkning lever under existensminimum, men siffran kan vara mycket större.

I diskussionen om u-ländernas fattigdom har utrikeshandeln med all rätt haft en framskjuten plats. Men orättvisa handelsbetingelser är inte den viktigaste enskilda faktorn i underutvecklingen. Bättre priser på u-ländernas råvaror kommer inte automatiskt att leda till utveckling. Bättre priser kommer i många fall och i många länder att göra det möjligt för utländska företag, främst de multinationella bolagen, som äger huvudparten av gruvorna och plantagerna, att pumpa ut ännu större profiter från de u-länder där de är de verkliga maktthavarna.

Underutvecklingens och massfattigdomens huvudorsak är att utländska bolag äger de viktigaste naturtillgångarna och de viktigaste produktionsmedlen och vanligen också behärskar handeln och valutaflödet. Ett litet korruperat toppskikt av politiker och byråkrater i många u-länder ser till att de multinationella företagen har idealiska arbetsbetingelser. Det senaste året har en mängd fakta kommit i dagen om hur Northrop, Lockheed, Gulf, Exxon, United Brands och många andra USA-baserade bolag betalat ut miljarder i mutor och handtryckningar till sådana personer i ledande funktion som hjälpt dem att göra profitgivande affärer och driva den neokolonialistiska folkförtryckande politik de behöver för att göra dessa affärer.

Ett särskilt kapitel vore värt att skriva om de multinationella jättarna i livsmedels- och läkemedelsbranscherna. Vid 1975 års World Health Assembly angreps läkemedelskoncernerna i skarpa ordalag av Världshälsoorganisationens generaldirektör dr Halfdan Mahler. "Läkemedel som inte godkänns för försäljning i ursprungslandet – eller som dragits bort från handeln av säkerhetsskäl eller för att de är överksamma – exporterar och marknadsförs ibland i u-länder", sade han. "Produkter som inte håller kvalitetskraven i det exporterande landet, däribland produkter som överskridit datumstämpeln, exporterar inte sällan till u-länder, som

saknar möjlighet att göra kvalitetskontroll.”

Sedan oktoberrevolutionen 1917 har världen krympt för dessa hänsynslösa förtryckare och profitörer. Under de senaste 20 åren har ett stort antal tidigare kolonier tillkämpat sig internationellt oberoende, och många av dem har slagit in på en socialistisk eller icke-kapitalistisk väg. De nationella befrielseströrelserna har, både under sin kamp för att bli kvitt kolonialister och imperialister och – senare – under sin kamp för ekonomisk och kulturell utveckling, fått ett enormt bistånd från de socialistiska staterna. Gunnar Myrdal skrev ironiskt för många år sedan – jag måste citera ur minnet eftersom jag inte har haft boken till hands i dag – att de kapitalistiska staternas intresse för bistånd till u-länderna skulle ha varit obefintligt eller ha kommit mycket senare om inte dessa först fått bistånd från Sovjetunionen och andra socialistiska stater.

I den aktuella biståndspropositionen upprepar regeringen de principer som sedan länge formulerats i budgetpropositioner och biståndspropositioner, nämligen att biståndet bör gå till de fattigaste länderna men att fattigdomen inte ensam bör vara utslagsgivande vid valet av mottagarländer för utvecklingsbistånd. Sverige bör i första hand söka samarbeta med länder, vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra strukturförändringar för ekonomisk och social utjämning. Det är en princip som jag accepterar.

Denna princip har sedan några år ifrågasatts av de borgerliga partierna. De folk som kämpat sig fria från exploatering och korruption och snabbt utvecklar ekonomi, undervisningsväsen, hälsovård etc. skall tydligen bestraffas genom att berövas svenskt bistånd. Mats Hellström var inne på detta tidigare när han talade om att dessa länder fortfarande är fattiga, även om befolkningen i sin helhet har nått en nivå som den aldrig hade nått tidigare. Centern och folkpartiet har i reservationen 8 gått in för en minskning av biståndet till Cuba, och moderaterna kräver i reservationen 9 att Cuba inte skall få något bistånd alls. Moderaternas reservation 10 är diffus men bör väl tolkas som en opinionsyttring mot biståndet till Vietnam.

Både i reservationen 9 och i herr Hernelius anförande i den här debatten tidigare i dag har talats om ”den kubanska interventionen” i ”inbördeskriget i Angola” i fördömande ordalag. Cubas bistånd till Folkrepubliken Angola används av moderaterna och tydligen också av övriga borgerliga partier som argument mot svenskt bistånd till Cuba. Argumentet saknar varje stöd i folkrätten. Den s. k. ”andrergering” som förste vice talmannen Bengtson talade om för en stund sedan var tillsatt av och satt i knäet på den sydafrikanska apartheidregimen och försvann om möjligt snabbare än Sydafrikas trupper försvann från Angola. När Cuba i början av november 1975 på vädjan av det angolanska folkets legitima ledning sände trupper till hjälp hade Angola sedan månader invaderats av stora reguljära truppstyrkor från Zaire och framför allt från Sydafrika. Jag har tidigare här i kammaren redogjort för detta, och Mats Hellström har just gett en korrekt och engagerad skildring av dessa hän-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

delser i Angola. Kriget i Angola under det gångna året var inte mer ett inbördeskrig än kriget mot quislingregimen och den tyska ockupationsmakten i Norge 1940–1945. Kriget i Angola under det gångna året var det angolanska folkets andra befrielsekrig sedan det vunnit det första i och med att den portugisiska kolonialregimen, stödd av samtliga NATO-stater, hade bringats till kollaps den 25 april 1974.

I denna debatt finns det ingen tidsmarginal för en historisk återblick: Men jag hoppas livligt att någon ung historiker går igenom riksdagstrycket för ett par decennier och ägnar särskild uppmärksamhet åt de olika partiernas intresse för främmande trupper i Angola under 1950- och 1960-talen. År 1959, då Sverige tillsammans med sex andra stater, däribland det fascistiska Portugal, undertecknade det s. k. Stockholmsavtalet och upprättade EFTA, är ett speciellt intressant år. Det krävdes mycket moderat och liberal eau-de-cologne för att göra den portugisiska kolonialmaktens stank av blod och napalm så litet märkbar som möjligt i de fina demokratiska västeuropeiska salongerna.

Cubas representant i FN:s säkerhetsråd Ricardo Alarcón gav i säkerhetsrådets debatt om Angola den 30 mars i år en utförlig historik, där han erinrade om de 500 år som Angola var under de portugisiska slavhandlarnas välde och de 500 år av kamp som förenade det kubanska folket med det angolanska. Angolas kuster bevitnade, sade han, hur människor jagades, hur invånarna brutalt slets bort från sitt land och fördes över Atlanten för att bli slavar. "Miljoner angolaner släpades på detta sätt till karibiska plantager och bidrog med sitt arbete och sina lidanden till att bygga nya nationer ---. Under fem sekler gjorde de ett intensivt motstånd ---. Deras rebelliska anda, alltid närvarande i slavupproren på det koloniserade Cubas plantager, var en av de centrala rötterna i den kubanska nationens utveckling."

Jag har citerat detta ur Alarcóns tal i säkerhetsrådet.

Alarcón redogjorde också för befrielsekampens två militära sidor. Både de angolanska frihetskämparna och de portugisiska förtryckarna hade sina allierade i den befrielsekamp som började i och med MPLA:s grundande 1956. Alarcón sade:

"De socialistiska länderna, de afrikanska folken och alla progressiva krafter hjälpte MPLA i denna kamp, där alla odds var emot den. Imperialisterna, rasisterna och alla reaktionärer och förrädare hade en aktiv roll vid Portugals sida i dess försök att förinta MPLA."

De som kom till det angolanska folkets hjälp när imperialisterna och deras rasistiska legoknektar var på marsch och nått nästan fram till Luanda förtjänar att hyllas, inte att smädas.

Beträffande Laos och Vietnam måste jag fatta mig kort med hänsyn till den starkt begränsade talartiden. Vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida motionerat om ett kraftigt bistånd till dessa två länder sedan många år, och vi har med stor tillfredsställelse noterat att biståndet kvantitativt sett kommit allt närmare de krav vi ställt. Vi vet – åtskilliga av oss från besök i dessa länder – hur välkommen hjälpen har varit

och hur väl den har använts. Samtidigt är vi intensivt medvetna om de enorma behov som dessa länder har, efter krig som varat under en generation och efter historiens mest långvariga och massiva bombningar. Det är mot denna bakgrund som vi i motionen 1133 hemställer om att biståndet till Demokratiska republiken Vietnam uppräknas till 300 milj. kr. och till Republiken Sydvietnam till 150 miljoner, med andra ord sammanlagt 450 milj. kr. till det återförenade Vietnam. I motionen 1136 hemställer vi om att biståndsbeloppet till Laos höjs till 50 milj. kr. Jag yrkar bifall till dessa båda motioner.

I motionen 1152 har jag och mina medmotionärer föreslagit en lag om rätt för universitetsinstitution och annan institution inom den statliga sektorn att lämna internationellt bistånd, alltså en motsvarighet till 1975 års lag om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp. Den gällande lagen, liksom den vi föreslagit, avser sådan sjukvårdsutrustning, laboratorieutrustning, vetenskaplig litteratur osv. som kan avvaras. Det finns ju mängder med material och litteratur som utrangeras varje år och ersätts genom nyanskaffning. Jag förstår inte de argument som utrikesutskottet har mobiliserat för att avstyrka motionen. Som det nu är kommer den utrangerade materielen ofta inte till någon vettig användning alls, även när den är i sådant skick att den mycket väl skulle kunna användas i ett u-land.

Jag yrkar bifall till motionen.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LANGE (s):

Fru talman! Jag har antecknat mig på talarlistan för att säga något om ett av de allra viktigaste instrumenten för stöd åt utvecklingsländerna i deras kamp för tryggare levnadsvillkor för den majoritet av människor som lever i dessa länder. För dem är Världsbanken och övriga institutioner som brukar sammanföras under beteckningen Världsbanksgruppen av stor betydelse. De är ytterst viktiga organ för förmedling av finansiella resurser. Detta tror jag alla måste erkänna – även de som ställer sig kritiska till många yttringar av den politik som Världsbanken varit ansvarig för.

Vad vi än tycker om den verksamhet Världsbanksgruppen driver vet vi ändå att den med en årlig utlåning på 26 miljarder kr. utgör den viktigaste finansieringskällan för u-ländernas utvecklingsansträngningar. De flesta u-länder, ja, praktiskt taget alla, har insett detta och har av detta förhållande dragit slutsatsen att de bör ansluta sig till Världsbanken och bibehålla sitt medlemskap, trots att åtskilliga av dem varit starkt och öppet kritiska mot mycket av vad Världsbanksgruppen företagit sig. De har samtidigt för egen del krävt ett större inflytande över Världsbankens verksamhet. Hittills har dessa ansträngningar varit förgäves, även om u-länderna inte saknat stöd i sina försök att få ett vidgat in-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

flytande.

Också i år möter vi en gammal bekant i vpk-motionen på detta område. I den yrkas det på nytt att Sverige skall lämna banken och upphöra med anslagen till Internationella utvecklingsfonden, IDA. Den här frågan har, fru talman, diskuterats flerfaldiga gånger här i kammaren. Under mindre än ett år har det svenska samarbetet med Världsbanksgruppen varit föremål för debatt inte mindre än tre gånger, bl. a. med anledning av ett par interpellationer. Därför tror jag knappast man kan tillföra den här debatten något nytt i dag. Jag skulle då i och för sig kunna nöja mig med att instämma i utskottets avslagsyrkande när det gäller den här motionen av herr Hermansson m. fl. Men när jag nu tagit till orda vill jag ändå säga ytterligare ett par ord.

Jag har verkligen lagt ned möda på att försöka förstå vpk:s ståndpunkt. Men ju mer jag funderar, desto obegripligare har jag funnit den. Vpk är inte ensamt om att vara missnöjd med en del av bankens politik. Bankens vägran att bistå Allende, lånen till juntans Chile och satsningen på andra reaktionära förtryckarregimer som har terrorn som vapen har såvitt jag vet alla utrikesutskottets ledamöter tagit avstånd från. Det har också den svenska regeringen länge gjort utan att det mött några gensagor från företrädare för oppositionen. Våra ansträngningar har bl. a. tagit sig uttryck i att våra företrädare i bankens styrelse och andra organ i Världsbanksgruppen strävat efter en demokratisk ordning och försökt begränsa det inflytande som Förenta staterna har på bankens politik. Det har mött en växande förståelse. Bakom våra senaste framstötter slöt faktiskt alla de nordiska länderna upp och andra visade, som jag sade, en växande förståelse för denna ståndpunkt.

Menar verkligen kommunisterna att vi kan ändra bankens politik genom att utträda ur den? Har ni inte observerat att u-länderna står kvar i Världsbanksgruppen och därtill har gjort klart för oss att vi bör behålla vårt medlemskap och påverka verksamheten i dessa institutioner i progressiv riktning? Anser ni verkligen i vpk att ni bättre förstår och tillvaratar u-ländernas intressen än de själva gör? Herr Måbrink gick, om jag hörde rätt, så långt att han uttalade sig för att Sverige inte bara skulle lämna Världsbanken och de till den knutna institutionerna utan därjämte också överge OECD och t. o. m. GATT. Den ståndpunkten beträffande Världsbanken går emellertid stick i stäv med vad u-länderna själva har velat. Jag kan inte se vpk:s ståndpunkt som annat än en utväxt av den leninistiska elitteorin, som rättfärdigar minoritetens diktatur.

Förståelsen för den ståndpunkt som den svenska regeringen har intagit och de riktlinjer efter vilka våra företrädare i Världsbanksgruppen arbetar har vuxit också bland andra än utvecklingsländerna. Också industriländerna får mer och mer upp ögonen för nödvändigheten av en förändring i bankens politik. Men det kanske dröjer innan vi har nått dit, innan den dag kommer då Världsbanksgruppen ändrar sin politik. Det kan ta tid. Det fordrar tålmod. Men tålmod behöver inte vara en fiende till framsteg. Att följa vpk vore att ge upp. Vi bör i stället enligt min mening

hålla ut. Då kommer vi också, det är jag övertygad om, att få uppleva segern.

Ännu ett påpekande kan vara på sin plats. Man bör skilja på Världsbanken och IDA. Det är inte samma sak, även om USA i båda har en mycket betydande röstandel. Bankens uppgift är ju att ställa finansieringsresurser till u-ländernas förfogande. Dessa resurser får banken genom upplåning på den internationella kreditmarknaden. IDA är ett mellanfolkligt organ för bistånd genom omfattande långivning på synnerligen gynnsamma villkor till de fattigaste u-länderna, de med mindre bruttonationalprodukt än 375 dollar per invånare och år. Några svenska biståndspengar går inte till banken, endast till IDA.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under avsnittet 4 och avslag på yrkandet i motionen 730. Om bifallsyrkandet till den motionen ännu inte framförts i dag, kommer det säkert att ställas i den fortsatta debatten.

Till sist några ord om reservationen 17, i vilken begärs att systemet med investeringsgarantier utsträcks omedelbart och att ett utvecklingsbolag i samarbete mellan stat och enskilda inrättas.

Båda dessa frågor är föremål för överväganden i den biståndspolitiska utredningen. Dessa krav har framförts förut, och då har man hänvisat till biståndsutredningen. Jag tror att det var 1974 som det fanns en högerreservation på denna punkt. Utskottsmajoriteten avstyrkte emellertid yrkandet med hänsyn till biståndsutredningen. Det gjorde även folkpartiet, men i år finner jag till min förvåning att folkpartiet ställt sig bakom högerreservationen på den här punkten och yrkar på att systemet med investeringsgarantier – oavsett den biståndspolitiska utredningen – utvidgas redan nu. Vidare vill man att den något kontroversiella frågan om ett utvecklingsbolag snabbt skall lösas. Det är sålunda en ändring som jag har litet svårt att finna någon förklaring till.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan i avsnittet 10 och sålunda avslag på höger- och folkpartireservationen. Jag yrkar sålunda även avslag på vpk-förslaget att investeringsgarantisystemet skall slopas.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bara påpeka att herr Lange i sitt anförande gjort sig skyldig till en felsägning eller felläsning, vilket det nu var. Han har systematiskt talat om en "högerreservation". Det finns ingen högerreservation, utan det är fråga om moderata reservationer, herr Lange.

Herr LANGE (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag är ledsen. Jag hade inte något färdigt manuskript, men väl vissa anteckningar. Jag ber herr Turesson om ursäkt för att jag använde det gamla namnet. Det berodde på att jag ibland har svårt att se den verkliga, den sakliga skillnaden mellan det gamla högerpartiet och det nya moderata partiet.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag hade inte tänkt beröra Cuba i mitt anförande. Men eftersom flera talare i ett rätt högt röstläge har debatterat det ämnet, har jag ett behov av att lägga till några synpunkter.

Jag vill inte förneka att biståndsanslaget till Cuba har varit ett bekymmer för oss i folkpartiet. Vi i folkpartiet har betraktat hjälpverksamheten till Cuba som något av ett mönster. Det bistånd som Sverige lämnar – i pengar, i varor och i rådgivning – har kommit landet till godo på ett utomordentligt sätt. Biståndet har också varit självgenere- rande; det har skapat mångdubblade resurser inom de områden där det satts in.

Nu har Cuba totalt haft en god social och ekonomisk utveckling. Landet ligger klart över den gräns där den svenska biståndsverksamheten bör övergå till andra verksamhetsformer på det ekonomiska och sociala om- rådet. Vi har här ett analogt förhållande till Tunisien.

Nu anser vi att regeringen skall ta det initiativ som behövs för att avveckla biståndsverksamheten och i stället inrikta ansträngningarna ex- empelvis på det handelspolitiska samarbetet.

I fallet Cuba finns det emellertid en svår komplikation i våra bistånds- politiska förbindelser. Cuba har gått in med trupper och materiel i in- bördeskriget i Angola. Det finns en mycket stark opinion i detta land, som anser att Sverige inte skall bidra till krigspotentialen i ett krigförande land.

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi hanterar den svenska opinionen då det gäller biståndsverksamheten med den största varsamhet. Jag tror att den opinionen trots allt är rätt bräcklig. Jag vet att stora grupper, som tidigare helhjärtat har stött våra insatser i u-länderna – också med personliga uppoffringar – betraktar det som en svår utmaning att Cuba anser sig ha ekonomiska och tekniska resurser och vill satsa sin ungdom i ett krig långt borta i en annan del av världen. Cubas ungdom har redan tidigare dött på slagfältet i kamp för sin egen frihet. Det är nödvändigt att markera även denna inställning, när vi debatterar bi- ståndet till Cuba.

Fru talman! Jag vill också ge ett par glimtar från det fält som dagens debatt handlar om, nämligen våra insatser för att hjälpa de fattiga län- derna. För något år sedan besökte jag en missionsstation i Tanzania. För att komma dit hade jag och mitt sällskap gjort en bilresa på fem timmar med jeep. Vi färdades genom ett landskap, som var märkt av den stora bristen på vatten. Växtligheten var brun och förtorkad, och vid sidan av vägen låg rester av djur, som dukat under för torkan. Vi passerade också några byar som låg strategiskt placerade vid något vat- tenhål eller hade ett mer sankt område i grannskapet, där man hämtade vatten och där djuren kunde hitta något bete och släcka sin törst. Det utmärkande för dessa byar var att man inte hade tagit till vara möj- ligheterna att använda det vatten som fanns. Man hade inte byggt riktiga brunnar eller anordningar för bevattning av det förtorkade landskapet.

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Så kom vi fram till den by där missionsstationen låg. På stationen tjänstgjorde fem svenskar. Där fanns en lärare, hans hustru som var sjuksköterska och tre andra medhjälpare. De och deras föregångare hade åstadkommit underverk på platsen. Byn var en grönskande oas. Bostäderna var av bättre standard än vi sett på andra håll under färden. Det fanns ordnad skolgång samt tillgång till sjukvård, och man fick ett klart intryck av vad denna missionsstation åstadkommit genom att sprida kunskap och handfast hjälp till människorna i omgivningen.

Ett annat besök gällde Kenyatta National Hospital i Nairobi. Sedan 1967 har Karolinska institutet i Stockholm haft översynen över ett projekt, där man kort uttryckt arbetat på att förbättra möjligheterna till behandling av olika former av cancer i denna del av Östafrika. Till att börja med skedde finansieringen av projektet genom insamlade medel, bl. a. från vissa fonder. Men fr. o. m. 1971 har SIDA övertagit avlöningen av personalen, medan Karolinska institutet fortfarande sköter rekryteringen.

Den svenska personalen har haft till uppgift att bedriva och lära ut praktisk sjukvård på detta specialområde, att utbilda den inhemska personalen för olika uppgifter och att vara rådgivare då det gäller utbyggnaden av detta sjukhus till ett fungerande sjukvårdscentrum för cancersjukdomar i östra Afrika. Man kan säga att detta sjukhus i dag fungerar som ett fullgott sådant centrum. Tidigare har det inte funnits någon möjlighet för t. ex. kvinnor med underlivscancer att få någon hjälp. Har sjukdomen konstaterats, har det bara varit att vänta på det oundvikliga slutet, om inte den sjuke tillhört den lilla grupp som kunnat resa till Europa för att lägga in sig på någon av klinikerna där.

Kapaciteten är naturligtvis med våra måttstockar förfärande liten i förhållande till befolkningsunderlaget, men några siffror kan i alla fall ge en belysning av vad som uträttas här. 1974 hade man nära 10 000 patientbesök, och man gav 12 000 strålbehandlingar. Man hade patienter från hela Östafrika, sammanlagt från tio länder. Av patientunderlaget var 90 % afrikaner, 6 % asiater och 2 % europeer.

Detta arbete fick sin början genom att en grupp läkare från Sverige gjorde ett besök i Nairobi. De var där i ett strikt vetenskapligt syfte. De fångades av det behov av sjukvård som fanns inom deras eget specialområde, och de fortsatte efter hemkomsten till Sverige att verka för möjligheten att hjälpa människorna i den här delen av världen. Med den vettiga kombinationen av medmänsklighet i känsla och gärning, insatser från enskilda och organisationer och stöd från SIDA har de resultat som jag nu skildrat kunnat åstadkommas – resultaten på missionsstationen och resultaten på det här sjukhuset.

Fru talman! Biståndsverksamheten är inte en exklusiv angelägenhet för ett fåtal experter i utrikestjänst, inte enbart för politiker i anslagsbeslutande position, det är något som angår alla människor i vårt land – vi som haft fördelen att ha en lång och tryggt framåtskridande utveckling bakom oss och ett välstånd där vi, sett med de människors ögon som bor i u-länderna, vadar omkring i ett materiellt överflöd.

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Vad man önskar i det här sammanhanget är ett helt annat och massivare engagemang från hela svenska folket i den viktiga frågan om hur vi skall kunna hjälpa våra bröder och systrar som lever i svält och misär, i analfabetism och i djup okunnighet i de länder som går under beteckningen u-länder.

Jag återkommer till vad jag sade inledningsvis beträffande Cuba. Det är viktigt att vi hanterar den här opinionen med den största varsamhet. Att det finns känsla och mottaglighet för det nödvändiga att hjälpa våra fattiga medmänniskor på andra ställen i världen framgår bl. a. av det stora engagemang som visade sig i den massiva uppslutningen kring den insamling som gjordes för litet mer än ett år sedan genom bl. a. kyrkan, då en mycket svår svält drabbade länderna i främst Östafrika.

Med de exempel som jag beskrev inledningsvis ville jag också visa hur mycket som kan åstadkommas genom initiativ från ideella organisationer av olika slag och från enskilda människor och vilken effektivitet den hjälpen kan uppnå, om man låter dessa strävanden få stöd från den officiella delen av den svenska biståndsverksamheten. Jag vill betona att vi i folkpartiet inte tror att denna typ av hjälpverksamhet på något sätt kan sköta huvuddelen av det svenska biståndet, men den är ett värdefullt komplement och den förtjänar ett helhjärtat stöd. Den har också en engagerande spridningseffekt här i Sverige där den skapar förståelse och engagemang för den biståndsverksamhet som Sverige i stort bedriver.

I reservationen 15 yrkar folkpartiets representanter i utskottet på att bidraget till enskilda organisationers biståndsverksamhet uppräknas med ytterligare 25 milj. kr. Motiveringen i reservationen är att man med det här anslaget når stora resultat till en relativt liten kostnad. Det är alltså väl använda pengar, och sett i förhållande till det totala biståndsanslaget rör det sig om små belopp. Man bör upprätthålla principen att inga välmotiverade ansökningar om stöd skall behöva avslås på grund av brist på medel.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis beröra reservationen 17 med fru Nettelbrandt som första namn. Det gäller u-landsinvesteringar och u-ländernas industrialisering. Utskottet anför i det här sammanhanget att biståndspolitiska utredningen redan behandlar investeringsgarantisystemet, men vi anser att det inte kan vara något hinder för att utvidga systemet så att det omfattar alla u-länder.

Min motivering är att den differentierade mindre industrin kan göra stora insatser här och är mest betydelsefull för utvecklingen i u-länderna. Om svenska företag uppmuntras att investera i u-länderna överförs inte enbart kapital utan även kunskaper på de tekniska, industriella och kommersiella områdena. Dessutom skapas nya sysselsättningsstillfällen och försörjningsmöjligheter för stora grupper av mottagarlandets befolkning. Det är således enligt vår uppfattning ett både bra, billigt och lättadministrerat komplement till andra biståndsinsatser. Man skall också pröva utvecklingseffekten i varje särskilt fall. Det är viktigt att man håller

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

kontroll och ser till att pengarna blir använda på rätt sätt.

Det är mot denna bakgrund som jag vill tillstyrka motionen 2055 i den del som gäller investeringsgarantisystemet. I samma motion föreslås också upprättandet av ett utvecklingsbolag med syfte att bidra till investeringar i u-länderna. Vi tror att ett sådant bolag kan få stor betydelse för u-ländernas industriella utveckling. Det skulle kunna ställa medel och vid behov expertis till förfogande redan på planeringsstadiet, och det skulle kunna förmedla krediter för investeringar. Det skulle genom tillskott av riskkapital kunna medverka i direkta investeringar i u-länder tillsammans med svenska företag och u-landsföretag i samarbete. I vissa fall skulle det kunna träda in med ett övergripande ansvar, inte minst för att medverka till att inriktning och finansiella villkor i projekten utformas på för u-landet lämpligt sätt. Man kunde också få värdefulla synpunkter på bildandet av ett sådant samverkande bolag. Att detta kan ha ett visst värde har bl. a. industribiståndsutredningen redovisat i sitt delbetänkande. Där har man tagit upp denna fråga och ställt sig synnerligen positiv. Man är tydligen inne på liknande tankegångar.

I motionen 2055 föreslår vi alltså att regeringen efter vederbörlig beredning skall lägga fram förslag om ett utvecklingsbolag. Jag vill därför tillstyrka reservationen 17.

Fru talman! I övrigt vill jag tillstyrka de reservationer som är underskrivna av folkpartiets representanter i utrikesutskottet.

I detta anförande instämde herr Sellgren (fp).

Herr PALM (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet för att närmare kommentera de tre reservationer som handlar om internationella biståndsprogram, reservationen 6, livsmedelsbiståndet, reservationen 18, samt reservationen om katastrofbiståndet som har nr 19 i utskottsbetänkandet. Kanhända blir mitt inlägg något mera sifferbemängt än herr Ångströms.

I samtliga dessa fall är det fråga om reservationer som avlämnats av utskottets folkpartister och som innebär att man vill sträcka sig längre än utskottets majoritet.

Det har tidigare i debatten här i dag erinrats om att folkpartisternas yrkanden innebär ett påslag med ytterligare 150 milj. kr. för utvecklingshjälpen utöver de 3 122 milj. kr. som regeringen och utskottsmajoriteten föreslår.

Beträffande reservationen 6 yrkar reservanterna fru Nettelbrandt och herr Ullsten att anslaget till FN:s jordbruksutvecklingsfond bör höjas med 45 milj. kr. utöver budgetpropositionens förslag för detta ändamål. När utskottet diskuterade vår medverkan i denna jordbruksutvecklingsfond som är under uppbyggnad, kunde alltså många frågor ställas. Diskussionerna om hur fondens statuter skall utformas har varit omständliga. Detta tar sig uttryck i utskottets skrivning, där det framhålles att vi alltså väntar på att få se denna fond förverkligad enligt de beslut

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

som fattats.

Den gällande målsättningen innebär för fonden i dess helhet att bidragsutfästelserna skall uppgå till 1 miljard dollar. När förslag till skrivning behandlades i utskottet var utfästelserna från de deltagande länderna uppe i 360 miljoner dollar. Den nu aktuella siffran är, enligt de uppgifter som jag fått i dagarna, ca 900 miljoner dollar.

Sverige, som har utvecklat stor aktivitet på detta område, befinner sig som bekant mycket högt på listan över de bidragsgivande nationerna. Sveriges bidrag föreslås bli 100 milj. kr., eller ca 22 miljoner dollar, som framgår av propositionen.

Utskottet understryker i sin skrivning att det "svenska bidraget får slutligt fastställas när klarhet nåtts om storleken av bidragsutfästelserna från de stora givarländerna". Utskottet gör detta uttalande bl. a. mot bakgrunden av vårt behov av ökad klarhet om fonden och med hänsyn till den tröghet som många ekonomiskt välställda länder ger uttryck för när det gäller att i praktisk handling visa att man verkligen menar allvar med de beslut som fattas vid stora högtidliga internationella konferenser. Att i ett sådant läge f. n. bevilja anslag utöver regeringens förslag skulle ingalunda öka trycket också på andra – enligt vår mening självklara – givarländer. Om riksdagen följer utskottsmajoritetens förslag håller vi dörren öppen för att längre fram öka de svenska biståndsinsatserna om fonden visar sig bli ett effektivt instrument för u-ländernas utveckling.

Jag yrkar därför bifall till vad utskottet har att anföra på denna punkt.

Vidare yrkar samma reserverter under denna punkt att anslaget till FN:s befolkningsfond ökas med ytterligare 10 milj. kr.

Regeringsförslaget – som utskottets majoritet ansluter sig till – innebär en ökning för nästa budgetår med 5 milj. kr. till 30 milj. kr. I fjol svarade Sverige för 8 % av de sammanlagda bidragen.

Även på detta område spelar Sverige en mycket aktiv roll, som bl. a. framgår av att vårt land har en plats i befolkningsfondens styrelse. I allt är det svenska biståndet på befolkningsområdet betydande – utskottet erinrar om att det nu uppgår till 142 milj. kr.

Det är meningen att befolkningsfondens arbete skall diskuteras och analyseras inom de närmaste veckorna – enligt uppgift i juni månad. Avsikten är att få ökad klarhet om på vilket sätt hittillsvarande projekt utförs och vilka riktlinjer som skall gälla för framtiden. I avvaktan på att dessa frågor behandlas vill utskottet inte gå längre än till den anslagsökning som upptas i budgetpropositionen.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag även på denna punkt.

I reservationen 18 behandlas livsmedelsbiståndet. Där yrkas att Sveriges bidrag med vete för internationell beredskapslagring höjs från de 40 000 ton som regeringen föreslår till 50 000 ton under en treårsperiod.

Utskottet erinrar om att den "kvantitet vete som Sverige sålunda åtagit sig att hålla i beredskap motsvarar 8 % av den katastrofreserv på 500 000 ton som efter världslivsmedelskonferensens principbeslut uppställts som internationellt mål av FN:s sjunde extra generalförsamling hösten 1975".

Folkpartirykandet är alltså ett rent överbud, och detta yrkande kan dessutom ses mot bakgrunden av att det hittills endast är Sverige med sina 40 000 ton och Norge med 10 000 ton vete, som i handling är beredda att tillmötesgå denna mycket angelägna målsättning. Utskottet finner ingen anledning att i det aktuella läget sträcka sig längre. Vill vi gå längre har vi möjlighet att utnyttja de flexibla biståndsformer som ligger inom katastrofbiståndet, vilket dessutom inte är bundet till olika livsmedelstyper.

När det gäller yrkandet att minst 50 000 ton svenskt vete skall ställas till Världslivsmedelsprogrammets, WFP, förfogande vill jag hänvisa till utskottets yttrande. I detta framhålles att ingenting hindrar WFP att förmedla betydligt mer än 50 000 ton svenskt vete ärligen om det bedöms som angeläget. Men – och det är ett mycket viktigt påpekande – erfarenheterna har visat att WFP ofta föredrar att av det svenska bidraget inköpa andra livsmedel än vete. Till detta kan också läggas att WFP:s livsmedelsbistånd har fått en mycket spannmålsinriktad sammansättning och att det skall vara möjligt att utnyttja det svenska biståndet för att kunna uppköpa även andra livsmedelsprodukter. Jag yrkar dessutom avslag på centerpartisten herr Gustafssons i Sällfle motion 729 om att vissa typer av konserverade livsmedel skall ingå i det svenska biståndet.

Med hänvisning till den motivering som jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan även på denna punkt.

I folkpartiledamöternas reservation nr 19 beträffande bl. a. katastrofbiståndet förekommer ett direkt felaktigt påstående.

I folkpartiets partimotion 2055 med herr Per Ahlmark som första namn fällt följande yttrande: "Vi kan --- inte acceptera regeringens förslag om en kraftig minskning av anslaget till katastrofbistånd." Mot den bakgrunden yrkas ett förhöjt anslag med 25 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Samma påstående med exakt samma formulering förekommer i fru Nettelbrandts och herr Ullstens reservation på denna punkt.

Jag vill erinra om att redan vid föredragningen inför utskottet – och detta emotsades inte vid behandlingen av motionen 2055 – fick vi upplysningen att denna minskning är skenbar då stora biståndsinsatser, som tidigare redovisats som katastrofhjälp, i år brutits loss och redovisas under särskilda rubriker i budgetpropositionen. Det gäller biståndet till Syd-vietnam. Det gäller biståndet till Laos. Det gäller biståndet till Portugal och det gäller biståndet till flyktingarna i Latinamerika. Tar man hänsyn till dessa fakta, blir påståendet i såväl folkpartimotionen som reservationen missvisande. Det har alltså inte skett en minskning av katastrofbiståndet, som den folkpartistiska reservationen söker göra gällande.

Nu kan man ju göra sammanställningar på olika sätt. Jag vill endast i förbigående erinra om att riksdagens revisorer just nu håller på att bearbeta en promemoria om de svenska vetesändningarna till Bangladesh för något år sedan. De siffersammanställningar som görs i anslutning till denna PM visar, att det skett en mycket kraftig expansion av det

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

svenska katastrofbiståndet under senare år.

Jag kan naturligtvis inte fördjupa mig i detta närbesläktade ämne, trots det fräna replikskiftet för några timmar sedan här i kammaren om Bangladesh mellan ledamöterna Måbrink, Ullsten och förste vice talman Bengtson. Jag kan bara försäkra att materialet, som omfattar ett femtiotal stencilsidor, säkerligen kommer att vara av stort intresse för kammarens ledamöter när det offentliggörs de första dagarna i juni. Det ger fakta och lärdomar om hur en kampanj kan växa fram och krav kan ställas och hur mångfasetterade problemen kan vara – och ingalunda så enkla – när man praktiskt skall hantera frågor av detta slag.

Jag har helt parentetiskt velat erinra om detta, då katastrofinsatser inte endast handlar om volym utan också har andra aspekter – något som vi verkligen fick erfaras som besökte Bangladesh för några månader sedan.

Det sista jag vill säga bl. a. med hänvisning till moderatmotionen nr 1979, som behandlas av utskottet under denna punkt och som innehåller mycket överraskande och tvärsäkra omdömen om att de kyrkliga organen skulle vara klart överlägsna som distributörer av katastrofhjälp. Nu kommer emellertid promemorian att sändas på remiss till i första hand SIDA men också till Röda korset, Frikyrkan hjälper och Lutherhjälpen. Det är bara att hoppas att vissa ledarskribenter i Dagens Nyheter och representanter för andra massmedier samt Sveriges biskopar nu kommer att visa lika stort intresse för dessa frågor som vid den tiden då det begav sig.

Under samma rubrik behandlas också motion 1137 av herr Hermansson m. fl., där man begär 15 milj. kr. i form av katastrofhjälp till Sydyemen. Jag vill här hänvisa till de aktiviteter som inletts av Rädda barnen för den drabbade befolkningen i dessa områden. Regeringen har i början av detta år på framställning av Rädda barnen beviljat 3 milj. kr. för insatser i Sydyemen. Med hänvisning till dessa insatser avstyrks alltså motion 1137.

Med åberopande av det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan även på denna punkt.

I det särskilda yttrandet nr 3 – som behandlar varubiståndet – av fru Nettelbrandt och herr Ullsten framhålls slutligen att folkpartiets ledamöter i den nu sittande biståndspolitiska utredningen arbetar för principen obundet bistånd. Den upplysningen är inte särdeles sensationell. Denna princip ingår som bekant i utredningens direktiv, där det står: "Det svenska biståndet bör även i fortsättningen i princip vara obundet." Detta måste betyda att utredningens flertal arbetar efter precis samma riktlinjer i ett utredningsarbete som nu går in i sitt slutskede. När huvudbetänkandet läggs fram någon gång före årets slut får vi alla tillfälle att bättre bedöma denna fråga, där det i princip råder så stor enighet.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på alla de punkter i betänkandet som jag behandlat i mitt anförande.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Fru talman! Utrikesutskottets ordförande herr Arne Geijer beklagade i sitt anförande i dag på morgonen att hjälpen till Cuba blivit föremål för delade meningar i utrikesutskottet och i den allmänna debatten. Jag tycker personligen att det är bra att just hjälpen till Cuba, som har pågått under ett antal år, nu blir föremål för en genomträngande såväl offentlig debatt som debatt här i riksdagen.

Frågor med utrikespolitisk anknytning är ofta känsliga, men detta får inte leda till att vi blir oförmögna att öppet föra en sakdebatt och diskutera biståndet, inte bara till Cuba utan också till andra länder. Jag tycker, fru talman, att vi tvärtom i hittillsvarande svenska biståndsdebatter saknat resonemang kring principerna för länderurvalet. Sett ur denna synpunkt har regeringens starka satsning på biståndet till Cuba haft den positiva effekten att vi har fått till stånd en omfattande diskussion under vilka förutsättningar vi i framtiden skall ge hjälp och till vilka länder.

Många argument har anförts mot en fortsatt svensk hjälp till Cuba. Jag har här ingen anledning att i detalj gå in på dessa och upprepa dem, men jag kan med anknytning till detta inte underlåta att göra några reflexioner kring regeringens utrikes- och biståndspolitik.

Förbindelserna, såväl de politiska som de mera utpräglade biståndspolitiska, har under senare år undan för undan fått en slagsida till förmån för länder som befinner sig långt till vänster på den politiska värdeskalan. Jag har självfallet ingenting emot att vi upprätthåller vänskapliga förbindelser med länder vilkas politiska system vi i och för sig inte gillar. Vi måste respektera andra staters politiska och ekonomiska system, även om vi själva föredrar andra lösningar för vår del. Men detta är *en sak*, och den bör gälla likformigt visavi olika främmande politiska och ekonomiska system.

En helt *annan sak* är att den svenska regeringen såväl politiskt som ekonomiskt börjat stödja bara en viss typ av länder. Härvidlag har man – medvetet eller omedvetet – blundat för företeelser som man i andra sammanhang varit snabb att fördöma. Vem minns t. ex. inte statsminister Palmes uttalanden efter det kommunistiska maktövertagandet i Vietnam? Han sade då att han utgick från att den s. k. tredje kraften i den vietnamesiska politiken nu skulle få ett starkt inflytande i landet. Detta måste ha varit medvetet struntprat. I vilket kommunistiskt land har någonsin någon s. k. tredje kraft fått något inflytande? Så har det inte varit i Vietnam, i Cambodja eller på Cuba. Det handlar här om medvetna försök att blanda bort korten. Jag skall inte ta upp kammarens tid med de många citat som finns från socialdemokrater, där de innan ett maktövertagande skett har uttryckt förhoppningar om en demokratisk utveckling vilken de själva rimligtvis inte kan ha trott på. Statsminister Palme är lika litet som kollegerna i regeringen så naiv att han har några illusioner om vad som händer politiskt och ekonomiskt i kommunistiska länder.

Men icke förty trappar man nu kraftigt upp biståndet till dessa länder.

Nr 130

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Detta är stötande. Regeringen har inte medverkat till att svenska folket fått en sannfärdig bild av förhållandena i vissa av våra mottagarländer. Detta är en allvarlig underlåtenhets synd. Genom att demonstrativt trappa upp hjälpen till vissa vänsterdiktaturer har man äventyrat den svenska u-hjälpens folkliga förankring.

Jag skall i anslutning till detta citera vad en känd socialdemokratisk publicist, Gösta Söderlund, skrev så sent som i går i sin spalt i Vestmanlands Läns Tidning med anledning av hjälpen till Cuba:

”Moderaterna yrkar avslag och i den här frågan talar Gösta Bohman folkets språk och uttrycker deras önskemål. U-hjälpen är inte populär på arbetsplatserna och där folk samlas för att tala politik, minst av allt anslaget till Kuba.”

Jag tror att Gösta Söderlund i den här frågan har alldeles rätt. Det tråkiga är bara att vi genom det upptrappade biståndet till Cuba riskerar att uppslutningen kring den svenska u-hjälpen får en allvarlig knäck.

Får jag, fru talman, i detta sammanhang bara anföra ytterligare en sak. Det har i såväl tidningar som uttalanden från socialdemokrater hävdats att vi moderater inte skall vara så ledsna över hjälpen till Cuba därför att det svenska näringslivet borde ha all anledning att känna glädje över att vi tack vare de livliga officiella svenska kontakterna med Cuba skapar exportmöjligheter till Cuba. Hur mycket betyder detta i reella tal? Inte mycket. Den svenska exporten till Cuba uppgick förra året till blott 2,5 % av den totala svenska exporten, och det skulle förvåna mig synnerligen om ens en kraftigt ökad svensk export till Cuba skulle sätta några större spår i den svenska sysselsättningen och exporten.

Jag har velat säga detta därför att det i denna fråga förekommer så mycket överord. Vår export till Cuba kan jämföras med en 45-dubbelt större export till Norge t. ex.

Fru talman! Det är angeläget att den svenska u-hjälpen ges en annan inriktning än den som nu gäller. Ett riktigt steg i den riktningen kan och måste vara att vi i dag beslutar att hjälpen till Cuba antingen upphör eller också kraftigt minskas.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Fru talman! Det är ju biståndsdebatt i dag, och någon måste då rimligen ställa frågan: Vad är bistånd?

Detta är en i sammanhanget högst rimlig fråga. Det har nämligen blivit stil att kalla nästan allting för bistånd. Inom en bred folkopinion i Sverige finns en uppriktig insikt om det orimliga i världens rådande ekonomiska förhållanden. Finansiärer och politiker utnyttjar givetvis dessa människors känslor genom att klistra etiketten bistånd på allsköns manövrer.

Bistånd får naturligtvis bedömas bl. a. utifrån vem jag vill bistå. Sverige bistod på sin tid den kejsrliga regimen i Etiopien med att bygga upp polis och flygvapen, och säkerligen var kejsaren tacksam för det. Otvivelaktigt var det ett bistånd till honom och hans hov av korrupta gods-

ägare. För befolkningen i Eritrea, som av flygplanen jagades från sina hem, eller för upprorsledaren general Mengistu Neway, som kejsaren lät hänga på torget i sin huvudstad, var kanske biståndet en aning mer tvivelaktigt.

Bistånd måste emellertid bedömas inte bara efter biståndsakten som sådan. Man måste också fråga: I vilket större ekonomiskt och politiskt sammanhang ingår det? Vilka grundläggande motiv har det?

Antag att jag lever på en annan människas arbete. Antag att denna människa i sin tur lever under vidriga omständigheter. Om jag då lånar denna människa pengar för att jag skall få ut mer av hans arbete – är det bistånd? Det är som synes en dubbelbottnad frågeställning. Om jag då lånar honom så mycket att han inte orkar betala tillbaka det – är det bistånd? Och om jag sedan lånar honom ännu mer, för att han skall kunna betala tillbaka sina lån när räntor och amorteringar förfaller – är det bistånd? Om jag hela tiden tar 8 % ränta och alltså tvingar mig ungefär lika mycket i ränta på tio år som jag lånade ut – är det bistånd? Om jag säger att han för pengarna, som jag lånar honom, måste köpa de varor som jag bjuder ut – är det bistånd?

Antag vidare att han råkar i betalningskris. Räntor och amorteringar är honom övermäktiga. Hans betalningsförmåga och mina pengar är i fara. Om jag då lånar honom ännu mer för att han skall kunna betala mig, och om jag lånar honom dessa pengar till särskilt låg ränta – har jag då bistått honom? Har jag då visat solidaritet och god moral? Det är ju tveksamt, eftersom jag gjort det för att kunna tvinga av honom de ursprungliga skuldbetalningarna. Detta med lågräntan som jag nämnde har ju bara varit till för att ge ett andrum som skulle garantera mig själv att få tillbaka mina pengar – med ränta.

Och om jag lånar honom en viss summa på tio år till 8 % och sedan ytterligare en lika stor summa på 40 år till bara 2 % – är då det sistnämnda mer humant och mer berömvärt än det förstnämnda? Som man finner om man räknar på det, kan jag ju ta ut precis samma räntevinst i båda fallen. Något ljushuvud i kammaren invänder möjligen att det sistnämnda lånet fick åtnjutas under mycket längre tid och därför var generösare. Det är teoretiskt riktigt, men om värdet av den skuldsattes arbete i förhållande till det penningstag han skall göra återbetalningen i stadigt försämras – då blir det ju sämre snarare än bättre för honom om lånet löper länge.

Om vi nu gör det moraliskt litet mer komplicerat för oss och antar att jag inte lånar pengarna direkt till den som arbetar utan till en lokal boss, en skatteindrivare, en penningutlånare eller någon annan skurk – har jag då bedrivit bistånd?

Det kan vara skäl, fru talman, att ställa sådana frågor ibland. Det förekommer ju mycket särpräglade stödformer som går under beteckningen bistånd. LO tillhör Fria fackföreningsinternationalen, FFI, som har en regional organisation i Latinamerika, vilken kallas ORIT. Från LO har slussats pengar till ORIT: ORIT bekämpade aktivt folkfronts-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

regimen i Chile under Salvador Allende. Bedrev svenska LO bistånd genom detta? Ja, möjligen, men inte till det chilenska folket utan till fascisterna. Folkpartiet har vid tidigare tillfällen här i kammaren i biståndssammanhang gjort affär av sina krav på stöd åt vissa politiska rörelser i Angola. Var det biståndspolitik? Ja, möjligen, men inte till Angola utan till Sydafrikas agenter.

Låt oss anta följande – ett exempel vars överensstämmelse med verkligheten är en ren tillfällighet. Vi har en grupp nationer, vilkas ekonomi behärskas av ett fåtal stora koncerner och finansgrupper. De bygger sin verksamhet på vinst, profit. Profit utvinnes ju genom att man tillägnar sig mer från en människas produktionsresultat än man behöver betala vederbörande i lön. När man ökar insatsen av produktionsmedel per arbetande – då minskar alltså den del av det totala insatta kapitalet, ur vilken profit kan utvinnas. Den del av produktionen som kan realiseras i hemlandet, genom att arbetarna konsumerar där, blir mindre. Inte heller kapitalisternas privata konsumtion förslår i längden. Man har då två vägar att gå för att hålla krisen i systemet på avstånd. Antingen kan man öka de statliga utgifterna i form av subventioner till bolagen, militärutgifter à la Viggen och annat, eller också kan man genom omfattande kreditgivning tilltvinga sig marknader i nya länder. Det sistnämnda går under benämningen bistånd.

I hela detta spel är det givetvis inte den som kallas biståndsmottagare som verkligen får biståndet, utan det är den tredje världen som bistår det västliga industrikapitalet.

Nu utesluter givetvis inte detta att enskilda bitar i relationerna mellan länder i dessa två världar mycket väl *kan* utgöra ett stöd för den utnyttjade att komma ifrån utnyttjandet. Ingen bestrider heller att svensk biståndspolitik även har sådana inslag. Cubabiståndet är uppenbart ett sådant. Typiskt nog är det denna del av biståndet som de borgerliga angriper. Men detta förhållande rubbar å andra sidan inte den samlade effekten av ett totalt system, som i längden är fördärligt för den som blir föremål för denna s. k. biståndsverksamhet.

I verksamheten att tvinga de fattiga och socialt undertryckta folken att bistå västvärldens kapitalägare spelar den s. k. Världsbanken en viktig roll. Världsbanken är en skapare av nya marknader för en västkapitalism som hotas av kris. Världsbanken är, kan man säga, tredje världens procentare. När procentaren lättar på pungen, så står de fattiga nationerna i kö för att få pengar att betala sina skulder och räntor med. När procentaren ogillar ett lands politik eller finner att USA:s utrikespolitiska intressen så kräver knyter man igen pungen. Vanligen har då den olydiga nationen kommit i ett sådant läge, att det får omedelbara stryplings-symtom som följd. Om man kan uppnå en samordning i det fallet mellan Världsbanken och den hemliga underrättelsetjänsten, så kan man med den ekonomiska stryplingen som bakgrund ordna ett lämpligt regerings-skifte.

Världsbanken är ju en grupp av institutioner. Förutom banken består

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

den av filialorgan som IDA, internationella valutafonden och internationella finanscorporationen. När en fattig nation har fått så mycket bistånd att den inte orkar betala längre, då rycker IDA in med lågräntelån så att de rika kan få igen sina pengar och den fattige få ännu större skulder. Detta betraktas bland de rika som höjden av humanitet. Man berömmar sig vida av detta. Man säger t. o. m. att det är just sådant bistånd som de fattiga vill ha. Ja, det är väl i och för sig riktigt utifrån den situation som råder. Fråga nämligen den som hotas av kvävning om han har lust att andas skämd luft. Svaret blir ju som regel ja.

Världsbanken håller sig också med mycket bestämda politiska åsikter. Världsbanken besmutsade sig sålunda aldrig genom några affärer med Chile under Allenderegimen. Det var först sedan anständigheten och moralen hade återställts av generalerna som biståndsnåden återigen började lysa över det chilenska affärlivet.

Världsbanken känner sig förpliktad att berömma den chilenska fascismens strävan att minska statsutgifterna. Här skall det inte vara något dalt med sociala utgifter till arbetarklassen i Chile – det är Världsbankens och militärjuntans modell. Se exempelvis på bankens kärnfulla uttalande i denna fråga i pressreleasen från den 19 mars 1975. Internationella valutafonden uttalade ett lika positivt omdöme om Sydafrikas ekonomiska politik, när man den 22 februari i år gav denna den fria världens stöttepelare möjlighet att utnyttja speciella dragningsrätter.

Fru talman! Vore det inte hälsosamt om man någon gång försökte komma ifrån detta fraseologiska biståndshyckleri? Vore det inte hälsosamt om man någon gång kallade en procentare för procentare och en skurk för en skurk, och att man kallade en utsugen för en utsugen – eller åtminstone lät bli att kalla den som plundrar de utsugna ländernas resurser för biståndsgivare? Det är vpk:s uppfattning att denna sannare verklighetsbild kraftigt skulle befrämjas, om Sverige slutade med sin dubbelmoral när det gäller Världsbanken – att man sade klart ut vad denna filial till USA:s utrikesdepartement sysslar med, att man slutade prata om att man skall stanna kvar för att påverka, när ändå ingen läskunnig människa kan upptäcka några som helst spår av denna påverkan i bankens kommunikéer.

Fru talman! Jag yrkar att riksdagen med anledning av yrkande 2 i motionen 730 beslutar uttala, att Sverige bör utträda ur Världsbanksgruppen.

Herr GÖRANSSON (s):

Fru talman! Först några kommentarer till herr Svensson i Malmö och hans angrepp på Världsbanken, som nu börjar bli en välkänd historia. Vi får ju år efter år höra att herr Svensson anser att vi bör utträda ur gemenskapen i den gruppen. Men i den bild som herr Svensson här målade upp sade han ingenting om att Världsbanken fortfarande är – och säkert under lång tid framöver kommer att vara – den största finansiella källan för u-länderna. Det skall man inte glömma bort i sammanhanget. Vi kan kritisera den gruppen hur mycket som helst i enskilda

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

fall, men vi kan aldrig komma ifrån att den är den viktigaste finanskällan för u-länderna. Och i brist på andra finansieringskällor anser vi att Sverige bör medverka i världsbanksgruppen. Som medlem i denna mellanfolkliga organisation får vi då vara beredda att godta de beslut som styrelsen fattar, men naturligtvis skall vi också tillvarata den möjlighet som finns att reagera mot beslut som vi anser vara felaktiga.

Vad sedan gäller herr Björcks i Nässjö citat av vad redaktör Gösta Söderlund skrivit i Vestmanlands Läns Tidning om Cubafrågan tycker jag man skall ha klart för sig att Gösta Söderlund inte representerar det socialdemokratiska partiet, när han skriver i folkpartiorganet i länet. Gösta Söderlund har verkat inom arbetarrörelsens olika organ, men jag vill inte säga att han numera är talesman för vår politik. Vad han nu skriver passar nog bättre i den politik som herr Björck i Nässjö är företrädare för.

Fru talman! Under rubriken Särskilda program m. m., avsnitt 7, har utskottet bl. a. behandlat regeringens förslag om bilaterala anslag, finansierad verksamhet som avser annat bistånd än katastrofhjälp och bistånd till enskilda länder. Vi har där konstaterat att man varit tvungen att pruta ned de förslag som SIDA har lagt med ungefär 15 milj. kr. Den sänkningen kommer främst att minska utrymmet för s. k. multibiverksamhet inkl. kurser som genomförs i samarbete med olika FN-organ. Nedskärningen, som nödvändiggjorts därför att utskottet har arbetat med en knappare total medelsram än SIDA, behöver emellertid inte, menar vi i utskottet, leda till att man äventyrar någon verksamhet som är långt kommen i planering. Vi får också i andra avsnitt i detta utskottsbe-
tänkande ta ställning till en del nedskärningar.

Men moderata samlingspartiet och folkpartiet föreslår att vi skall fortsätta att bygga ut den verksamheten. Dessa förslag framförs i såväl motioner som reservationer.

Utskottsmajoriteten anser att det finns all anledning att sätta nedskärningen i samband med budgetpropositionens anmälan om att en översyn av hela multibiverksamheten bör komma till stånd. Denna översyn skall helt naturligt göras av utrikesdepartementet och SIDA i samarbete. Den kommer att ge ett bättre underlag för den framtida verksamheten på detta område.

Översynen skall ha sin utgångspunkt i den traditionella svenska u-hjälpspolitiken, att Sveriges stöd till FN:s biståndsverksamhet normalt bör lämnas genom allmänna bidrag till olika FN-organ. Finansiering av särskilda projekt bör därför förekomma endast då mycket starka skäl talar härför. Detta är särskilt viktigt i ett läge då det samlade anslaget kan förväntas öka långsammare än tidigare. En fortsatt expansion av olika multibiverksamheter skulle annars ovillkorligen inkräkta på utrymmet för programländernas önskemål, befrielseörelsernas krav och önskemål, katastrofbiståndet osv. Med hänvisning till detta yrkar jag avslag på reservation nr 13.

Flera talare har tidigare i dag berört avsnitt 8 i betänkandet, Bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet. Jag vill här först konsta-

tera att det är få områden där det direkta statliga biståndet ökat så kraftigt som just under denna anslagspost. Från att ha varit några hundra tusen kronor i början av 1960-talet är anslaget nu uppe i 50 milj. kr. I förhållande till innevarande verksamhetsår innebär detta en ökning av anslaget med 40 % nästa budgetår. Men moderata samlingspartiet och folkpartiet föreslår i sina reservationer ytterligare ökning.

Utskottsmajoriteten noterar att det är bra att bidragen till svenska enskilda organisationer har ökat kraftigt under de gångna åren. I budgetpropositionen uttrycks också en förhoppning om ett större deltagande i denna biståndsverksamhet. Det avser då inte de organisationer som redan har en biståndsverksamhet, utan det gäller framför allt de organisationer som inte har några projekt i u-länderna. Jag tror alltså att det är viktigare att vi får många folkrörelser med än att ett fåtal folkrörelser i större eller mindre utsträckning ägnar sig åt denna verksamhet.

Det kan med viss oro noteras att de enskilda organisationernas egna bidrag till biståndsverksamheten under de senaste åren har minskat samtidigt som de statliga bidragen har ökat. Detta inger en känsla av oro. Folkpartiet anför i sin motion en princip. Man säger att inga välgrundade projektansökningar skall behöva avslås på grund av medelsbrist. I det sammanhanget finns det anledning att framhålla att allt bistånd som lämnas av Sverige i likhet med all annan statlig verksamhet som regering och riksdag bedriver bör prioriteras inom givna finansiella ramar. Detta bör naturligtvis även gälla bidrag till enskilda organisationers verksamhet. SIDA tvingas varje år att avslå många välgrundade projektansökningar från programländerna därför att resp. landram inte räcker till.

Folkpartiet begär vidare ett med 5 miljoner förhöjt bidrag till Kyrkornas världsråd för samverkan inom olika områden, som man vill att SIDA skall ges i uppdrag att närmare undersöka. Jag vill bara konstatera att Sverige under många år lämnat stöd till Världsrådets verksamhet. Det har avsett inte bara befolkningsområden utan också många andra områden. Låt mig bara nämna Indokina, där främst rådets katastrofprogram för Vietnam har getts bidrag. Vidare har rådet förmedlat stöd till Chile och till fredskommittéerna i Argentina för att bistå flyktingar och andra utsatta grupper i dessa länder. Rådet har även kunnat förmedla värdefulla bidrag till offren för rasförtryck och kolonialism i södra Afrika.

Hittillsvarande erfarenheter av samarbetet med Kyrkornas världsråd är goda. Stödet till befolkningsprogrammet kommer att fortsätta, enligt vad utskottet har fått veta, och stöd till andra program kan mycket väl komma i fråga. Men jag tror att det är viktigt att vidmakthålla vissa principer, och detta slår utskottet också fast. Sålunda bör en prövning ske från fall till fall av program för bidrag till internationella enskilda organisationer. Jag hoppas att vi är överens om att allmänna bidrag till sådana internationella organisationer får betalas av de svenska medlemsorganisationerna – det kan inte vara en statlig angelägenhet. Utskottsmajoriteten vill därför yrka avslag på reservationerna 14 och 15.

I avsnittet 16 angående fredskårerna kan noteras att antalet rekryter

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

för fredskårsdeltagande har minskat. Detta förhållande har i dag påtalats, bl. a. av herr Enlund. Det finns säkert många orsaker till den nedgången. Med den expansion av utbildningsväsendet som har ägt rum i mottagarländerna har dessa själva personal att sätta in i utvecklingsprojekt. Många u-länder begär vidare hjälp av andra u-länder som har experter. Samtidigt har efterfrågan ökat på korttidsanställda fältarbetare och på personal med mångårig yrkeserfarenhet. Jag tror att det har blivit en förändring i de behov som finns ute i världen, och därför är det viktigt att fredskårsföreningarna tillsammans med representanter för SIDA försöker hitta nya områden där fredskårerna kan göra en värdefull insats. Ingen anser att fredskårernas arbete har varit förgäves, men de liksom andra måste anpassa sig till de realiteter som finns i programländerna.

I avsnittet 17, som gäller bistånd till statliga institutioner, behandlas en motion av herr Takman, som i år liksom i fjol har föreslagit införandet av en speciell lag om rätt för universitetsinstitution och annan institution inom den statliga sektorn att lämna internationellt bistånd.

Utskottet avstyrker detta förslag med motiveringen att för den statliga biståndsverksamheten har sedan 1962 en omfattande administration byggts upp. För denna biståndsverksamhets innehåll och utformning har under samma tid riktlinjer för stödet till u-länderna kontinuerligt dragits upp i samverkan mellan regering och riksdag. Det är helt naturligt att mycket av det bistånd vi lämnar avser undervisnings- och forskningsområdet. Mot den bakgrunden anser vi inom utskottsmajoriteten det knappast lämpligt att på sätt som föreslagits i motionen ge universitetsinstitution och annan statlig institution rätt att bedriva fristående biståndsverksamhet parallellt med den som på verksplanet handhas av SIDA.

I avsnittet 19 behandlas frågan om information i Sverige om u-landsfrågor.

I ett par moderatmotioner krävs bl. a. att man gör en översyn av kriterierna för informationsbidrag åt enskilda organisationer samt att vissa organisationer bereds möjlighet att få generella bidrag från SIDA. Likartade motionsyrkanden förekom vid 1975 års riksdag.

I den biståndspolitiska utredningens uppdrag ingår att precisera de allmänna målen för den statligt finansierade u-landsinformationen och att i det sammanhanget bl. a. överväga informationsverksamhetens organisatoriska struktur. Utskottsmajoriteten har ansett att denna utredning bör avvaktas och avstyrker därför dessa motioner.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det är riktigt som herr Göransson säger att vi har diskuterat Världsbanken många gånger. Det beror nu inte bara på att vpk har protesterat mot detta engagemang, utan det beror också på den utomordentligt torftiga argumentering för det engagemanget som år efter år presterats utan några som helst nyheter och som i år var torftigare än

vanligt, vilket inte på något sätt förvånar.

Herr Göransson kallar Världsbanken – detta imperialistiska redskap – för en mellanfolklig organisation. Det var någonting nytt. Jag vill fråga herr Göransson direkt om han står för detta ord, att Världsbanken – detta redskap för den amerikanska utrikespolitiken, som även ni som vill att vi fortfarande skall vara med där ändå många gånger skarpt har kritiserat – är en mellanfolklig organisation och att den företräder mellanfolkliga relationer av ett slag som vi har anledning att understödja. Jag vill ställa den frågan direkt.

Representanter för vårt parti har besökt Världsbankens ledning. Det var med en lätt förvåning som de konstaterade att man där är fullständigt oförskämmd och att man fullständigt öppet erkänner att man bedriver en imperialistisk politik. Man har de syften som tog sig uttryck i regerings-skiftet i Chile och i stödet åt Pinochetjuntan. Det är en del av det politiska tänkande som Världsbankens ledning har, och det säger man öppet.

Jag har i min hand ett ekonomiskt memorandum rörande Chile, som Världsbanken givit ut. Det är en ekonomisk rapport som utgör en argumentation för bistånd till Chile, till den nuvarande Pinochetregimen. Denna rapport innehåller en lögnaktig och rosenmålande beskrivning av de, som vi mycket väl vet, ytterst svåra och allvarliga sociala förhållandena i Chile. Det är en uppenbart lögnaktig rapport. Jag tycker att man skulle vara besvärad av den dubbla bokföring som det innebär att man, samtidigt som sådana här dokument dimper ned inom ramen för denna verksamhet, sitter och säger att man hoppas att det skall bli bättre.

Jag tror inte alls att det, som herr Björck i Nässjö säger, är Cubabiståndet som på något sätt väcker anstöt bland svenska arbetare. Men en dubbelbokföring av den här typen – ett indirekt och passivt stöd åt den amerikanska imperialismen – kan göra det besvärligt att försvara andra delar – exempelvis Cubabiståndet – inför de svenska arbetarna, som ju ofta har anledning att fråga sig vart dessa pengar går.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Det var inte min huvuduppgift att vara utskottets talesman när det gäller Världsbanksgruppen. Om herr Svensson i Malmö hade varit inne i kammaren när herr Lange höll sitt anförande, hade herr Svensson kanske fått litet mera kött på benen och fått veta varför vi anser att vi kan göra en viss insats i Världsbanksgruppen.

Men eftersom jag ändå blivit indragen i denna del av diskussionen vill jag bara säga att några svenska biståndsmedel inte går till Världsbanken. Världsbankens utlåning sker, precis som herr Svensson säger, på kommersiella villkor. Man finansierar de lån man ger ut genom att ta upp lån på den internationella kapitalmarknaden. Det är fullt riktigt.

Däremot har Sverige under en följd av år lämnat bidrag till IDA, Internationella utvecklingsfonden, och dess biståndsprogram. IDA:s långivning sker på mycket fördelaktiga villkor och går inte alls att jämföra med Världsbankens utlåningsprinciper. Det är i den delen av Världs-

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

banksgruppen som vi arbetar och där vi kan göra en stor tjänst.

Herr Svensson i Malmö kom in på Cuba. Jag gjorde själv ett besök där härom året. Jag kan intyga mycket av vad han säger. Många av de projekt som där startats har tillkommit därför att man vill tjäna pengar på sitt engagemang. Men, herr Svensson, säg inte att bara västvärlden är engagerad i Cuba. De statskapitalistiska staterna har ungefär samma syn som många av västföretagen. Det gör inte saken bättre men ger oss en viss bild av verkligheten.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag måste korrigera herr Göransson. Jag har inte i något avseende likställt biståndet till Cuba med bistånd av den typ som jag här principiellt kritiserar, nämligen detta fördärliga skuldsättningssystem. Jag sade tvärtom att just den sociala och ekonomiska ordningen på Cuba gör att även ett bistånd av den typ som nu ges till Cuba från delar av den kapitalistiska världen och däribland Sverige kan komma till vettig användning. Mottagaren är så organiserad att biståndet inte kan få samma enbart negativa och fördärliga följder som biståndspolitikerna från västvärlden i allmänhet får genom att den befrämjar en stor internationell skuldsättning.

Sedan kom herr Göransson tillbaka med det klassiska argument som jag har hört till leda, nämligen att det inte finns någon beröring mellan Världsbanken och IDA. Jag trodde att vi skulle slippa komma ned på den nivån. De är ju båda så att säga grenar av samma träd. De gynnsamma lånen ges påfallande ofta just för att förstärka återbetalningsförmågan, som har blivit knäckt eller försvagad genom de dyra lånen. Många av de projekt som Världsbanksgruppen har är vad man kallar "Joint ventures", dvs. gemensamma projekt, där både IDA och Världsbanken verkar samtidigt inom ramen för exakt samma projekt. Herr Göransson driver denna typ av argumentering därför att han har dåligt samvete. Han vill låta påskina att man inte blandar sig i Världsbankens angelägenheter, när man bara satsar på IDA. Men det är ungefär lika klyftigt som att påstå att man kan rösta på herr Göransson utan att samtidigt rösta på herr Palme.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Inte ens herr Svensson i Malmö har trots sin pedagogiska skicklighet några nya argument att komma med i denna debatt. Därför avstår jag från vidare inlägg.

Fru FREDGARDH (c):

Fru talman! Det finns en passus i utrikesutskottets betänkande nr 14 som väcker förvåning. Under avsnittet Kvinnans situation erinras om det beslut SIDA:s styrelse fattade 1973 om riktlinjer för hur verket skall agera för att tillvarata kvinnornas intressen i utvecklingssamarbetet. Styrelsens riktlinjer tog främst sikte på att man vid planering och genom-

förande av biståndsinsatser på alla områden även borde beakta deras inverkan på kvinnornas situation.

Detta skulle alltså i fortsättningen genomsyra SIDA:s hela arbete och även beaktas vid stöd till svenska och mellanstatliga organisationers utlandsprojekt med inriktning på "kvinnor och andra eftersatta grupper". Med beklagande läser man i utskottsbetänkandet följande: "En under hösten företagen översyn av riktlinjernas tillämpning i praktiken har gett vid handen att intentionerna inte i önskvärd grad blivit fullföljda."

Fru talman! Detta är så mycket mera beklagligt som tydligen arbetet har fortgått på ett slentrianmässigt sätt långt efter det att beslutet om en omläggning fattades. SIDA:s styrelse prövar nu de åtgärder som kan behövas för att en ändring skall komma till stånd. Jag hoppas att denna omprövning inte bara skall bli genomgripande utan också leda till snabba och effektiva åtgärder.

Jag nämnde "kvinnor och andra eftersatta grupper". Detta är ett direkt citat ur utskottets betänkande, och det visar att kvinnor som grupp i dag som något helt naturligt hänföres till eftersatta grupper. Tyvärr stämmer detta också överens med verkligheten. Majoriteten av världens kvinnor lever i u-länder och är i bokstavig mening en eftersatt grupp. Det är på dem och på att förbättra deras förhållanden som våra utvecklingsansträngningar i första hand måste inriktas.

Vi har pekat på detta när vi i centermotionen 727 sökt föra de mest eftersatta, nämligen landsbygdens och jordbrukets kvinnor, in i blickpunkten. Många av dessa kvinnor, bl. a. i en rad av Afrikas länder, har av tradition haft en stark ställning i produktionen. Med införandet av nya jordbruksmetoder och undanträngandet av traditionella kulturmönster har kvinnorna förlorat sin tidigare ställning i produktionen och därmed också förlorat sin betydelse för familjens ekonomi och försörjning. Här måste kvinnorna hjälpas, så att de följer med i utvecklingen och inte hamnar utanför denna. Samtidigt måste de också ges direkta kunskaper. Alfabetiseringskampanjer är nödvändiga och måste pågå samtidigt som kvinnorna sättes in i den nya tekniken. Viktigt är också att dessa kampanjer, såväl på det praktiska och yrkesmässiga området som när det gäller skriv- och läskunnighet, riktas till både kvinnor och män, detta för att förhindra att en utbildningsklyfta uppstår i familjen och kvinnorna ytterligare sacker efter.

Världsaktionsplanen för jämställdhet mellan kvinnor och män har som sitt viktigaste syfte att i grund förändra kvinnornas ställning. Kvinnorna måste föras in i nationellt och internationellt utvecklingsarbete. De måste omfattas av allt utvecklingsarbete, och de måste själva ges möjlighet att påverka utvecklingen. Intensiva ansträngningar måste göras för att utbilda kvinnor. Detta är också grundförutsättningen för en höjd levnadsstandard i familjerna, för en bättre framtid för kommande generationer, för barn som i dag födes till svält, umbäranden, sjukdomar och lidande. Främst gäller här en enkel utbildning om vardagsnära förhållanden, om mat, hälsa, hygien, familjeplanering. Också detta är helt i

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

enlighet med de prioriteringar som görs i världsaktionsplanen. Ge mödrarna kunskaper på dessa områden, och vi skapar då också garantier för barnens framtid.

Antalet barn i världen ökade under 1975 med ett netto på 75 miljoner. Majoriteten av dessa barn kommer att leva under obeskrivlig nöd och obeskrivligt lidande, om de över huvud taget får leva. Ändå skulle många av dessa barn kunna räddas till en bättre tillvaro, om deras mödrar hade endast elementära kunskaper om hur de kan använda även knappa och bristfälliga resurser som står dem till buds. I många fall finns viss möjlighet till en höjd standard bokstavligen talat utanför deras egen dörr.

Att lära mödrar att ta till vara och rätt använda lokal föda, t. ex. grönsaker som de själva kan odla för ringa kostnad, kan ge barn det kosttillskott som behövs för att skydda dem för bristsjukdomar och de följder som dessa kan orsaka, t. ex. blindhet. Projekt som startats i delstater i Sydindien av den internationella kvinnoorganisationen Associated Country Women of the World i samarbete med lokala delstatliga sjukvårdsmyndigheter har gett förvånande positiva resultat.

En kopp hemmaodlade färska grönsaker om dagen, så tidigt som möjligt insatt i barnens kost, har de senaste fyra åren räddat hundratals barn årligen från blindhet och även visat sig ha en positiv verkan för barn som genom felnäring eller undernäring drabbats av försämrad syn. Läkarbehandling har satts in i de senare fallen, och samtidigt har mödrarna fått undervisning i att odla och anrätta de nödvändiga grönsakerna. Genom kampanjer ute i byarna har andra mödrar nåtts av samma information.

Liknande metoder användes av svenska Rädda Barnen i Bangladesh, där en svensk ledartrio – administrator, sjuksköterska och nutritionist – lett ett hjälpprogram i Mirpur. 350 mödrar tog del i undervisningen, och man räknar med att därmed berördes ca 1 600 familjemedlemmar.

Våra biståndsmedel är begränsade, men med enkla metoder som de här nämnda kan man också med små ekonomiska insatser nå betydande resultat. Jag hoppas att SIDA vid övervägandet av de nya riktlinjer som tidigare nämnts också beaktar enkla utvecklingsmetoder av detta slag.

Kvinnor måste ges kunskaper – på alla nivåer. Kunskaper är också vägen till att ge dem medinflytande och möjlighet att förändra och förbättra sina egna förhållanden. Världsaktionsplanen stryker kraftigt under detta. Men u-ländernas kvinnor är ännu långt ifrån detta inflytande. Också här kan Sverige driva på utvecklingen genom att t. ex. begära att också kvinnor får delta i de överläggningar som regelbundet föregår ett nytt projekt för utvecklingssamarbete. När hände det för övrigt senast att kvinnor från början deltog i sådana överläggningar?

I många u-länder finns i dag medvetna kvinnor som vill föra utvecklingen vidare, som är beredda att gå i spetsen. Men de är ännu långt ifrån inflytande. De har att kämpa mot fördomar, traditioner och sedvänjor, på många håll även mot lagar som erbjuder svårigheter långt utöver de frågor som vår svenska jämställdhetsdebatt rör sig om. Det

gäller att övertyga regeringarna om det riktiga i förändringar som i grund ger kvinnorna en annan ställning i samhället och i familjen. Det gäller också att påverka männen så att de verkligen förstår situationen. En u-landskvinna har sagt: "Männen måste motiveras av en liknande önskan som vi hyser till förändringar. I annat fall misslyckas vi."

Här måste Sverige gå fram på många vägar och med många medel för att nå de rätta resultaten.

Till slut ett citat ur världsaktionsplanen:

"Tre fjärdedelar av mänskligheten står f. n. inför svåra sociala och ekonomiska problem.

Det är kvinnan som drabbas värst. När det gäller att förbättra hennes ställning i världen måste hon tilldelas en central roll i planerna på en ny ekonomisk världsordning."

Jag vill tillägga: De 50 % av mänskligheten som kvinnorna utgör måste aktivt kopplas in i arbetet för en bättre värld. Världen har inte råd att längre undvara deras medverkan.

Ett par mycket korta ord om centerns inställning till Sydafrika, som tidigare ifrågasatts här. Om hjälpen till sydafrikanska befrielse rörelsen ANC och övriga befrielse rörelser i södra Afrika råder inga delade meningar inom centern. Vi vill här bidra till att Sydafrikas folk i fortsättningen skall kunna själva bestämma över sina egna angelägenheter. Vi har också anslutit oss till vad som i utskotts betänkandet anföres under punkten 6. Humanitärt bistånd och studiestöd till afrikanska flyktingar och befrielse rörelser m. m.

Fru talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till reservationerna 1, 5 och 8 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ADAMSSON (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet för att å utskottsmajoritetens vägnar säga något i anledning av den vid betänkandet fogade reservationen 16 angående anslaget till u-landsforskningen. Moderata samlingspartiets ledamöter i utskottet föreslår i denna reservation att anslaget för kommande budgetår skall höjas från propositionens 85 milj. kr. till 100 milj. kr. Reserverna hänvisar i sin motivering bl. a. till de bedömningar som u-landsforskningsutredningen på sin tid har redovisat i sitt betänkande.

Till detta är att säga att i avvaktan på förslag till forskningsstödet framtida organisation inrättades den 1 juni i fjol en beredning för u-landsforskning. Biståndspolitiska utredningen har som bekant fått i uppdrag att utreda frågan om den framtida organisationen.

Den tillsatta beredningen – SAREC – kom i gång med sin verksamhet först i september i fjol. Under en konsolideringsperiod, som kommer att sträcka sig åtminstone över innevarande kalenderår, arbetar beredningen och dess sekretariat dels med att skaffa sig överblick över pågående forskningsprogram som erhåller svenskt stöd, dels med att omsätta de allmänna principer, som fastställts som vägledande för arbetet, i konkreta riktlinjer för inriktningen av det svenska stödet till u-landsforskning samt

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingsamar-
bete m. m.*

dels med att bereda nya insatser.

En huvudprincip för verksamheten är att det svenska stödet skall ges en sådan inriktning att det så mycket som möjligt bidrar till att självständig forskningskapacitet utvecklas i mottagarländerna. Det är givetvis väsentligt att få fram ett bredare faktaunderlag och nya problemlösningar, men än viktigare är att motverka och helst bryta det intellektuella beroendeförhållande i vilket u-länderna över lag befinner sig i förhållande till den industrialiserade världen.

Med hänsyn till att konsolideringsarbetet även under nästa budgetår kommer att ställa stora krav på beredningen och dess sekretariat har 85 milj. kr. ansetts ge tillräckligt vid ram för de aktiviteter som man under nästa budgetår kan räkna med. Enligt vad som framgått delar beredningen denna bedömning.

Utrymmet för nya insatser inom denna ram är omkring 25 milj. kr. En mindre del av medlen för u-landsforskning kommer att användas för stöd till svensk forskning. Sådant stöd skall kunna utgå där det finns ett direkt u-landsintresse för samarbete med svensk forskning och för att hålla en långsiktig beredskap i Sverige för forskningssamarbete med u-länder. Men beredningens främsta uppgifter är att bidra till att skapa och förstärka forskningskapacitet i u-länderna.

Från u-ländernas sida har man hittills mest engagerat sig i frågorna om teknologiöverföring. Men under senare tid har man alltmer betonat behovet av forskning inom ett vidare fält.

Jag skall inte närmare ta upp denna problematik utan slutar med att konstatera att utskottet mot bakgrund av det anförda anser att 85 milj. kr. nästa budgetår utgör en rimlig nivå för stödet till u-landsforskning.

Jag yrkar därför avslag på det i reservationen 16 ställda yrkandet.

Så några ord i anledning av en motion av herr Johansson i Skärstad m. fl., som framhåller vikten av att en förbättring av dokumentationen rörande biståndsverksamheten även innefattar den verksamhet som bedrivs av läkare och sjuksköterskor vid missionssjukhusen. Den frågan har tidigare diskuterats i kammaren i samband med tidigare debatter i detta ärende.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att detta är en angelägen uppgift, som helt naturligt även bör gälla den verksamhet som bedrivs av läkare och sjuksköterskor vid missionssjukhusen.

Frågan utreds f. n. av SIDA inom ramen för en av verket i september förra året tillsatt utredning om en handlingsplan för personalbiståndet. Utredningen har bl. a. till uppgift att utarbeta riktlinjer för en förbättrad dokumentation i syfte att underlätta rekrytering av biståndspersonal. Helt naturligt kommer även tjänstgöringsförhållandena vid missionssjukhusen att beaktas i dessa sammanhang. Någon särskild åtgärd från riksdagens eller regeringens sida synes därför inte erforderlig.

Utskottet hemställer därför att motionen får anses besvarad med vad utskottet anför.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Herr JOHANSSON i Skärstad (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill uttala min tacksamhet för den välvilliga behandling som min motion har rönt i utrikesutskottet. Jag skulle vilja säga att många sjuksköterskor och läkare genom åren har utfört en utomordentligt god gärning i biståndsländerna. Men en svårighet för dessa har varit att de när de kommit tillbaka till Sverige inte får tillgodoräkna sig tiden på ett missionssjukhus vid tjänsteårsberäkningen. Det har också medverkat till att det varit besvärligt att rekrytera till missionssjukhusen.

Jag har några år motionsvägen aktualiserat detta spörsmål. Socialutskottet har uttalat sig ganska positivt med anledning av min motion, och nu är det min och vår förhoppning att, som utskottet säger, även tjänstgöringsförhållanden vid missionssjukhusen helt naturligt kommer att beaktas i detta sammanhang. Jag hoppas att man inte glömmer bort denna personal när den grupp som arbetat med dokumentationsfrågorna blivit färdig med sitt arbete.

Herr MAGNUSSON i Kristinhamn (vpk):

Fru talman! I vår motion nr 302 påpekades det märkliga i att regeringen uttalat att "MPLA är den folkligt förankrade politiska rörelsen som för- enat kampen för självständighet med strävanden efter social och eko- nomisk rättvisa i Angola", men trots detta inte föreslagit fortsatt bistånd till Folkrepubliken för Angolas befrielse, alltså MPLA. Förra året vägrade riksdagen anslå medel till MPLA, bl. a. med hänvisning till att Angola skulle bli självständigt under budgetåret. När sedan MPLA utropade den självständiga Folkrepubliken Angola den 11 november 1975 vägrade re- geringen ge diplomatiskt erkännande åt denna stat. Varken för det året eller budgetåret 1976/77 föreslogs något bistånd till MPLA. Motiveringen tycktes vara att man måste "avvakta händelseutvecklingen".

Vi frågade oss: Varför måste man avvakta? Då, liksom under Portugals kolonialism, kämpade MPLA mot utländsk aggression och för nationell självständighet samt social frigörelse. Då liksom tidigare var MPLA den enda nationella befrielseörelsen i Angola med folklig förankring. Den var både nationell och revolutionär, den hade en antiimperialistisk in- riktning och den hade befriat stora delar av Angola. I likhet med vad progressiva befrielseörelser gjort i andra länder hade man i de befriade områdena startat reform- och skolningsverksamhet och aktiverat mas- sorna. Då liksom tidigare hade MPLA stort behov av materiellt bistånd för uppbyggnadsarbetet i stora delar av landet.

Det som hände var ju att Angola invaderades av fiender till Angolas självständighet, av sydafrikaner och styrkor från USA:s egna marionetter. USA sände i december 1975 en expeditiönsstyrka ur marinen till de an- golanska farvattnen, bestående av hangarfartyg, robotbestyckad kryssare och tre jagare. På hangarfartyget fanns det flygplan i stor mängd, napalm, robotar och splitterbomber. Holländska, brittiska och andra legoknektar deltog i striderna mot MPLA. En direkt militär intervention igångsattes alltså mot den unga republiken, en invasion i vilken Sydafrika och le-

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

goknektarna spelade den mest aktiva rollen. De opererade under sken av att tillhöra de s. k. nationella befrielseorganisationerna FNLA och UNITA. Men inte bara med militära medel försökte man krossa Angolas självständighet. Imperialisterna försökte också krossa landet ekonomiskt. Oljebolaget Gulf upphörde med sin oljeproduktion. Bolaget svarade för större delen av oljeutvinningen i det Angola som har oljereserver som räknas till de största söder om Sahara. Amerikanska banker har hållit inne angolesiska tillgångar, och USA-regeringen har stoppat leverans av flygplan som redan betalats. Man har försökt inringa landet och strypa det genom att förorsaka brist på materiel och förnödenheter.

Regeringen hade vid den tidpunkt då motionen skrevs erkänt att Sydafrika och Zaire invaderat Angola och att FNLA och UNITA är beroende av dessa stater. Utvecklingen i Angola visade ju att FNLA och UNITA fungerat som rena terrororganisationer med syfte att krossa den folkliga mobiliseringen och upprätta en nykolonialt beroende stat i Sydafrikas och USA:s intresse. Jag vill understryka att vi tyckte det var märkligt att regeringen inte drog konsekvensen av sin uppfattning och föreslog bistånd till MPLA. I vår motion föreslog vi att riksdagen skulle besluta om ett bistånd på 25 milj. kr. till MPLA för det här budgetåret.

Utskottet konstaterar att bl. a. vårt motionsyrkande tillkom vid en tidpunkt då inbördes- och interventionskrig ännu pågick i Angola och någon centralregering i landet ännu inte hade erkänts av mer än ett fåtal stater. Förhållandena i Angola hade under mellantiden förändrats, säger utskottet. Ett tillstånd av fred torde i huvudsak numera råda. MPLA-regeringen i Luanda synes väsentligen ha kontroll över hela Angolas territorium, och den har erkänts av flertalet länder, däribland Sverige. Det svenska erkännandet gjordes den 18 februari i år.

Regeringen beslutade redan i mars att anvisa ett belopp av 11 milj. kr. för humanitärt bistånd till Angola, 10 milj. kr. till livsmedel, transportmedel, utrustning till primärskolor, mediciner och medicinsk utrustning, som ställs till den angolanska regeringens direkta förfogande. 1 milj. kr. har getts till organisationen Frikyrkan hjälper. Utskottet framhåller att biståndsinsatsen främst görs för att lindra en del av den akuta nöd som uppstått till följd av kriget och att förutsättningar för planering av långsiktigt utvecklingssamarbete med Angola inte tidigare har förelegat. Sedan de akuta hjälpbehoven tillgodosetts kan det bli aktuellt att inleda diskussioner om ett fastare samarbete i syfte att bidra till en ekonomisk och social utveckling i landet.

Naturligtvis måste det hälsas med tillfredsställelse att regeringen nu bestämt sig för bistånd till Angola och därmed också för MPLA, eftersom MPLA är den dominerande kraften i Angola. Det är denna rörelse som svarar för att en progressiv utveckling i landet kan komma till stånd. De insatserna har man, som jag förut påpekade, påbörjat tidigare, under kampen mot kolonialismen och utländska interventionsstyrkor. För MPLA har det hela tiden varit fråga om en kamp för nationell självständighet och för social och ekonomisk rättvisa. Vi menar att Sverige

redan nu borde bidra till dessa MPLA:s ansträngningar. Sett mot den bakgrunden är utskottets förslag om stöd till Angola otillräckligt. Vpk-motionens begäran om 25 milj. kr. till MPLA och Angolas folk svarar bättre mot det behov av hjälp till vidareutveckling som finns hos Angolas folk. Eftersom statsrådet Sigurdson i sitt anförande här i dag i kammaren meddelat att regeringen kommer att bevilja ytterligare 15 milj. kr. i bistånd till Angola, kommer jag emellertid inte att yrka bifall till vår motion. Jag vill understryka att jag finner det glädjande att regeringen fattat det beslutet och kan bara konstatera att vårt motionskrav därigenom bifallits.

I motionen 1134 föreslås ett anslag av 10 milj. kr. till den sydafrikanska befrielse rörelsen ANC, att disponeras fritt av rörelsen. I motionen krävs också lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge rasförtrycket består och att riksdagen skarpt fördömer svenska företags investeringar och förbindelser med Sydafrika och kräver att de skyndsamt avvecklas. Den delen av motionen behandlas dock inte i detta betänkande. Vid Oslokonferensen 1973 om kolonialism och apartheid antogs följande rekommendation:

”Åtgärder skall vidtas av FN och dess organisationer, av stater såväl som av nationella och internationella institutioner, statliga och icke-statliga, till fullt stöd för kampanjer utförda av anti-apartheidrörelser och andra soljdaritetsorganisationer för att befrämja avvecklandet av internationella förbindelser med och slut på alla samarbetslänkar med Sydafrika.”

Vi har sagt och säger att en fråga som verkligen bör ställas i anslutning till denna rekommendation är: När tänker Sverige förverkliga innehållet i densamma?

Det är ett faktum att förtrycket i Sydafrika snarare har förvärrats än förbättrats. Ingenting har hänt med apartheidsystemet; det är fortfarande lika ruttet. Varje individ som väljer att verka mot apartheidregimen är medveten om att han eller hon riskerar svåra straff. Motstånd finns dock i alla fall. Människor organiserar sig i olagliga och halvlegala grupper, och den underjordiska verksamheten fortsätter. Detta återspeglar sig i den uppsjö av politiska rätttegångar som de senaste åren ägt rum i Sydafrika. Efter att i slutet av 1960-talet ha förklarat att motståndsrörelsen ANC (African National Congress) var krossad hittar regimen nu ”infiltrerade ANC-agenter” överallt i samhället. Regimen har också utrustat sig med en hel arsenal av speciallagar, vilka gör det möjligt för polisen att arresterar personer och hålla dem inspärrade långa tider utan att precisera några som helst anklagelser.

Det enda som kan avskaffa apartheidsystemet och leda till de förtryckta folkgruppernas befrielse är organiserad kamp mot förtryckarna. Sedan lång tid tillbaka är de sydafrikanska massorna organiserade i den s. k. kongressalliansen. Den består av African National Congress, som är den ledande politiska organisationen, av South African Indian Congress, som organiserar folk av asiatiskt ursprung, av Coloured Peoples Congress,

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

som organiserar mulatterna, av Congress of Democrats, som är de progressiva vitas organisation, samt av South African Congress of Trade Unions, som är de icke vita arbetarnas i praktiken förbjudna fackförbund.

Kongressalliansen, med ANC som ledande kraft, mobiliserade på 1940- och 1950-talen de förtryckta och utsugna afrikanerna till massiva strejker, demonstrationer m. m. Under senare år har rörelsen trots det oerhörda polisförtrycket lyckas sprida sin propaganda inom landet och utvidga sin organisation. Om man vill motverka det sydafrikanska apartheid-systemet måste ett kraftigt stöd mobiliseras till förmån för afrikanernas egen motståndsrörelse. Vi menar alltså att det är fullt befogat med ett anslag till denna motståndsrörelse, och vi har i vår motion yrkat att riksdagen skall besluta att anslå 10 milj. kr. till ANC i Sydafrika, att disponeras fritt av rörelsen, och jag yrkar bifall till den motionen.

Herr Måbrink har redan yrkat bifall till motionen 1138, som handlar om stöd till befrielse-rörelsen i Eritrea. Jag skulle emellertid vilja understryka detta bifallsyrkande genom att hänvisa till en notis i Dagens Nyheter för i dag. Där sägs det att lastbilar och bussar fullpackade med tusentals bönder rullade på väg mot Eritrea på tisdagen och att upp emot 20 000 bönder redan samlats vid gränsen. Man har fått höra att de skall delta i en marsch in i Eritrea, där de skall lägga under sig allt de kommer över. I slutet av notisen sägs det:

”Om meningen är att dessa bönder med föråldrade vapen och helt utan militär utbildning skall ta upp kampen mot den eritreanska gerillan kan de inte ges stora chanser att överleva. Gerillan” – alltså befrielse-rörelsen – ”har bundit ca 20 000 välutrustade etiopiska soldater i provinsen i flera år.”

Jag vill nämna detta som ett exempel på cynism från de etiopiska myndigheternas sida, ett exempel som är talande nog och som jag anser måste brännmärkas här i dag.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Fru talman! Jag tänkte ägna några minuter åt frågan om stöd till Vietnam och även åt reservationen 7, som handlar om Cambodja.

Det var drygt ett år sedan det blev fred i Vietnam. Fredens dag föregicks av ett långt – mycket långt – och förödande krig. Det fattiga u-landet Vietnam har under decennier fått kämpa för sitt oberoende och sin självständighet. Kampen har fått föras mot till synes helt övermäktiga stormakter. Den förstörelse som genom USA:s enorma krigsmaskin har åstadkommit i Vietnam är oerhört stor. Jag tror inte att någon av oss här kan föreställa sig vilka skador som detta krig har åstadkommit för land och folk. Människor har dödats och lemlästats. Kommunikationer, skolor och sjukvårdsinrättningar har slagits sönder, ja, själva marken har på stora arealer förstörts av bomber och kemiska stridsmedel. Miljoner människor har tvingats att bli flyktingar i eget land, och det har beräknats att bortåt fyra miljoner arbetslösa nu finns i Sydvietnam.

Nu står detta krigshärjade folk med den enorma uppgiften att åter-

uppbygga ett sargat land. Vår beundran för vietnamesernas tappra kamp i kriget är stor. Vi tror att denna tapperhet och uthållighet skall bära detta folk genom de mödor och svårigheter som återuppbyggnadsarbetet innebär. "Krigets hjältemod skall vändas till ett fredens hjältemod", försäkrade Pham van Dong när biståndsutredningen besökte Nordvietnam i höstas.

I det fredliga återuppbyggnadsarbetet behöver Vietnam ett starkt och aktivt stöd. Sverige måste med all kraft medverka.

Biståndet till Vietnam har tyvärr utsatts för ständiga angrepp, främst från företrädare för moderata samlingspartiet. Dessa angrepp fullföljs också i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar.

Moderaternas kritik tar sig två mycket beklämande uttryck i reservationen 10. Moderata samlingspartiet menar att biståndet till Vietnam är för stort. Första stycket i dess reservation kan inte fattas på annat sätt. Att ta återföreningen av Syd- och Nordvietnam till intäkt för att det samlade biståndet nu är för stort till ett enskilt land är att ses som den obotfärdiges förhinder.

Herr Hernelius har visserligen här i dag försäkrat att han inte förordar ett lägre belopp i år, men hans anförande och reservationen 10 utgör belägg för att moderata samlingspartiet inte accepterar ett biståndsanslag till Vietnam på denna höga nivå i fortsättningen.

Lyckligtvis står moderaterna ensamma bakom denna reservation. Men moderaternas inflytande över biståndspolitiken tycks växa. Fallet Cuba är ett exempel på detta. Moderaterna inledde kritiken mot biståndet till Cuba. I år får de stöd av de båda andra borgerliga partierna.

Herr Björck i Nässjö har här i dag i svepande ordalag kritiserat att regeringen trappar upp biståndet till "den här typen av länder". Det är stötande, sade han. Jag tycker att detta uttalande är oroväckande, inte minst med hänsyn till det växande inflytande som moderaterna tycks ha när det gäller borgerlig biståndspolitik.

Den andra delen av reservationen 10 är närmast cynisk. Moderaterna vill åstadkomma nya förhandlingar om skogsindustriprojektet Bai Bang. Varför? Jo, därför att projektet har blivit dyrare än beräknat. Moderaterna vill att ett nytt avtal skall ingås med syfte att det fattiga, krigshärjade Vietnam skall svara för fördyringarna så att det rika Sverige inte drabbas av kostnadsstegringarna. Ja, det står faktiskt "så att Sverige inte drabbas" i den moderata reservationen. I moderaternas partimotion står det "så att i varje fall inte Sverige drabbas". Jag tycker det är cyniskt.

Men tyvärr är moderaternas önskan redan uppfylld. Vår ekonomiska världsordning fungerar nämligen så att kostnadsökningarna i detta fall inte drabbar Sverige - de drabbar Nordvietnam. Projektet Bai Bang rymms nämligen inom Sveriges biståndsram för Nordvietnam. Om inte kostnadsstegringar inträffade i Bai Bang, skulle vårt bistånd räcka också till andra angelägna insatser i Vietnam, exempelvis ökat importstöd. Kostnadsökningarna i Bai Bang tar därför på det utrymme Vietnam så väl skulle behöva för andra insatser.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Internationellt
utvecklingssamar-
bete m. m.*

Även den här delen av reservationen 10 kan därför bara ses som ett uttryck för moderaternas vilja att framdeles minska den samlade biståndsramen för Vietnam.

Så några ord om Cambodja.

Herr Hernelius var mycket hård i sin kritik mot varje tanke på humanitärt bistånd till Cambodja. Han ansåg att det är ett hån mot biståndspolitiken att överväga biståndsinsatser i det landet.

Låt mig då först framhålla att vad det handlar om i fallet Cambodja är humanitärt bistånd inom ramen för katastrofanslaget. Utskottet anser att om sådana kanaler öppnas som gör det möjligt att effektivt bispringa nödlidande människor i Cambodja bör Sverige stå fast vid sin beredvillighet att lämna humanitärt bistånd.

Den nödsituation bland enskilda människor i Cambodja som herr Hernelius skildrade var ju ytterst dramatisk. Jag skall inte diskutera riktigheten av den bild som herr Hernelius gav. Vi vet tyvärr alldeles för litet med säkerhet för att kunna föra en diskussion om det.

Men mot bakgrund av den nödsituation som herr Hernelius tecknade vore det väl rimligt att tillstyrka humanitärt bistånd om det, som utskottet säger, kan komma nödlidande människor till del. Det är ju bara detta det handlar om.

I moderaternas partimotion betonas att hjälpbehovet och icke politiska bedömningar skall vara avgörande för våra biståndsinsatser. "Fattiga människor som tyngs av en dålig regering skulle dessutom straffas med uteblivet utvecklingsbistånd", om vi gör politiska bedömningar – så står det i moderaternas partimotion.

Jag skall nu inte gå in i en diskussion kring frågan om länderval. Jag vill bara, med vad jag citerat ur den moderata partimotionen, peka på den inkonsekvens som moderata samlingspartiet uppvisar genom reservationen 7 om Cambodja. I Cambodja bör inte nödlidande människor få något humanitärt bistånd från Sverige, anser de moderata reservanterna, och orsaken är att en omänsklig regim sitter vid makten.

Jag konstaterar avslutningsvis att moderata samlingspartiet i sin iver att politisera biståndsdebatten glömmer de nödlidande människorna även när det gäller fördelningen av humanitärt bistånd. -

I detta anförande instämde herr Häll, fru Normark, herr Gösta Gustafsson i Göteborg samt fru Johansson i Uddevalla (samtliga s).

På förslag av fru tredje vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 4 Anmälades och bordlades

Utbildningsutskottets betänkanden

1975/76:30 med anledning av propositionen 1975/76:39 om skolans inre arbete m. m. jämte motioner

1975/76:32 med anledning av propositionen 1975/76:129 om forsknings-
rådsorganisationen inom utbildningsdepartementets verksamhetsom-
råde jämte motioner
1975/76:34 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 130

Onsdagen den
19 maj 1976

---

*Meddelande om
frågor*

§ 5 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 19 maj

1975/76:368 av herr *Träff* (m) till herr finansministern om samordning av företagens uppgifts- och uppbördsskyldighet:

1965 begärde riksdagen hos regeringen en utredning angående samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter som det allmänna ålägger företagen. I december 1969 tillsattes en sådan utredning. Efter sex år framlade utredningen i början av mars 1976 sitt huvudbetänkande, Företagens uppgiftslämnande (SOU 1976:12). Detta har inte sänts ut på remiss, och inte heller synes några andra initiativ ha tagits för att föra frågan närmare dess lösning.

Vilka åtgärder har vidtagits och vilka åtgärder kommer att vidtagas för att samordna den uppgifts- och uppbördsskyldighet som det allmänna ålägger företagen?

1975/76:369 av herr *Andersson* i Örebro (fp) till herr kommunikationsministern om aviserad prishöjning på järnvägssträckan Hallsberg-Örebro:

Regeringen diskuterar nya prisreglerande åtgärder. Anser statsrådet mot den bakgrunden att det är rimligt att, som SJ avser, höja priset för en resa mellan Hallsberg och Örebro med 56 %?

1975/76:370 av fru *Tillander* (c) till herr kommunikationsministern om säkerheten på flygbåtar:

Enligt uppgift pågår en genomgång av brandsäkerhetsfrågor för båtar. Eftersom brandsäkerheten är beroende av många faktorer, såsom fartygstyp och användningsområde, så inriktas f. n. intresset på olika typer av flygbåtar. Representanter för sjöfartsverket deltar i denna verksamhet.

Att uppmärksamheten riktas på säkerhetsfrågor när det gäller passagerartonnage är en självklarhet. Att säkerhetsfrågorna för flygbåtar ägnas ett speciellt intresse borde likaså vara en självklarhet. Det motiveras av de höga hastigheterna, de relativt små fartygsutrymmena och det höga kapacitetsutnyttjandet samt det förhållandet att inredningens och skrovet material är av betydelse för säkerhet i allmänhet och brandsäkerhet i synnerhet.

Onsdagen den
19 maj 1976

*Meddelande om
frågor*

Med anledning av det anförda vill jag till statsrådet ställa följande fråga:

Är statsrådet med hänsyn till de risker som kan vara förknippade med flygbåtstrafiken och de speciella förhållandena för denna beredd att medverka till att den pågående genomgången påskyndas?

1975/76:371 av herr *Olsson* i Järvsö (c) till herr finansministern om information till företagare beträffande ändrade regler om avdrag för egenavgifter:

I propositionen 1975/76:178 föreslås ändrade regler för avdrag vid inkomsttaxeringen för s. k. egenavgifter, som utgår på företagares och fria yrkesutövares egna inkomster. Man kan på goda grunder anta att riksdagen bifaller propositionen. Det kommer att innebära lägre skatte- och avgiftsuttag för inkomståret 1976 än vad som debiteras som preliminär B-skatt för detta år.

Avser statsrådet att informera berörda egenföretagare och fria yrkesutövare om den överdebitering av preliminär skatt som kommer att föreligga och att underlätta möjligheterna till ändring av debiteringen för dem som så önskar?

1975/76:372 av herr *Gustavsson* i Alvesta (c) till herr arbetsmarknadsministern om förutsättningarna för erhållande av bidrag till beredskapsarbeten för ungdom:

Den s. k. 10-kronan, bidraget till beredskapsarbeten för ungdomar, inrättades för att skapa sysselsättning och praktik åt ungdomar. Erfarenheterna visar att formaliteter i vissa fall håller på att stjälpa idén. Det finns exempel då lantbrukare fått avslag på grund av att Lantarbeta-reförbundet avstyrkt, därför att lantbrukaren – arbetsgivaren icke varit medlem i Arbetsgivarföreningen och därigenom inte varit bunden av kollektivavtal. Enligt bestämmelserna för att få bidrag krävs att avtalsenlig lön utbetalas, och detta anser jag vara ett helt riktigt krav. Kravet på anslutning till arbetsgivarorganisation finns det däremot anledning att diskutera.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till herr arbetsmarknadsministern:

Anser statsrådet att kravet att arbetsgivare måste teckna avtalsförbindelse med facklig organisation eller ansluta sig som medlem till arbetsgivarorganisation står i överensstämmelse med regeringens beslut beträffande förutsättningarna och principerna för erhållande av den s. k. 10-kronan när anställning sker av ungdom för beredskapsarbete?

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 17.39.

In fidein

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 130

Onsdagen den
19 maj 1976
